



OTOP



สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ภายใต้ชุดโครงการ

การจัดการของวิสาหกิจชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในภาคใต้



0
445.Z9C58
6
47

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์



2547

คำนำ

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าเข้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของภาคใต้ เพื่อประเมินศักยภาพของท้องถิ่น และสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

ผลงานวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงลงไม่ได้ หากขาดความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งระดับผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ใน 7 จังหวัดภาคใต้ คือ สงขลา ปัตตานี สตูล พัทลุง ตรัง นครศรีธรรมราช และภูเก็ต ตลอดจนเจ้าหน้าที่พิมพ์งานและผู้เก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยต้องขอขอบคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมาข้างต้น และต้องขอขอบพระคุณเป็นพิเศษต่อผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการในจังหวัดดังกล่าวไว้อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ทีมผู้วิจัย

ผศ. จงพิศ	ศิริรัตน์
รศ. สมแก้ว	รุ่งเลิศเกรียงไกร
ผศ. ยุพาวดี	สมบุญฤกุล
ผศ. เสาวณี	จุลรัชนิกร

บทคัดย่อ

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อนในท้องถิ่นภาคใต้ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยเก็บข้อมูล 2 กลุ่ม 1) ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนที่มีสินค้าระดับ 3-5 ดาว จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ 170 ราย ใน 7 จังหวัด คือ สงขลา ปัตตานี พัทลุง ตรัง ภูเก็ต สตูล และ นครศรีธรรมราช และ 2) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นข้าราชการระดับจังหวัด 63 ราย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า 1) จุดแข็ง คือวิสาหกิจชุมชนส่วนมากผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปซึ่งมีวัตถุดิบในท้องถิ่นเข้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เหมือนกันทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้มุมมองของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน เห็นว่าผู้บริหารมีวุฒิภาวะสูง (แต่งงานแล้วและอายุมากกว่า 30 ปี) มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีเวลาจากอาชีพหลักทำให้ทำงานในกลุ่มวันละ 4-6 ชั่วโมง สินค้าต่างจากกลุ่มอื่น โดยมีพ่อค้ามารับสินค้า ราคาสินค้าใกล้เคียงกับผู้อื่น การจัดการอยู่ในเกณฑ์ดีในเรื่องการเก็บรักษาเงิน การวางแผนการใช้วัตถุดิบ และการควบคุมการทำงาน 2) จุดอ่อน ที่เหมือนกันทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง คือขาดบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม มุมมองของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนเห็นว่าผู้บริหารมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ที่ตั้งกลุ่มไม่ถาวร(อยู่ที่บ้านหัวน้ำกลุ่ม) ไม่มีผลตอบแทนให้ผู้บริหารกลุ่ม ลูกค้าอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง ไม่มีการติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น มีปัญหาเงินทุน การผลิต การขนส่งสินค้า การหาสมาชิกใหม่ และสถานที่แสดงสินค้า มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เห็นว่าขาดทักษะการจัดการทุกด้าน ขาดการปรับปรุงคุณภาพสินค้า ความคงทนของสินค้า การออกแบบและการพัฒนาสินค้า 3) โอกาส ที่เหมือนกันทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง คือรัฐสนับสนุนด้านให้คำปรึกษา การให้ความรู้ และการรับรองสินค้า ทำให้เกิดการพัฒนารายได้ สินค้า บุคลากร เทคโนโลยี การแข่งขัน และอำนาจซื้อดีขึ้นในชุมชน มุมมองของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน เห็นว่ามีความสะดวกในการเข้าถึง มีสาธารณูปโภคครบถ้วน มุมมองของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน เห็นว่าภูมิประเทศเอื้อต่อการผลิตสินค้า และมีวัฒนธรรมสังคมแบบเรียบง่ายพึ่งพาอาศัยกัน 4) อุปสรรค มุมมองของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน เห็นว่าสินค้าถูกเลียนแบบ และความล่าช้าของข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เห็นว่าบุคลากรของรัฐขาดความเข้าใจวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ ระดับวิสาหกิจชุมชน ควรพิจารณาสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของชุมชน เรียนรู้การจัดการสมัยใหม่ การดำเนินธุรกิจเชิงพาณิชย์ ผลิตสินค้าที่กลุ่มมีจุดแข็ง หาบุคลากรรุ่นใหม่เข้าร่วมโครงการ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป ระดับจังหวัด ควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความรู้ในการบริหารจัดการธุรกิจ สร้างแนวคิดในการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มวิสาหกิจและภูมิภาคอื่น ติดตามและกระตุ้นการดำเนินการของวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง และระดับประเทศ ควรทำการบูรณาการหน่วยงานให้ความช่วยเหลือดูแลวิสาหกิจชุมชน กำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรและการสร้างเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งแก่วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of the study "The Business Environment of One Tambon One Product (OTOP) Project in Southern Thailand" were to study the strengths, weaknesses, opportunities, and threats of the OTOP project. Data was collected via two sample groups: 1) the enterprise committee for 170 samples, from 3-5 stars products for five products in 7 provinces: Songkhla, Pattani, Pathalung, Trang, Phuket, Nakorn Sri Thammarat, and Satun; and 2) the OTOP stakeholders, who were provincial government officers for 63 samples. The correlation of the factors of the two sample groups were analyzed by LISREL program.

The findings from both sample groups were:

Strengths: the same perspective for both sample groups were the OTOP products produced from local raw material (agricultural products), and agriculture is the main source of income locally; *the enterprise committee's perspective:* the leaders' maturity (married and 30 years old); over 10 years of experience, 4-6 hours worked at the group, unique products, products sold through middlemen, going-rate pricing, good money management, raw material usage planning, and work control.

Weaknesses: the same perspective for both sample groups was lacking for appropriate packaging; *the enterprise committee's perspective:* the leaders' education was very basic, no permanent location for the enterprises, no compensation for management positions, limited market in the community and nearby provinces, no networking among the enterprises, other problems were in production, capital, logistics, seeking for more group members, and products presentation place. *the OTOP stakeholders' perspective:* low managerial skills in all business functions; problems in product quality, product design and development, and product durability.

Opportunities: the same perspective for both sample groups was the government supporting projects effected the improvement and development of income, products, personnel, technology, competition, and higher purchasing power to the community; and also giving advices, training, and product certified; *the enterprise committee's perspective:* accessibility to the group's site, and complete infrastructure; *the OTOP stakeholders' perspective:* an appropriate geographical climate for local raw materials, and the community's socio-cultural advantages are simplicity and dependability.

Threats: *the enterprise committee's perspective:* imitable products, and low speed of communication between the government and the enterprises; *the OTOP*

stakeholders' perspective: local government officers lack commitment, a real understanding of the enterprise, and sufficient knowledge in new business initiatives.

The study recommendations: 1) *at enterprise level*: environmental scanning to find and match their strengths with the opportunities then produce according to their strengths, occasional modern management training, understanding the concept of running the enterprise commercially, the participation of young people in OTOP products ; 2) *at provincial level*: the officers should have more knowledge in business management, building networking concept among the enterprises and across regions, monitor and motivate them to operate continuously and commercially; 3) *at national level*: integrating every supporting OTOP organization, and identify the personnel development policy and develop a network to strengthen the community enterprises.

สารบัญเรื่อง

	หน้า
คำนำ	(1)
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(4)
สารบัญเรื่อง	(6)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ประโยชน์ของงานวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
สรุป	3
บทที่ 2 การวิจัยเอกสาร	
การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	4
ความจำเป็นของการสำรวจสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ	7
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ	11
แนวคิดปัจจัยแวดล้อม	12
สภาพแวดล้อมภายนอก	12
สภาพแวดล้อมภายใน	16
แนวคิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	17
สรุป	19
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
การเลือกพื้นที่ศึกษา	20
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	20
เครื่องมือในการวิจัย	22
การตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล	24

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	26
รายงานผล	41
สรุปผล	41
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของ โครงการ	
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	43
ลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	45
สภาพแวดล้อมทางวิสาหกิจชุมชน	49
ลักษณะการจัดการ	57
สภาพแวดล้อมภายนอก	58
ปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน	59
สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของ โครงการ	
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	60
ลักษณะสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชน	61
ปัญหาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน	64
ลักษณะการจัดการ	65
ปัญหาการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน	65
สรุป	66
บทที่ 5 ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อวิสาหกิจชุมชน	
ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมต่อผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	68
ลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	70
สภาพแวดล้อมภายนอก	71
สภาพแวดล้อมภายใน	71
ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	72
บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	72
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	74
สภาพแวดล้อมภายนอก	74
สภาพแวดล้อมภายใน	75
ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	75
สรุป	76

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

77

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

77

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ :

หน่วยงานรัฐ

81

ศักยภาพโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

83

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

90

การอภิปรายผล

90

สภาพแวดล้อมภายนอก

91

สภาพแวดล้อมภายใน

91

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

92

ข้อเสนอแนะ

94

การดำเนินการระดับวิสาหกิจชุมชน

95

การดำเนินการระดับจังหวัด

96

การดำเนินการระดับประเทศ

96

สรุป

97

บรรณานุกรม

98

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

103

แบบสอบถามเจาะลึก

113

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3-1 รายชื่อสินค้า 5 อันดับแรกของแต่ละจังหวัดที่เลือกศึกษา	21
3-2 ขนาดตัวอย่างผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	25
3-3 ขนาดตัวอย่างกลุ่มหน่วยงานของรัฐ (นคผ.)	25
3-4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กลุ่มผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	28
3-5 ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หน่วยงานของรัฐ	37
4-1 จำนวนข้อมูลแยกตามจังหวัด	42
4-2 จำนวนข้อมูลแยกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัด	43
4-3 สินค้าที่เข้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	44
4-4 สินค้าอื่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	45
4-5 เพศของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	45
4-6 อายุของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	46
4-7 การศึกษาของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	46
4-8 ศาสนาของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	46
4-9 สถานภาพสมรสของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	47
4-10 ประสบการณ์งานก่อนเริ่มทำผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	47
4-11 อาชีพหลักของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	48
4-12 จำนวนวันที่มาทำงานให้กลุ่มของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	48
4-13 จำนวนชั่วโมงที่มาทำงานให้กลุ่มชุมชนต่อวันของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	49
4-14 การรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน	49
4-15 จำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	50
4-16 จำนวนสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	50
4-17 จำนวนปีที่ได้ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	51
4-18 จำนวนผู้บริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	51
4-19 การแบ่งงานและการมอบหมายงาน	51
4-20 ผลตอบแทนที่ให้กับผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับ	52
4-21 ผลตอบแทนที่ให้กับผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	52
4-22 แหล่งเงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	52

ตารางที่	หน้า
4-23 สถานที่ทำการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	53
4-24 ความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	53
4-25 ความพร้อมด้านสาธารณูปโภคของสถานที่ทำการวิสาหกิจชุมชน	54
4-26 ลักษณะสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	54
4-27 ราคาสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	54
4-28 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	55
4-29 การจัดหาวัตถุดิบ	55
4-30 ความสามารถในการผลิต	55
4-31 การจำหน่ายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	56
4-32 ลูกค้านของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	56
4-33 การตรวจสอบสินค้าที่ผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	57
4-34 การติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น	57
4-35 ลักษณะการจัดการ	58
4-36 การส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ	59
4-37 ปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน	60
4-38 แสดงจำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจังหวัด	61
4-39 ลักษณะสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชน	62
4-40 ผลการดำเนินการ โครงการของ โครงการของจังหวัดเทียบกับปีที่ผ่านมา	64
4-41 ปัญหาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน	64
4-42 ลักษณะการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนตามทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	65
4-43 ปัญหาในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนตามทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	66

สารบัญญภาพ

	หน้า
2-1 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอกกับธุรกิจ	12
2-2 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทั่วไปกับธุรกิจ	14
2-3 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมอุตสาหกรรมกับธุรกิจ	15
2-4 ความเชื่อมโยงของสภาพแวดล้อมต่อธุรกิจ	18
3-1 ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจกับผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	27
3-2 ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	36
5-1 ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจกับผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน	69
5-2 ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	73

บทที่ 1

บทนำ

บทนี้นำเสนอความเป็นมาของปัญหาของการวิจัยโครงการ “ การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ของงานวิจัย และขอบเขตของการวิจัย

ความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมามีประเทศไทยเป็นการพัฒนาทุนนิยมที่มีการถ่ายโอนทรัพยากรจากชนบทเข้าสู่เมือง และส่งออกต่างประเทศ ผลประโยชน์จะตกอยู่กับคนเพียงบางกลุ่มหรือ กล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาที่แรงงาน เป็นสินค้าในตลาด ซึ่งในส่วนที่มีคนงานเพียงร้อยละ 25 ของกำลังแรงงานทั้งหมด ส่วนภาคเศรษฐกิจชุมชน ที่เป็นแผนการผลิตสาขาที่ใช้แรงงานของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งมีคนทำงานร้อยละ 75 ของกำลังแรงงานทั้งหมด อยู่ในภาวะที่ยากจน (ฉัตรทิพย์ มาศสุภา, 2544 : 35-47) เมื่อประเทศไทยเผชิญปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ทำให้นักวิชาการ แสดงความเห็นเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ควรจะมีการปรับเปลี่ยนแก้ไข ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2541 : 88-89) เสนอแนวทางแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจด้วยการพึ่งพาตนเองมากขึ้นของชุมชนเศรษฐกิจ และชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ต้องมีการสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชนผสมผสาน คือ ความเชื่อมั่นในวัฒนธรรมของตนเอง และความสามารถทางเศรษฐกิจ

ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2541 : 88-89) เสนอแนวคิดธุรกิจชุมชน โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนแต่ละชุมชนตัดสินใจเกี่ยวกับสินค้าที่ผลิต (ผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร) พร้อมทั้งการประเมินศักยภาพของชาวบ้านเพื่อค้นหาความได้เปรียบ และความชำนาญ นำมาเสริมสร้างลักษณะการผลิตที่เหมาะสม รวมถึงการประเมินตลาดรองรับสินค้า ทั้งตลาดภายในชุมชนและภายนอกชุมชน จะต้องมีการกำหนดการกระจายความเป็นเจ้าของในรูปแบบการลงทุน การกระจายผลตอบแทน ความรับผิดชอบ และบทบาทการจัดการ ธุรกิจชุมชนจะดำรงอยู่ได้ด้วยแรงจูงใจ 2 ประการ คือ จิตสำนึกที่มีต่อชุมชน และผลประโยชน์

ปี 2543 กรมการพัฒนาชุมชนดำเนินโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เพื่อสร้างเอกลักษณ์สินค้าชุมชนของแต่ละพื้นที่ ลดความซ้ำซ้อนของสินค้าที่ใกล้เคียง ค้นหาทุนสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และปี 2544 รัฐบาลเสนอนโยบายพร้อมที่จะช่วยเหลือในด้านความรู้ทันสมัยและการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาด ทั้งในและต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต (กรมพัฒนาชุมชน : 2544 : 1) ซึ่งแนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับ

แนวคิดธุรกิจชุมชนที่ต้องการให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาท ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ (2541 : 216) มีความเห็นว่าภาครัฐควรทำบทบาทในการสร้างโอกาสให้ทุกหมู่บ้านมีการพัฒนาตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่ และพยายามสร้างบรรยากาศให้คนในหมู่บ้านทำงานอย่างเต็มศักยภาพ โดยภาครัฐสนับสนุนเงินทุน การให้กำลังใจ การให้ความรู้ การให้ความสะดวกในการติดต่อ และข้อมูลสนับสนุน ข้อมูลดังกล่าวอาจประกอบด้วย สภาพเศรษฐกิจชุมชน องค์การเกี่ยวกับการตลาด (ศูนย์สาธิต ตลาดริมทาง และตลาดนัด) อาชีพ ลักษณะชุมชน และทุน (กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอิสระ เป็นต้น)

การดำเนินธุรกิจมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย ในระดับแรกของปฏิสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ที่มีผลต่อการนำสินค้าหรือบริการเสนอต่อสังคม ซึ่งกลุ่มที่มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วย ผู้ลงทุน เจ้าหนี้ ผู้ค้า ลูกค้า ผู้ค้าปลีก/ค้าส่ง และพนักงาน ความสัมพันธ์ในกลุ่มนี้เกิดขึ้นทันที และทำให้เกิดกระบวนการซื้อและขายสินค้าและบริการ การดำเนินธุรกิจยังมีปฏิสัมพันธ์ อีกรูปแบบหนึ่ง ดังกลุ่มคนในสังคมที่มีผลทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินธุรกิจ กลุ่มคนในสังคม ประกอบด้วย ภาครัฐ (ส่วนกลางและท้องถิ่น) รัฐบาลต่างประเทศ นักกิจกรรมทางสังคม สื่อมวลชน กลุ่มสนับสนุนกิจกรรมทางธุรกิจภาคสาธารณะทั่วไป และชุมชนท้องถิ่น การผสมผสานความเข้าใจในความสัมพันธ์ทั้ง 2 ระดับ สร้างความเข้าใจที่ชัดเจน ในบทบาทการดำเนินธุรกิจที่มีผลต่อสังคม และประโยชน์ของธุรกิจ (Post Lowerance and Weber, 2000 : 10-11)

การดำเนินโครงการ “ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ” เป็นการผลักดันนโยบายของภาครัฐ ซึ่งจากประเมินดำเนินการที่ผ่านมา พบว่า แนวทางการดำเนินงานของกรมพัฒนาชุมชน จะกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาเป็นจำนวนหมู่บ้าน ก่อให้เกิดความสงสัยถึงระดับความพร้อมในแต่ละหมู่บ้าน ในขณะที่ชุมชนบางชุมชนมีการดำเนินธุรกิจชุมชนอยู่แล้ว ซึ่งสร้างให้เห็นความแตกต่างของชุมชนต่าง ๆ ดังนั้น การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เป็นการค้นหาความรู้ เพื่อเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยมุ่งเน้นการประเมิน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยโครงการ “ การศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ” มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรค ในท้องที่ภาคใต้ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
2. เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง และจุดอ่อน ในท้องที่ภาคใต้ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ประโยชน์ของงานวิจัย

การวิจัยโครงการ “การศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” มีประโยชน์ คือ

1. ทราบถึงศักยภาพของท้องถิ่นภาคใต้ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
2. กำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน
3. กำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยโครงการ “การศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” มีขอบเขตการศึกษา คือ

1. พื้นที่การศึกษา เป็นโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในภาคใต้เท่านั้น โดยกำหนดจังหวัดที่เลือกศึกษา 7 จังหวัด ประกอบด้วย ภูเก็ต ตรัง สตูล สงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง และ ปัตตานี ในแต่ละจังหวัดที่เลือก จะสุ่มตัวอย่างตำบลที่นำมาศึกษาจังหวัดละ 5 ตำบล
2. กรอบแนวคิดมุ่งเน้นประมวลสภาพแวดล้อมท้องถิ่น โดยใช้กรอบการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด

สรุป

แนวความคิดพัฒนาธุรกิจชุมชน มีการนำมาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจระดับรากหญ้า แต่เมื่อรัฐบาลกำหนดนโยบายเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำให้การนำแนวทางการจัดการทางธุรกิจเข้ามาปรับปรุงมีความชัดเจนมากขึ้น การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นการประเมินศักยภาพของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการประเมินค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด ทางธุรกิจภายใต้โครงการดังกล่าว

บทที่ 2

การวิจัยเอกสาร

บทนี้เสนอแนวคิดและผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความเข้าใจในการศึกษา และกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ผลการศึกษา การนำเสนอแยกออกเป็น 3 ส่วน คือ การดำเนินงานของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ความจำเป็นในการสำรวจสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

จากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ประชาชนทุกระดับประสบปัญหา โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนระดับรากหญ้า ทำให้รัฐบาลยุคปัจจุบันกำหนดโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์

1. สร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชน
2. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเองในการพัฒนาท้องถิ่น
3. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ดร. กิตติ ลิ้มสกุล ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี สรุปแนวคิดโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบล โดยสนับสนุนให้ท้องถิ่นสามารถสร้างผลิตภัณฑ์และตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะ ซึ่งท้องถิ่นจะต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก นอกจากนี้ต้องการผลักดันคุณภาพผลิตภัณฑ์เข้าสู่มาตรฐานสากล เพื่อให้ขายในตลาดในระดับประเทศ และตลาดโลก กล่าวโดยสรุป แนวคิดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลักหนึ่งประเภท ซึ่งใช้วัตถุดิบและทรัพยากรของท้องถิ่น และคาดหวังว่าจะแก้ไขปัญหาการอพยพแรงงานจากท้องถิ่นสู่เมืองใหญ่ (www.thaitambon.com)

จากแนวคิดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์มุ่งเน้นการค้าสินค้า ซึ่งแยกได้ 2 ประเภท คือ กลุ่มสินค้า และกลุ่มวัฒนธรรม สถานที่ และบริการ หลักเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ

1. เกณฑ์เบื้องต้น สินค้าทุกประเภทที่ผ่านการพิจารณา จะต้องไม่มีลักษณะ
 - 1.1 วัตถุดิบนำเข้าจากต่างประเทศ 100 %
 - 1.2 วัตถุดิบนำมาผลิตเป็นของผิควงกฏหมายหรือหนีภาษี
 - 1.3 เป็นสินค้าที่เลียนแบบ หรือละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

1.4 เป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม

2. กลุ่มสินค้าที่ผลิตโดยชุมชน

2.1 ประเมินตัวสินค้า

2.1.1 ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต

2.1.1.1 สัดส่วนการใช้วัตถุดิบที่มาจากพื้นที่ภายในจังหวัด

2.1.1.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.2 การผลิต

2.1.2.1 การพัฒนาแบบสินค้า

2.1.2.2 คุณภาพสินค้า

2.1.2.2.1 กรณีสินค้าที่ต้องได้รับ อ.ย.

2.1.2.2.2 กรณีสินค้าทั่วไป

2.1.2.3 กระบวนการผลิตต่อสิ่งแวดล้อม

2.1.3 การตลาด

2.1.3.1 แหล่งจำหน่ายสินค้า

2.1.3.2 จำนวนแหล่งจำหน่ายของชุมชน

2.1.3.3 การเพิ่มขึ้นของยอดจำหน่าย (ในเชิงปริมาณขาย) เทียบกับปีที่แล้ว

2.1.3.4 ความต่อเนื่องของตลาด

2.1.3.5 รูปแบบของบรรจุภัณฑ์

2.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

2.2.1 ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต

2.2.1.1 จำนวนสมาชิก

2.2.1.2 อายุของกลุ่มที่เริ่มผลิตเพื่อจำหน่าย

2.2.2 การผลิต

2.2.2.1 ความต่อเนื่องของการผลิต

2.2.2.1.1 กรณีไม่ใช่ผลผลิตการเกษตร

2.2.2.1.2 กรณีเป็นผลผลิตการเกษตร

2.2.3 การตลาด

2.2.3.1 ความสามารถในการตลาดของกลุ่ม

2.2.4 ระบบบัญชีและการเงิน

2.2.4.1 กองทุนของกลุ่ม (ไม่รวมกองทุนหมู่บ้าน)

2.2.4.2 ระบบการบันทึกบัญชี

- 2.2.4.3 สัดส่วนการลงทุนของกลุ่ม
- 2.2.5 อื่น ๆ
 - 2.2.5.1 การบริหารจัดการองค์กร/กลุ่ม
 - 2.2.5.2 ระบบเครือข่าย (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544)

3. กลุ่มศิลปวัฒนธรรม สถานที่ และบริการ

3.1 ความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยว

3.1.1 สภาพการเข้าถึง

- 3.1.1.1 ประเภทยานพาหนะและวิธีการ รวมถึงความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 3.1.1.2 สภาพถนน ประกอบด้วย ถนนลาดยาง ถนนลูกรัง ความกว้าง
- 3.1.1.3 อุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการเดินทาง
- 3.1.1.4 สิ่งอำนวยความสะดวก

3.1.2 สิ่งอำนวยความสะดวก

- 3.1.2.1 สาธารณูปโภค/สาธารณูปการ/สิ่งอำนวยความสะดวก
- 3.1.2.2 บริการที่พัก
- 3.1.2.3 สถานบริการ ประกอบด้วย ร้านขายอาหาร ร้านของที่ระลึก พิพิธภัณฑ์ ห้องแสดงนิทรรศการ ป้อมยาม/จุดแจ้งเหตุ ศาลาพักผ่อน
- 3.1.2.4 ระบบสื่อความหมาย ประกอบด้วย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่บริการข้อมูล ป้ายสื่อความหมาย โสตทัศนูปกรณ์ สื่อสิ่งพิมพ์ นิทรรศการ มัคคุเทศก์
- 3.1.2.5 ระบบการจัดการ ประกอบด้วย การรักษาความปลอดภัย ระบบการกำจัดขยะ

3.1.3 สภาพแวดล้อมพิจารณาจาก

- 3.1.3.1 การบำบัดน้ำเสีย
- 3.1.3.2 มลพิษทางอากาศและเสียง
- 3.1.3.3 การถูกทำลายโดยน้ำมือมนุษย์
- 3.1.3.4 การค้าและบริการแหล่งท่องเที่ยว
- 3.1.3.5 การถูกบังคับทัศนียภาพ
- 3.1.3.6 การตั้งและบริการแหล่งท่องเที่ยว
- 3.1.3.7 ความสกปรก

- 3.14 ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจาก
 - 3.1.4.1 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งในทุกฤดูกาล
 - 3.1.4.2 เป็นเขตราชการที่ต้องขออนุญาต
- 3.1.5 ปริมาณการท่องเที่ยว พิจารณาจาก
 - 3.1.5.1 จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งปี
 - 3.1.5.2 ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในวันเสาร์- อาทิตย์ และในฤดูท่องเที่ยว

3.2 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

- 3.2.1 ระดับความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในระดับนานาชาติ ระดับประเทศ หรือระดับท้องถิ่น
- 3.2.2 กิจกรรมเสริมในแหล่งท่องเที่ยว
- 3.2.3 ความเก่าที่ทรงคุณค่าของโบราณสถาน
- 3.2.4 ความดึงดูดใจในสุนทรียภาพ (ข้อมูลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ พ.ศ. 2546)

จากแนวนโยบายและกรรมการดำเนินงานภายใน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นความพยายามของภาครัฐที่สร้างวิสาหกิจชุมชน ซึ่งชาวบ้านเป็นตัวจักรสำคัญในการผลิต ซึ่งต้องมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ผนวกกับความสามารถทางการบริหารจัดการ แต่การดำเนินงานมิได้มีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างผลกำไร และการอยู่รอดของธุรกิจเท่านั้น แต่ยังมุ่งถึงจิตสำนึกในการดูแลชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน อย่างไรก็ตามแนวคิดการดำเนินธุรกิจชุมชนไม่สูตรสำเร็จตายตัว ผู้รับผิดชอบควรมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ในแต่ละชุมชน

ความจำเป็นของการสำรวจสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

ทุกธุรกิจคาดหวังการดำรงอยู่และเจริญเติบโต ซึ่งต้องผ่านกระบวนการต่างๆ ดังนี้ การเตรียมการ (การฟุ้งฟัก) การเริ่มต้นธุรกิจ การพัฒนา การเจริญเติบโต และการขยายธุรกิจ จากผลการศึกษาของ Bygave และ Miniti (2000 : 25-36) ให้ความหมายผู้ประกอบการ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการยอมรับและแสวงหาโอกาสในการสร้างผลกำไร ส่งผลให้ผู้ประกอบการพยายามแสวงหาตลาดใหม่อยู่เสมอ และเปิดโอกาสในการสร้างผลกำไร ส่งผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กิจกรรมของผู้ประกอบการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในระดับประเทศ ภูมิภาค และชุมชน เนื่องจากความแตกต่างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และลักษณะเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน การตัดสินใจเข้ามาเป็นผู้ประกอบการขึ้นอยู่กับ (1) ความตั้งใจของผู้ประกอบการ และความเสี่ยงทางธุรกิจ (2) สภาพแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้องและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และ (3) การคงอยู่ของกิจกรรมของผู้ประกอบการที่ชุมชนยอมรับ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ผู้

ประกอบการประเมินความต้องการของตนเอง และให้ความสามารถลำดับความสำคัญของสภาวะแวดล้อมเพื่อผลักดันการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนด

Besser (1999 : 16-29) ศึกษา “ความเกี่ยวพันของชุมชนและการยอมรับความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจขนาดเล็กในเมืองเล็ก” ผลการศึกษา พบว่า ความสำเร็จของธุรกิจมีความสัมพันธ์กับจำนวนพนักงาน อายุของธุรกิจ การแข่งขัน ประสิทธิภาพของผู้ประกอบการ และความรับผิดชอบทางสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะธุรกิจประกอบด้วย จำนวนพนักงาน (จำนวนมาก) และอายุธุรกิจ (ยาวนาน) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการสนับสนุนและนำชุมชน และพบว่า คุณลักษณะผู้ประกอบการ ประกอบด้วยระดับการศึกษา อายุ (อายุสูง) และเพศ (ชาย) มีบทบาทการเป็นผู้นำและสนับสนุนชุมชน ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจประสบความสำเร็จในที่สุด เนื่องมาจากลูกค้า พนักงาน ผู้จัดการ วัตถุดิบ และอื่นๆ พึงพอใจกับภาพลักษณ์ของธุรกิจ จึงพร้อมสนับสนุนธุรกิจ

Boch (2002 : 171-194) ศึกษา “ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจ : การรับรู้ของผู้นำชุมชนและผู้นำธุรกิจ” ผู้นำชุมชนให้ความสนใจกับการสร้างโครงการพัฒนาชุมชน ทั้งทางด้านการศึกษา การฝึกอบรม และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและการกีฬา เพื่อให้ชุมชนมีสวัสดิการ และสุขภาพที่ดี ก่อให้เกิดโครงการต่อต้านยาเสพติด ป้องกันความรุนแรง และป้องกันโรคร้ายแรง เช่น HIV นอกจากนี้ยังดูแลทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน โดยการจัดหาแหล่งเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อบุคคลและโครงการชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนคาดหวังว่า ผู้นำธุรกิจสามารถเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในฐานะผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบทางสังคม แต่ผู้นำธุรกิจนำแนวคิด ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาประกอบการตัดสินใจ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งจะต้องสร้างความพึงพอใจขั้นต่ำสุดของแต่ละกลุ่มให้ เพื่อป้องกันมิให้กลุ่มเหล่านี้รวมตัวจากการสนับสนุนธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้นำชุมชนมีทัศนคติในเชิงบวกมากกว่าผู้นำธุรกิจ ต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจในเรื่อง
 - 1.1 การสร้างข้อผูกพันของธุรกิจต่อชุมชน
 - 1.2 ความหลากหลายของการสนับสนุนจากภาคธุรกิจ
 - 1.3 ความเกี่ยวพันของธุรกิจต่อผู้ได้เสีย
2. ผู้นำชุมชนมีทัศนคติในเชิงบวกน้อยกว่าผู้นำธุรกิจ ต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจในระดับท้องถิ่น
 - 2.1 การสร้างข้อผูกพันของชุมชนต่อธุรกิจ
3. ผู้นำชุมชนมีทัศนคติเชิงบวกมากกว่าผู้นำธุรกิจเกี่ยวกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจในระดับท้องถิ่น
4. ผู้นำชุมชนมีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่าผู้นำธุรกิจเกี่ยวกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจในระดับประเทศ

5. ผู้นำชุมชนและผู้นำธุรกิจมีทัศนคติไม่แตกต่างกันเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจในเรื่อง

5.1 ประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ

5.2 เหตุผลที่หลีกเลี่ยงเข้ามาดำเนินงานเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

อย่างไรก็ตามความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจเป็นบทบาทที่ถูกเรียกร้องให้มากยิ่งขึ้นจากภาครัฐในรูปแบบการกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ การควบคุม และการตรวจสอบ นอกจากนี้ภาคประชาชนที่เป็นหน่วยอาสาสมัครมีความเข้มแข็งมากขึ้น Kean Gaskil และ Bistrity (1998:45-57) ศึกษาผลกระทบของลักษณะชุมชน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และกลยุทธ์การแข่งขันต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจค้าปลีกในชนบท การศึกษากำหนดลักษณะชุมชน ประกอบด้วย ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงประเทศ อายุของร้านค้า รายได้ต่อหัว ร้อยละการเปลี่ยนแปลงรายได้ต่อหัว (ปรับภาวะเงินเฟ้อ) ร้อยละการเปลี่ยนแปลงกำลังซื้อ รายได้ใช้ในการซื้อ และลิขสิทธิ์ครัวเรือน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ หมายถึง สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรมตามกฎ five forces model กลยุทธ์การแข่งขัน ประกอบด้วย การเป็นผู้นำด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ และการมุ่งเน้นกลุ่มส่วนผลการดำเนินงานวัดจากอัตราผลตอบแทนต่อราย ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพชุมชนเปลี่ยนแปลงอย่างมากด้วยปัจจัยทางด้านประชากร
2. ลักษณะชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ การเลือกกลยุทธ์การแข่งขันและผลการดำเนินงาน
3. การเลือกกลยุทธ์การแข่งขันมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ
4. การเลือกกลยุทธ์การแข่งขันมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน

Borch , Huse และ Sennexth (1998:49-70) ศึกษา "การจัดการทรัพยากร กลยุทธ์การแข่งขัน และความเป็นผู้ประกอบการ : สํารวจธุรกิจขนาดเล็ก" การศึกษากำหนดทรัพยากรเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย บุคลากร โครงสร้างองค์กร การจัดการ เทคโนโลยี การเงิน และสภาพทำเลทางภูมิศาสตร์ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีการกำหนดตัวชี้วัด คือ **ทรัพยากรมนุษย์** (บุคลากร) ประเมินด้วยการศึกษาและประสบการณ์ **ทรัพยากรสังคม** (โครงสร้างองค์กร) ประเมินด้วยเครือข่ายองค์กรใน 4 ลักษณะ คือ (1) เครือข่ายพนักงานในฐานะแหล่งข้อมูล (2) เครือข่ายผู้จัดการ (3) ให้เครือข่ายสร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและ (4) ใช้เครือข่ายเป็นแหล่งความรู้ **ทรัพยากรองค์กร** ประเมินด้วยระบบการจัดการอย่างเป็นทางการใน 3 องค์ประกอบย่อย คือ (1) ความสำคัญของบทบาทคณะกรรมการที่ปรึกษา (2) กลยุทธ์การตลาด (3) กลยุทธ์ด้านราคา และ (4) กลยุทธ์ด้านการเจริญเติบโต ผลการศึกษา พบว่ากิจการใช้ทรัพยากรจากทุกแหล่งมาผสมผสานกัน แต่ความสำคัญของการจัดสรรทรัพยากรขึ้นกับกลุ่มของธุรกิจและกลยุทธ์ของธุรกิจ ซึ่งสามารถแยกกลุ่มธุรกิจได้ 4 ประเภท คือ (1) กลุ่มเทคโนโลยี (2)

กลุ่มจัดการ (3) กลุ่มปรับปรุงและ (4) กลุ่มอนุรักษ์ แต่ละกลุ่มให้ความสำคัญการใช้ทรัพยากรและกำหนดกลยุทธ์ ดังนี้

กลุ่มธุรกิจ	การจัดทรัพยากร	กลยุทธ์การแข่งขัน
1. กลุ่มเทคโนโลยี	ทรัพยากรสังคม ทรัพยากรองค์การ ทรัพยากรเทคโนโลยี	เน้นสินค้า
2. กลุ่มจัดการ	ทรัพยากรสังคม ทรัพยากรองค์การ	เน้นการตลาด
3. กลุ่มปรับปรุง	น้อยมาในทุกองค์ประกอบ ของการใช้ทรัพยากร	ไม่สม่ำเสมอ
4. กลุ่มอนุรักษ์	ทรัพยากรสังคม ทรัพยากรการเงิน ทำเลที่ตั้ง	หลีกเลี่ยงกลยุทธ์ การเจริญเติบโต

Beal (2000:27-47) ศึกษา “ประสิทธิผลการแข่งขัน : การตรวจสอบสภาพแวดล้อมกลยุทธ์การแข่งขันและผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมขนาดเล็ก” การตรวจสอบสภาพแวดล้อมทำให้ธุรกิจเรียนรู้เกี่ยวกับโอกาส ทำให้สามารถนำมาสร้างประโยชน์ และทราบข้อจำกัดการทำงาน ทำให้พยายามหาแนวทางแก้ไข สุดท้ายผู้ประกอบการสร้างกลยุทธ์การแข่งขันได้สอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อม และสะท้อนความสำเร็จของกลยุทธ์ด้วยผลการดำเนินงานขององค์การ การศึกษาได้กำหนดแนวทางแต่ละปัจจัยดังนี้ *การตรวจสอบ* ประเมินด้วยจำนวนครั้งการตรวจสอบ และขอบเขตการตรวจสอบ (ส่วนของขอบเขตการตรวจสอบแยกได้ 2 ลักษณะ คือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย เศรษฐกิจ สังคม และเงื่อนไขทางการเมือง) *สภาพแวดล้อมกำหนดดัชนีชี้วัด 8 ประการ* คือ (1) แนวโน้มความเจริญเติบโตในอุตสาหกรรม (ประเมินยอดขายย้อนหลัง 5 ปี) (2) ความต้องการสินค้าของอุตสาหกรรม (3) การพัฒนาสินค้าของอุตสาหกรรม (4) ระดับความสับสนของตัวสินค้าในอุตสาหกรรม (5) กำลังการผลิตของกิจการในช่วง 5 ปีย้อนหลัง (6) ระดับราคาปัจจุบันของสินค้าอุตสาหกรรม (7) การเจริญเติบโตของยอดขายในแต่ละช่องทางการจัดจำหน่ายสำหรับสินค้าในช่วง 3 ปีย้อนหลัง และ (8) ระดับการโฆษณาสินค้าของอุตสาหกรรมในช่วง 3 เดือนย้อนหลัง กลยุทธ์การแข่งขันที่ศึกษาประกอบด้วย (1) การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนต่ำสุด (2) ความแตกต่างทางด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (3) ความแตกต่างทางการตลาด (4) ความแตกต่างทางด้านคุณภาพ และ (5) ความแตกต่างทางด้านบริการ

ส่วนผลการดำเนินงานประเมินจากงบการเงินของกิจการ กำหนดดัชนี 3 กลุ่ม คือ (1) การทำกำไร ประกอบด้วยอัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย อัตราผลตอบแทนการลงทุนและอัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ (2) ความเจริญเติบโต ประกอบด้วย อัตราการเจริญเติบโตของยอดขาย และอัตราการเติบโต

ของกำไร และ (3) จำนวนผลกำไรทั้งหมด (เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักต้องการ
ดึงเงินไปจากผลกำไร)

1. จำนวนครั้งของการตรวจสอบสภาพแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม
และกลยุทธ์การแข่งขัน
2. ขอบเขตการตรวจสอบสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและกลยุทธ์
การแข่งขัน อยู่ 3 ปัจจัย คือ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าและคู่แข่ง (2) ข้อมูลของ
ซัพพลายเออร์ และ (3) ข้อมูลศักยภาพของกิจการ/ทรัพยากร ส่วนข้อมูลทางด้าน
สังคม การเมือง และเงื่อนไขเศรษฐกิจไม่มีประโยชน์ต่อการวางกลยุทธ์การแข่งขัน
ในสภาพแวดล้อมที่กำหนด

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การดำเนินธุรกิจถูกปัจจัยทั้งภายในและภายนอกกดดัน
ทำให้ต้องมีการตรวจสอบและประเมินสภาพแวดล้อมทางธุรกิจเพื่อให้สามารถปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้อง
กับสภาพแวดล้อมดังกล่าว (1) กิจการ (ทรัพยากร ความสามารถในการแข่งขัน และความสามารถ
การแข่งขันเปรียบเทียบ (2) ผู้ประกอบการ (ความทะเยอทะยาน ปรัชญาทางธุรกิจ และจริยธรรม)
และ (3) คุณค่าและวัฒนธรรมองค์กร ส่วนปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ของกิจการ ประกอบด้วย (1) เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎระเบียบ และชุมชน (2) เงื่อนไขในการแข่งขัน และความ
น่าสนใจของอุตสาหกรรม และ (3) โอกาสและข้อจำกัดของกิจการเองที่จะดำรงอยู่อย่างมีคุณค่า
(Thompson and Strickland , 2003 –59:60)

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จ และ
ล้มเหลวในการดำเนินธุรกิจ การสำรวจสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของผู้ประกอบการเพื่อ

1. ทราบถึงปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ที่มีอยู่ เมื่อมีโอกาสใหม่ๆ ทางธุรกิจเกิดขึ้น
2. สามารถแยกแยะลำดับความสำคัญและเร่งด่วนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจได้
3. สร้างความเข้าใจระบบสังคมที่เสริมสร้างมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากรในชาติ
4. สร้างความเข้าใจในระบบกฎหมายที่เข้ามาประกันคุณภาพสินค้าและบริการ
5. สร้างความเข้าใจระบบและความสำคัญของการแข่งขัน (Blawatt , 1998:234-235)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

ผู้ประกอบการต้องการทราบว่าสภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรวมของธุรกิจมีลักษณะเช่นใด เพื่อ
ช่วยในการตัดสินใจ และหาโอกาสใหม่ๆ ในการดำเนินธุรกิจ แนวคิดในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
ทางธุรกิจที่นำมาเป็นกรอบในการศึกษา โครงการ “การศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของ
โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” มี 2 แนวคิด คือ (1) แนวคิดปัจจัยแวดล้อม และ (2) แนวคิด
ผู้มีส่วนได้เสีย

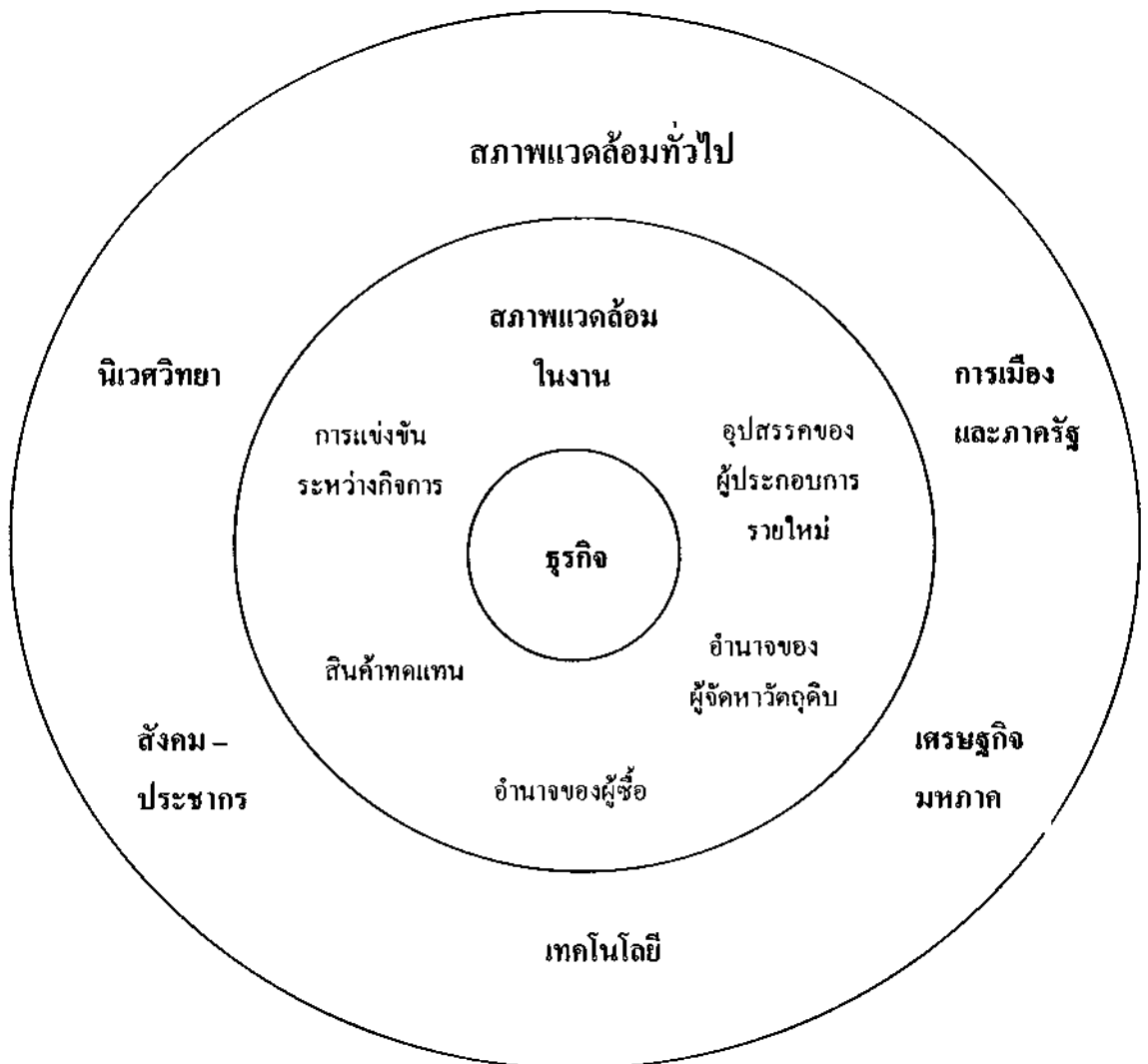
แนวคิดปัจจัยแวดล้อม

การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม แยกได้ 2 ลักษณะ คือ สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งมีปัจจัยทั้ง 2 ลักษณะ ส่งผลต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบการทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

1. สภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพแวดล้อมภายนอก แยกได้ 2 ประเภท เนื่องมาจากระดับความเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจมีความใกล้ชิดแตกต่างกัน ทั้งสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปและสภาพแวดล้อมเฉพาะเจาะจง ภาพที่ 2-1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอกกับธุรกิจ

ภาพที่ 2-1 : ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอกกับธุรกิจ



1.1 สภาพแวดล้อมทั่วไป สภาพแวดล้อมดังกล่าวไม่ใช่สภาพของอุตสาหกรรมที่กิจการดำเนินอยู่ แต่มีความสำคัญเนื่องจากสภาพแวดล้อมทั่วไปส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมและกิจการได้ แต่สภาพแวดล้อมดังกล่าว ประกอบด้วย การเมืองและภาครัฐ เศรษฐศาสตร์มหภาค เทคโนโลยี สังคม-ประชากร และนิเวศวิทยา ภาพ 2-2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทั่วไปกับธุรกิจ ปัจจัยแวดล้อมแต่ละตัวทำให้เกิดโอกาสและข้อจำกัดแต่ละธุรกิจดังนี้

1.1.1 การเมืองและภาครัฐ การวิเคราะห์การเมืองและภาครัฐทำให้ผู้ประกอบการประเมินว่าแนวทางใดมีความเป็นไปได้ การประเมินบทบาทการเมืองและภาครัฐ จะมีความแตกต่างกันตามมุมมองของผู้สนใจ อย่างไรก็ตาม ประเด็นการเมืองและภาครัฐมีบทบาทและส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ประกอบด้วย ข้อจำกัดทางการค้า ข้อตกลงทางการค้า ภาษีศุลกากร และความเสี่ยงทางการเมือง

1.1.2 เศรษฐศาสตร์มหภาค เศรษฐศาสตร์มหภาค แสดงให้เห็นภาพรวมการผลิตสินค้าและบริการ ช่องทางการจัดจำหน่าย การขายและการบริโภค เศรษฐศาสตร์มหภาคครอบคลุมระดับโลก ชาติ และท้องถิ่น ผู้ประกอบการให้ความสนใจกับเศรษฐศาสตร์มหภาคสนทุกระดับ แต่เวลาที่ใช้ในวิเคราะห์เป็นส่วนสำคัญกับแนวโน้มผลกระทบของเศรษฐศาสตร์มหภาค แต่ละระดับต่อผลการดำเนินงานของกิจการ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐศาสตร์มหภาค ประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากทรัพยากร และผู้บริโภคอย่างถาวรจากภาคเศรษฐกิจหนึ่งไปยังอีกภาคเศรษฐกิจหนึ่ง ซึ่งหมายความว่า อุตสาหกรรมหนึ่งอยู่ในภาวะถดถอยหรือรวมตัวกับอุตสาหกรรมอื่น และ (2) การเปลี่ยนแปลงตามวัฏจักร ซึ่งจะมีช่วงการเจริญเติบโต และช่วงการถดถอย

1.1.3 เทคโนโลยี เทคโนโลยี หมายถึง การรวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ประยุกต์ และวิศวกรรม กระบวนการและการประดิษฐ์ หรือวิธีการการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี มี 2 รูปแบบ คือ (1) การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ เป็นการคิดค้นบางสิ่งที่แตกต่างกันจากเทคโนโลยี หรือสินค้าที่มีอยู่แล้ว ทำให้เกิดการผูกขาด และการจดสิทธิบัตร แต่ในช่วงแรกอาจยากในการหาตลาด เนื่องจากเป็นของใหม่ และ (2) การค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการเป็นการคิดค้นเพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการปฏิวัติทางอุตสาหกรรมได้

1.1.4 สังคม-ประชากร การประเมินผลกระทบของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของ

ปัจจัย สังคม – ประชากร แยกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ทางสังคม หมายถึง การใช้ชีวิต และคุณค่าของประชากร และ (2) ประชากร หมายถึง ความเข้าใจประชากร ซึ่งจะเป็นผู้บริโภคของธุรกิจ

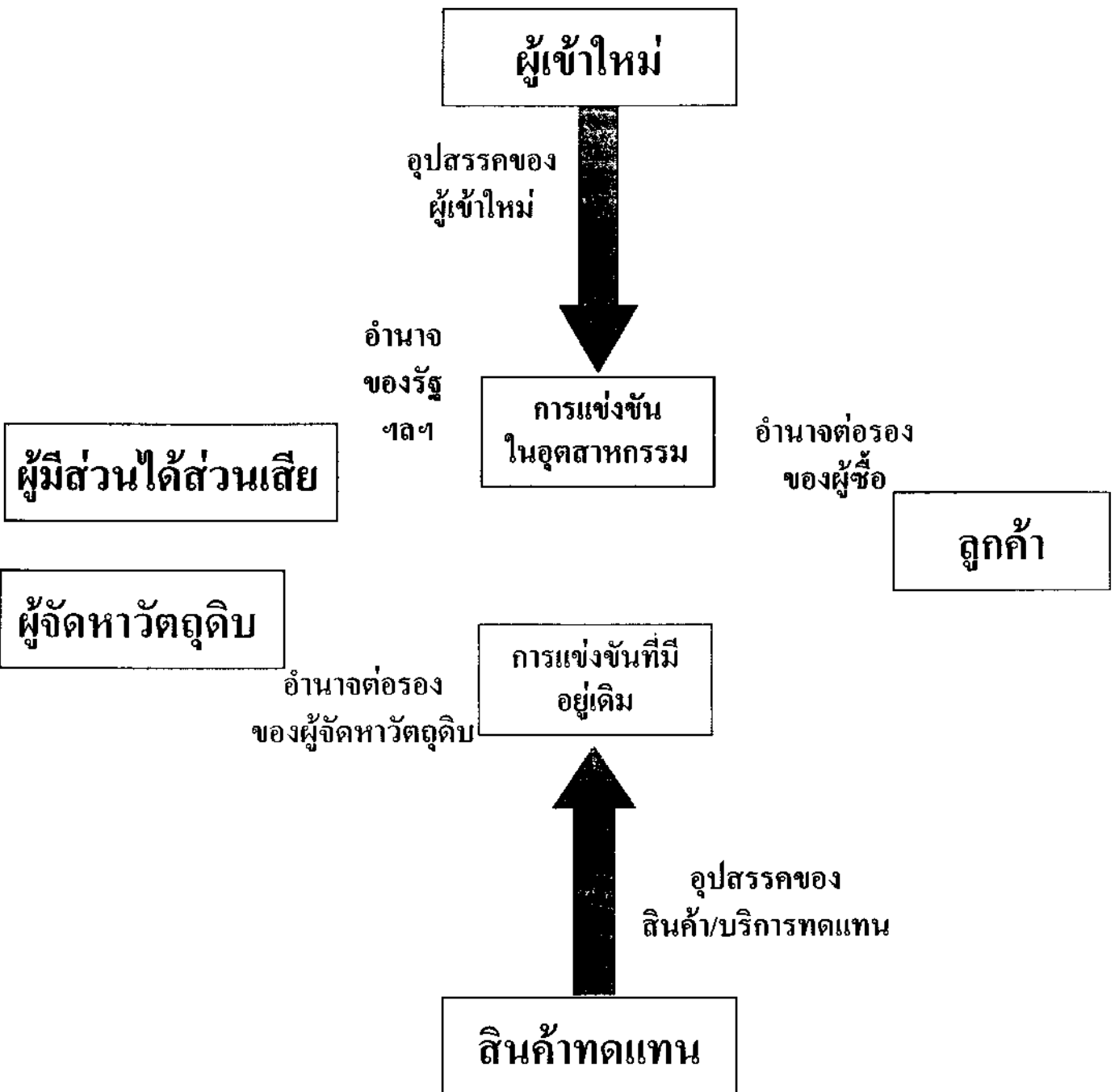
1.1.5 นิเวศวิทยา การพัฒนาธุรกิจในระบบอุตสาหกรรม สร้างความเสียหายให้กับระบบนิเวศวิทยา ทำให้เกิดการเรียกร้องเกี่ยวกับระบบป้องกันสิ่งแวดล้อม การนำสิ่งของกลับมาใช้อีก การป้องกันสัตว์ป่า เป็นต้น ผู้ประกอบการจะต้องเป็นส่วนแบ่งที่เข้ามารับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ (Pollinger, 2003 : 55-66)

1.2 สภาพแวดล้อมในงาน สภาพแวดล้อมดังกล่าว บางครั้งเรียกว่า สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม การทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมนี้ทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจว่า ส่วนใดของอุตสาหกรรมน่าสนใจ ซึ่งหมายถึง การทำกำไรได้เต็มปกติหรือ อัตราการเจริญเติบโตสูง การวิเคราะห์ให้แนวทาง five forces ประกอบด้วย สิ่งกีดขวางการเข้ามาของผู้ประกอบการใหม่ อำนาจของผู้จัดหาวัตถุดิบ อำนาจของผู้ซื้อ สินค้าทดแทน และการแข่งขันระหว่างกิจการ ซึ่งภาพที่ 2-3 จะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมอุตสาหกรรมกับธุรกิจ ปัจจัยแวดล้อมอุตสาหกรรมแต่ละปัจจัยทำให้เกิดโอกาสและข้อจำกัดต่อธุรกิจ ดังนี้

ภาพที่ 2-2 : ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทั่วไปกับธุรกิจ



ภาพที่ 2-3 : ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมอุตสาหกรรมกับธุรกิจ



- 1.2.1 **อุปสรรคของผู้เข้ามาใหม่** ผู้เข้ามาใหม่พยายามแทรกตัวเข้าสู่อุตสาหกรรมพยายามที่จะรับส่วนครองตลาด ซึ่งต้องแบ่งปันมากจากผู้อยู่ในอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดเครื่องกีดขวาง ซึ่งเป็นการตอบโต้จากคู่แข่งเดิมอยู่ 6 ประการ คือ ความประหยัดจากขนาด ความแตกต่างของสินค้า ความต้องการเงินทุน ความเสียเปรียบด้านต้นทุนขึ้นอยู่กับขนาด การเข้าถึงช่องทางการจัดจำหน่ายและนโยบายของรัฐ
- 1.2.2 **อำนาจต่อรองของผู้จัดหาวัตถุดิบ** ผู้จัดหาวัตถุดิบ มีบทบาทในการกำหนดต้นทุนของวัตถุดิบ อำนาจของผู้จัดหาวัตถุดิบขึ้นอยู่กับจำนวนผู้จัดหาวัตถุดิบ น้อยมาก สินค้ามีลักษณะเฉพาะ การแข่งขันของสินค้าทดแทน สร้างความสับสนในอุปทานของสินค้า และไม่ใช้ลูกค้าของผู้จัดหาวัตถุดิบ
- 1.2.3 **อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ** ลูกค้าเป็นผู้กำหนดราคาที่ตนเองสนใจ ทำให้บทบาทการกำหนดราคาของผู้ประกอบการลดลง อย่างไรก็ตามอำนาจของผู้ซื้อขึ้นต้นซื้อสินค้าจำนวนมาก สินค้าไม่มีความแตกต่าง สินค้าดังกล่าวเป็นวัตถุดิบของสินค้าผู้ซื้อ สินค้าของผู้ซื้อทำกำไรได้เรื่อย คุณภาพของสินค้าและภาวะกดดันราคาจากผู้ขายสินค้า ผลักดันให้ผู้ผลิตวัตถุดิบต้องควบคุมราคา
- 1.2.4 **สินค้าทดแทน** สินค้าทดแทนลดศักยภาพของสินค้าในอุตสาหกรรมและปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงแนวโน้มการพัฒนาของสินค้าทดแทน และระดับการผลิตสินค้าทดแทนจะส่งผลต่อสภาพการแข่งขัน
- 1.2.5 **การแข่งขันที่มีอยู่เดิม** การแข่งขันที่มีอยู่เดิมมีการกำหนดรูปแบบด้วยราคาการแข่งขันมีจำนวนมาก การเติบโตของอุตสาหกรรมต่ำ สินค้ามีลักษณะเหมือนกัน ต้นทุนคงที่สูงหรือสินค้าเบาเบื่อง่าย สินค้ามีจำนวนมากเกินความต้องการศักยภาพของคู่แข่งและความหลากหลายการแข่งขัน (สาโรจน์ ใจพิทักษ์ชวิน, 2003 : 47-53)

2. สภาพแวดล้อมภายใน

การวิเคราะห์สภาพภายในเป็นการประเมินทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรทางกายภาพ รวมถึงการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนทางการบริหาร และโครงสร้างองค์กร พร้อมเปรียบเทียบผลประกอบการ เพื่อแสดงความสำเร็จในอดีต ความสามารถปัจจุบัน และความสามารถในอนาคต แนวคิดการวิเคราะห์ภายในที่ได้รับความนิยม คือ การค้นหากำลังความสามารถสำคัญ (Core Competencies) ซึ่งประกอบด้วย

2.1 **สินทรัพย์ที่มีตัวตน** เป็นกลุ่มสินทรัพย์ที่ปรากฏในงบดุลของกิจการ ซึ่งกิจการใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหารายได้ เช่น เครื่องจักร โรงงาน วัตถุดิบ เป็นต้น

2.2 สิ้นทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน เป็นกลุ่มสินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ตรา ยี่ห้อ สิทธิบัตร ชื่อเสียง เป็นต้น สินทรัพย์กลุ่มนี้จะช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

2.3 ความสามารถขององค์กร ประกอบด้วยทักษะและวิธีการที่ผสมผสานสินทรัพย์ที่มีตัวตนและสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน บุคคล และกระบวนการก่อให้เกิดผลผลิตแก่กิจการ (สาโรจน์ ใจพิทักษ์ชวิน , 2003 : 130)

แนวคิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจตามแนวคิดปัจจัยแวดล้อม โดยประเมินว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลทางธุรกิจเช่นใด การประเมินสภาพแวดล้อมทางธุรกิจอาจประเมินทางด้านผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินธุรกิจ ผู้มีส่วนได้เสีย หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจ นโยบายและการดำเนินงานของธุรกิจซึ่งสามารถแยกความสัมพันธ์ได้ 2 ระดับ คือ (1) ระดับปฐมภูมิ ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียระดับนี้มีผลกระทบต่อธุรกิจโดยตรง และ (2) ระดับทุติยภูมิ ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียระดับนี้อาจมีผลกระทบต่อธุรกิจโดยตรง แต่มีผลต่อสภาพแวดล้อมทางอ้อม ภาพ 2-4 แสดงความเชื่อมโยงของสภาพแวดล้อมต่อธุรกิจ ดังนี้

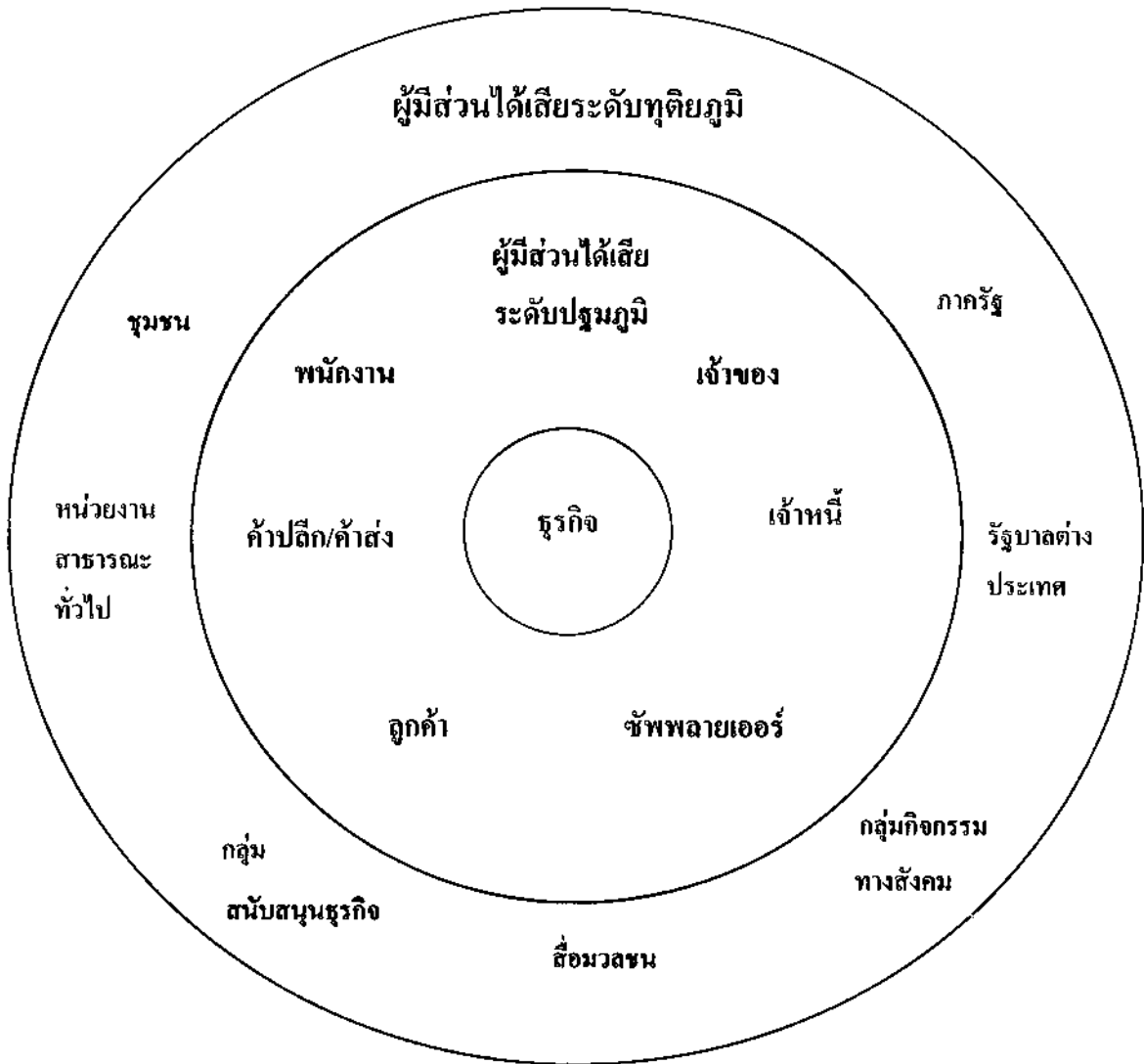
1. ระดับความสัมพันธ์ปฐมภูมิ สภาพแวดล้อมปฐมภูมิ เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีผลต่อการดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายพื้นฐานของธุรกิจ คือ การจัดหาสินค้าและบริการ

เจ้าหน้าที่และเจ้าของเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจในฐานะเป็นผู้จัดหาแหล่งเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ พนักงานในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการนำความรู้และประสบการณ์ สร้างผลผลิตให้กับกิจการ ผู้จัดหาวัตถุดิบ นอกจากเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบแล้วยังจัดหาพลังงาน และอื่น ๆ เพื่อนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ กลุ่มผู้ค้าปลีก/ค้าส่ง เป็นผู้นำสินค้า หรือบริการ ไปถึงผู้บริโภค และสุดท้ายลูกค้าเป็นผู้จ่ายสินค้าและบริการ

ผู้ประกอบการธุรกิจจะผสมผสานบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมในระดับปฐมภูมิเข้าด้วยกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล รวมถึงการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

2. ระดับความสัมพันธ์ทุติยภูมิ สภาพแวดล้อมระดับทุติยภูมิ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมที่แสดงความสนใจในกิจกรรมของกิจการ เนื่องมาจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าว อาจได้รับผลกระทบโดยตรงหรืออ้อมจากการตัดสินใจของกิจการ

ภาพที่ 2-4 : แสดงความเชื่อมโยงของสภาพแวดล้อมต่อธุรกิจ



ที่มา : Past, James F. Laucence, Anne T. and Weber, James 2002 : Business and Society : Corporate Strategy, Ethics, 10th edition, Mc Graw – Hill – Irwin, P. 11 - 12

ภาครัฐเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบทั้งด้านคุ้มครองประชาชนและธุรกิจ เห็นจากการมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค คุ้มครองแรงงาน และกฎหมายลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร เป็นต้น พวกภาครัฐทำหน้าที่จัดเก็บภาษีธุรกิจเช่นกัน ส่วนรัฐบาลต่างประเทศ มีบทบาทในเชิงเป็นมิตรและศัตรู อาจกีดกันการนำเข้าสินค้าหรือสนับสนุนกิจกรรมทางการค้า

กลุ่มกิจกรรมทางสังคม เป็นกลุ่มที่เสนอประเด็นผลกระทบของธุรกิจทางสังคม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการของสังคม สื่อมวลชน แสดงภาพลักษณ์ของกิจการต่อสาธารณชน กลุ่มสนับสนุนธุรกิจทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาหรือวิจัย หน่วยงานสาธารณะทั่วไปเป็นกลุ่มที่แสดงความเห็น ซึ่งอาจเป็นผลต่อธุรกิจทั้งเชิงบวกและลบ และชุมชน ซึ่งได้รับผลจากการดำเนินงาน คือ สร้างงานให้ชุมชน และก่อให้เกิดผลกระทบสภาพแวดล้อมต่อชุมชน (Post , Lawance and Weber, 2002 : 10-15)

การดำเนินธุรกิจอยู่ภายใต้ภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อโอกาสและข้อจำกัด แม้ธุรกิจขนาดย่อมเผชิญภาวะดังกล่าวเช่นกัน ดังนั้นปัจจัยที่เป็นภาวะกดดันที่สำคัญต่อผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วย สภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (กลยุทธ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม) เทคโนโลยีและความรู้ใหม่ ระบบนิเวศวิทยา และความสนใจในทรัพยากรธรรมชาติ การคาดหวังในจริยธรรมและคุณค่าต่อสาธารณะ และการเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐบาลและนโยบายสาธารณะ

เนื่องจากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็น โครงการที่มีลักษณะพิเศษ เนื่องจากเป็นโครงการที่มุ่งเน้นให้ผู้ประกอบการในชุมชนดำเนินธุรกิจของตนเอง แต่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีส่วนได้เสียหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นกรอบการวิเคราะห์จึงเป็นการผสมผสานแนวคิดระหว่างการประเมินสภาพแวดล้อมในเชิงธุรกิจของผู้ประกอบการและการประเมินความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียในสภาพแวดล้อมในเชิงธุรกิจต่อการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

สรุป

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เป็น โครงการที่เสริมสร้างผู้ประกอบการในระดับรากหญ้าของเศรษฐกิจ ซึ่งผู้ประกอบการที่จะสร้างธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้นั้นมีความจำเป็นจะต้องประเมินสถานการณ์แวดล้อมที่มีส่วนช่วยธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของธุรกิจ ในขณะเดียวกัน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ที่เป็นสภาพแวดล้อมที่มีผู้ประกอบการจำเป็นต้องทำความเข้าใจ ทำใหกรอบการวิเคราะห์แยกเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินสภาพแวดล้อมทางธุรกิจโดยทั่วไปของผู้ประกอบการและการประเมินความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการวิจัยเรื่อง “ศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ประกอบด้วย การเลือกพื้นที่ศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

การเลือกพื้นที่ศึกษา

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นหัวข้อหนึ่งในชุดโครงการ การจัดการของวิสาหกิจชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในภาคใต้ ดังนั้นพื้นที่ที่ทำการศึกษาจึงเจาะจงเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ของไทยใน 14 จังหวัด โดยแบ่งเขตการศึกษาตามภูมิประเทศ 2 ฟังทะเล คือ

- 1) ฟังทะเลอันดามัน เลือกศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต ตรัง และสตูล
- 2) ฟังทะเลอ่าวไทย เลือกศึกษาในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ สงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง และปัตตานี

และเนื่องจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ตั้งอยู่ในเขตภาคใต้ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิภาคสามารถทำได้เต็มที่ และเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพิ่มเติมความรู้ต่อชุมชน และมหาวิทยาลัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยได้เลือกรายชื่อผลิตภัณฑ์ 5 รายการแรกของแต่ละจังหวัดในพื้นที่ศึกษา ซึ่งนำเสนอไว้ในรายงานศักยภาพและความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่คณะอนุกรรมการ นคผ. จังหวัดรวบรวมเสนอกระทรวงมหาดไทย เมื่อเดือนธันวาคม 2545 เป็นผลิตภัณฑ์ตัวอย่าง เพื่อศึกษาว่า ผลิตภัณฑ์ที่จังหวัดคัดเลือกไว้ ทั้ง 5 อันดับแรกนี้ จะมีศักยภาพและความเหมาะสมที่จะเป็นผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือไม่เพียงใด รายชื่อผลิตภัณฑ์ เรียงลำดับ 1-5 ของทั้ง 7 จังหวัด ที่ศึกษา โดยแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์จะสุ่มตัวอย่างแบบ purposive sampling มา 5 ตัวอย่าง ดังนั้น แต่ละจังหวัดจะมีกลุ่มตัวอย่าง 25 ตัวอย่าง ดังปรากฏในตารางที่ 3-1

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้มีส่วนได้เสียต่อการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ผู้ประกอบการ ซึ่ง

เป็นผู้รับผิดชอบหลักโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย สำนักงานจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักเกษตรจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด จังหวัดละ 10 ตัวอย่าง

ตารางที่ 3-1 : รายชื่อสินค้า 5 อันดับแรกของแต่ละจังหวัดที่เลือกศึกษา

จังหวัด	สินค้าที่เลือกศึกษา	พื้นที่เจ้าของโครงการ	จำนวนกลุ่มวิสาหกิจ
ภูเก็ต	1. ผ้าบาติก	ต. ไม้ขาว	5
	2. ดอกไม้ประดิษฐ์จากเกล็ดปลา	ต. วิจิตร	5
	3. สับประรดภูเก็ต	ต. ศรีสุนทร	1
	4. ข้าวหลามหินรุ่ม	ต. เทพหัสดิ์	1
	5. น้ำพริกกุ้งเสียบ	ต. ฉลอง	5
ตรัง	1. ผ้าทอนาหมื่นศรี	ต. นาหมื่นศรี	1
	2. จักสานใบเตยปาหนัน	ต. บ่อหิน	2
	3. แกะสลักไม้เทพธาโร	ต. หนองปรือ	2
	4. มีด/พร้านาป้อ	ต. ควนปริง	2
	5. น้ำปลาหงสदार	ต. ท่าข้าม	1
สตูล	1. กาแฟโบราณ	ต. ควนโดน	1
	2. ผ้าบาติก	ต. ควนขัน	2
	3. เครื่องปั้นดินเผา	ต. พิชาน	1
	4. น้ำปลาท่าพยอม	ต. ปากน้ำ	1
	5. กะปิกุ้งแท้	ต. พงษ์หว้า	1
สงขลา	1. ผลิตภัณฑ์จากเชือกกล้วย	ต. คูเต่า	4
	2. ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	ต. ปาดังเบซาร์	4
	3. กรรงนกเขา	ต. บ้านนา	2
	4. ผ้าทอเกาะยอ	ต. เกาะยอ	4
	5. ผลิตภัณฑ์จากส้มแขก	ต. สะบ้าย้อย	2

จังหวัด	สินค้าที่เลือกศึกษา	พื้นที่เจ้าของโครงการ	จำนวนกลุ่มวิสาหกิจ
นครศรีธรรมราช	1. จักสานย่านลิเภา	ต. ท่าเรือ	3
	2. เครื่องเงิน / เครื่องถม / สามกษัตริย์	ต. ปากนคร	5
	3. ผลิตภัณฑ์จากกระจูด	ต. บ้านดูล	5-10
	4. ขนมลา	ต. หูล่อง	2-5
	5. ไม้กวาดดอกหญ้า	ต. บ้านลำนาว	2
พัทลุง	1. แกะสลักรูปหนังตะลุง	ต. ท่ามะเดื่อ	12
	2. ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	ต. ลำสินธุ์	2
	3. ผลิตภัณฑ์จากกระจูด	ต. ทะเลน้อย	1
	4. นมโค (สหกรณ์โคนม)	ต. นาหม่อม	2
	5. ผ้าทอทอนชมพู	ต. ชุมพล	1
ปัตตานี	1. น้ำนูดู	ต. ประเซะวอ	2-5
	2. ผ้าบาติก	ต. ลูโบะยีไร	2-5
	3. หมวกกะปิเยาะ	ต. กะมียอ	2-5
	4. ลูกหีบทรงเครื่อง	ต. สะดาวา	2-5
	5. ดอกไม้จากใบยางพารา	ต. ปากล่อ	2-5

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ได้จัดทำแบบสอบถาม (ภาคผนวก) โดยอาศัยแนวทางจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยต่างๆ ลักษณะแบบสอบถามชุดที่ 1 แยกเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

1. ข้อมูลวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ทำเลที่ตั้ง สินค้าหลักของกลุ่ม และสินค้าอื่นของกลุ่ม
2. ข้อมูลส่วนตัวผู้รับผิดชอบกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพหลัก การจัดสรรเวลาทำงานให้กับวิสาหกิจชุมชน การศึกษา ศาสนา สถานภาพสมรส และประสบการณ์

3. สภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย วิธีการรวมกลุ่ม จำนวนสมาชิก ระยะเวลาที่จัดตั้งกลุ่ม จำนวนผู้บริหาร จำนวนผู้บริหาร การแบ่งงาน/การมอบหมายงาน ผลตอบแทนที่สมาชิกได้รับจากกลุ่ม ผลตอบแทนที่ให้กับผู้บริหารกลุ่ม แหล่งเงินทุนของกลุ่ม สถานที่ทำการกลุ่ม ความสะดวกในการติดต่อกับสถานที่ทำการกลุ่ม ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค ลักษณะสินค้า ราคาสินค้า วัตถุดิบ การจัดหาวัตถุดิบ ความสามารถด้านการผลิต ช่องทางการจัดจำหน่าย ลูกค้า การตรวจสอบคุณภาพ และการติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น
4. ลักษณะการจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงาน การควบคุม และการประเมินผล
5. ปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ทำเลที่ตั้ง ความพร้อมระบบสาธารณูปโภค การดำเนินการภายในกลุ่ม เทคโนโลยี และการตลาด
6. การส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐ ซึ่งประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การนำเสนอสินค้า การผลิต การตลาด การเงิน การสร้างเครือข่าย และปัญหาสิ่งแวดล้อม

แบบสอบถามดังกล่าวใช้กับผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เภรัญญิก เลขานุการ กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ และที่ปรึกษากลุ่ม

แบบสอบถามชุดที่ 2 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในฐานะตัวแทนทั้งจากภาครัฐและเอกชนรวมถึงชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งลักษณะแบบสอบถามชุดที่ 2 แยกเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วย สถานที่ทำงาน หน่วยงานที่สังกัด และตำแหน่งงาน
2. ข้อมูลสภาพแวดล้อมชุมชน ซึ่งประกอบด้วย สินค้าหลัก/เด่นของชุมชน สินค้าที่ควรสนับสนุน/ส่งเสริมให้เป็นตัวแทน ลักษณะวัฒนธรรมสังคม/ความเป็นอยู่ของชุมชน อาชีพหลักของชุมชน ทรัพยากรที่มีในชุมชน กิจกรรมที่ส่งเสริม/สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ปัญหาในการทำกิจกรรมส่งเสริม/สนับสนุนสถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผลการดำเนินการของโครงการวิสาหกิจชุมชน และการวางแผนปรับปรุงการดำเนินงาน
3. ลักษณะการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงาน การควบคุม และการประเมินผล

4. ปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ทำเลที่ตั้ง ความพร้อม ระบบสาธารณูปโภค การดำเนินการภายในกลุ่ม เทคโนโลยี และการตลาด แบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลเจาะลึก กำหนดบุคคลที่จะถูกสัมภาษณ์ คือ พัฒนาการชุมชน สำนักงานจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด เกษตรจังหวัด พาณิชยจังหวัด สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

การตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย

มีการนำแบบสอบถามของโครงการย่อยในโครงการวิจัยชุด การจัดการของวิสาหกิจในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นำเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงของข้อมูลและความสอดคล้องกันของข้อมูล ที่ต้องนำไปใช้ในการกำหนดหลักสูตรการจัดฝึกอบรมวิสาหกิจชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด (โครงการย่อยชุดที่ 4) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ผ่านที่ประชุมแล้วมาแก้ไขปรับปรุงและนำออกมาทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายจริงในจังหวัดสงขลา จำนวน 10 ชุด เพื่อปรับปรุงแก้ไขความยากง่ายของคำถาม การใช้ภาษาในแบบสอบถามที่ตรงกัน และการเรียงลำดับคำถามเพื่อป้องกันอคติที่อาจจะเกิดขึ้น รวมทั้งปรับปรุงคำถามให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่แก้ไขภายหลังจากทดสอบแล้วไปดำเนินการเก็บข้อมูลจริงตามแผนที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโครงการ “ศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ แบบสอบถามชุดที่ 1 จัดเก็บจากจังหวัด ประกอบด้วย ภูเก็ต ตรัง สตูล สงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง และปัตตานี ในแต่ละจังหวัด เลือกผลิตภัณฑ์ 5 รายการแรกของจังหวัด และแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์เลือกสุ่มมา 5 ตัวอย่าง และกลุ่มบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เหนรัญญิก เลขานุการ กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ และที่ปรึกษา การกระจายจำนวนตัวอย่างของการจัดเก็บข้อมูล แยกรายจังหวัดเป็นดังนี้

ผลจากการจัดเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามชุดที่ 2 สามารถจัดเก็บได้ 63 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 90 โดยข้อมูลในส่วน อบต. จัดเก็บได้จังหวัดละ 3 ตัวอย่าง รวม 7 จังหวัด ได้ 21 ตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโครงการ “ศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

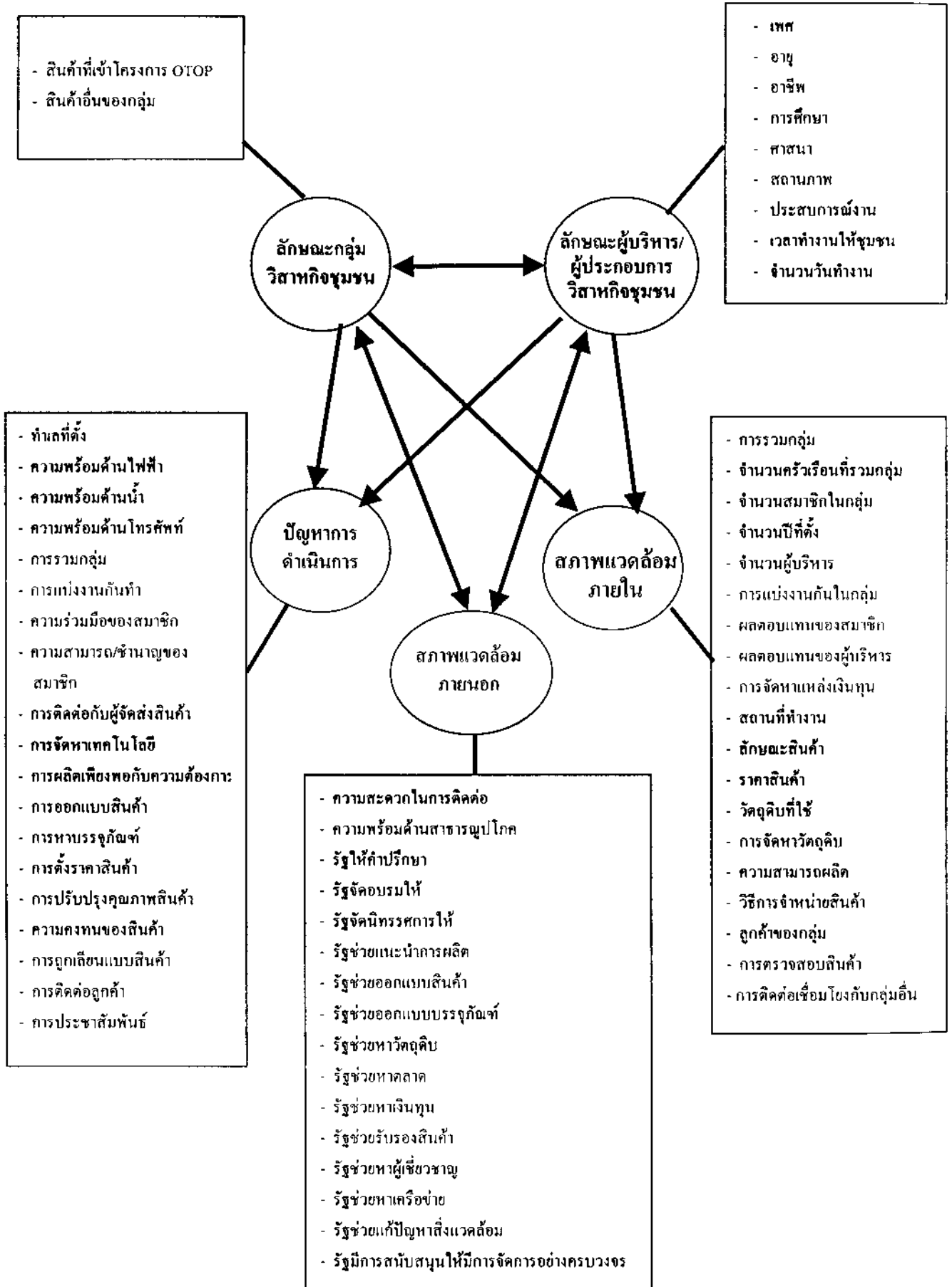
1. แบบสอบถามชุดที่ 1 สอบถามกลุ่มผู้รับผิดชอบหลักของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (ฐานะผู้ประกอบการ/ผู้บริหาร) แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ การวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอในรูปของอัตราร้อยละ และการหาค่าความสัมพันธ์โดยใช้โปรแกรม LISREL กรอบการวิเคราะห์แสดงในภาพ 3-1 นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วยังนำข้อมูลทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี สังคม-ประชากร และนิเวศวิทยามาประกอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสังคม

2. แบบสอบถามชุดที่ 2 สอบถามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม การวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปของอัตราร้อยละ และการหาค่าความสัมพันธ์ โดยใช้โปรแกรม LISREL กรอบการวิเคราะห์แสดงในภาพ 3-2 นอกจากนี้จะนำข้อมูลทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม อุตสาหกรรม เกี่ยวกับ อุปสรรคผู้เข้ามาใหม่ ผู้จัดการวัตถุดิบ ผู้ซื้อ สินค้าทดแทน และการแข่งขันที่มีอยู่เดิมมาประกอบการวิเคราะห์

การใช้โปรแกรมลิสเรล เป็นโปรแกรมวิจัยที่เหมาะสมกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ในกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- กำหนดโมเดลการวิจัยตามกรอบโมเดล คือ
 - ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับลักษณะผู้บริหาร ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
 - ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับสภาพแวดล้อมภายใน
 - ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับสภาพแวดล้อมภายนอก
 - ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับปัญหาการดำเนินการ
 - ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะผู้บริหาร / ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกับสภาพแวดล้อมภายใน
 - ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะผู้บริหาร/ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกับสภาพแวดล้อมภายนอก
 - ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะผู้บริหาร/ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกับปัญหาการดำเนินการ

ภาพที่ 3-1 : ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจกับผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน



- กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ
 1. ตัวแปรสังเกตได้ (ตัวแปรภายนอก) คือ ตัวแปรที่ตัวแปรอิสระสามารถวัดได้โดยตรง
 2. ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน) เป็นตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง ซึ่งการประมาณค่าตัวแปรแฝง ได้จากการนำกลุ่มของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรนั้นมาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Fact Analysis)

ตารางที่ 3 - 4 แสดงตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทั้งตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝง

ตารางที่ 3 - 4 : ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กลุ่มผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
1. ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - สินค้าเข้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ - สินค้าอื่นของกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สงขลา - สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปัตตานี - สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ พัทลุง - สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตรัง - สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นครศรีธรรมราช - สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สตูล - เกษตรพื้นฐาน - เกษตรแปรรูป - หัตถกรรม - จักสาน - อาหาร / ขนม

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
2. ลักษณะผู้บริหาร / ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - เพศ - อายุ - อาชีพหลัก - การจัดสรรเวลาในการทำงานกับชุมชน - การศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - ดอกไม้ประดิษฐ์ - เครื่องปั้นดินเผา - เครื่องเหล็ก / ทำมีด - หญิง - ชาย - 20 – 30 ปี - 31 – 40 ปี - 41 – 50 ปี - 51 – 60 ปี - มากกว่า 60 ปี - เจ้าของกิจการ - ค้าขาย - พนักงาน - เกษตรกรรม - รับราชการ - ลูกจ้างหน่วยงานเอกชน - อื่น ๆ (ระบุ) - จำนวนวัน - จำนวนชั่วโมง / วัน - ประถมศึกษา - มัธยมศึกษา - ปวช. / ปวส. - ปริญญาตรี - สูงกว่าระดับปริญญาตรี

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
	<ul style="list-style-type: none"> - ศาสนา - สถานภาพสมรส - ประสบการณ์งานก่อนเริ่มทำ ผลิตภัณฑ์ชุมชน - รูปแบบการรวมกลุ่ม - จำนวนครัวเรือนที่รวมกลุ่ม - จำนวนสมาชิกในกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - พุทธ - อิสลาม - คริสต์ - อื่น ๆ (ระบุ) - โสด - แต่งงานแล้ว - อื่น ๆ (ระบุ) - น้อยกว่า 2 ปี - 2 – 5 ปี - 6 – 10 ปี - มากกว่า 10 ปี - เครือญาติ - เพื่อนบ้าน - พัฒนาการอำเภอเป็นผู้ประสานงาน - อื่น ๆ (ระบุ) - น้อยกว่า 5 ครัวเรือน - 5 – 9 ครัวเรือน - 10 - 13 ครัวเรือน - 14 – 20 ครัวเรือน - มากกว่า 20 ครัวเรือน - น้อยกว่า 20 คน - 20 – 29 คน - 30 - 39 คน

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนปีที่จัดตั้งกลุ่ม - จำนวนผู้บริหารของกลุ่ม - การแบ่งงานกันในกลุ่ม - ผลตอบแทนของสมาชิก - สถานที่ทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - 40 – 59 คน - มากกว่า 60 คน - น้อยกว่า 5 ปี - 1-2 ปี - 3-5 ปี - มากกว่า 5 ปี - น้อยกว่า 3 คน - 3 – 5 คน - มากกว่า 5 คน - มีระบบการแบ่งงานอย่างชัดเจน - หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้สั่งการ - ช่วย ๆ กันทำ - อื่น ๆ - ความปริมาณงานที่ทำ - เลี้ยมเท่ากันทุกคน - ให้คามอัตราร้อยละของยอดขาย - ไม่มี - อื่น ๆ - มีที่ตั้งถาวร - ใช้พื้นที่ตั้งตามบ้านสมาชิก - ใช้พื้นที่ตั้งที่บ้านของประธานกลุ่ม - อื่น ๆ

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะสินค้า - ราคาสินค้า - วัตถุดิบที่ใช้ - การจัดการวัตถุดิบ - ความสามารถด้านการผลิต - วิธีการจัดจำหน่ายสินค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน - เหมือนกับกลุ่มอื่น - อื่น ๆ - ราคาถูกกว่าของกลุ่มอื่น - ราคาพอ ๆ กันกับของกลุ่มอื่น - อื่น ๆ - มีวัตถุดิบในท้องถิ่น - จัดหามาจากนอกท้องถิ่น - วัตถุดิบที่ใช้มีลักษณะเป็นฤดูกาล - อื่น ๆ - จัดหาเองโดยสมาชิกของกลุ่ม - มีพ่อค้า / คนกลางจัดส่งให้ - หน่วยราชการจัดส่งให้ - อื่น ๆ - ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า - ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า - ผลิตแล้วขายไม่หมด - อื่น ๆ - ขายเองที่ทำการ - มีพ่อค้ามารับ - เอาไปฝากขายตามร้าน - หน่วยราชการช่วยจัดจำหน่าย - อื่น ๆ

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
	<ul style="list-style-type: none"> - ลูกค้ำของกลุ่ม - การตรวจสอบสินค้า - การติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น - แหล่งเงิน - ความสะดวกในการติดต่อ 	<ul style="list-style-type: none"> - ลูกค้ำในหมู่บ้าน/ ชุมชนเดียวกัน - ลูกค้ำในชุมชนใกล้เคียง - ลูกค้ำในตัวเมือง - ลูกค้ำในจังหวัดใกล้เคียง - อื่น ๆ - มีผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า - สมาชิกผู้ผลิตสินค้าเป็นผู้ตรวจสอบสินค้า - ไม่มีการตรวจสอบ - อื่น ๆ - มีการแลกเปลี่ยนและรวบรวมจากกลุ่มอื่น น้อยกว่า 5 กลุ่ม - ไม่เคยติดต่อเลย - จากสมาชิกกลุ่ม - จากหน่วยงานของรัฐ - จากการบริจาคของหน่วยงานอื่น ๆ - ผสมผสานระหว่างเงินทุนของกลุ่มและหน่วยงานรัฐ - อื่น ๆ - การเข้าถึงสะดวก - ห่างไกลจากชุมชน - ห่างไกลจากกลุ่มสมาชิก - อื่น ๆ

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
	<ul style="list-style-type: none"> - ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค - การส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐ - ปัญหาการดำเนินการ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีน้ำ ไฟฟ้า และโทรศัพท์ - มีน้ำ และไฟฟ้า - อื่น ๆ - ให้คำปรึกษา - จัดอบรม - จัดนิทรรศการ - แนะนำการผลิต - หาอุปกรณ์การผลิต - การออกแบบผลิตภัณฑ์ - การออกแบบบรรจุภัณฑ์ - การหาวัตถุดิบ - การหาตลาด - การหาเงินทุน - การรับรองสินค้า - การจัดหาผู้เชี่ยวชาญ - การจัดหาเครือข่าย - ช่วยแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม - การสนับสนุนให้มีการจัดการอย่างครบวงจร - ความเหมาะสมของสถานที่ตั้ง - ความพร้อมด้านไฟฟ้า - ความพร้อมด้านโทรศัพท์ - การรวมกลุ่ม - การแบ่งงานกันภายในกลุ่มชุมชน - ความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม - ความสามารถและความชำนาญของสมาชิก - การติดต่อกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ

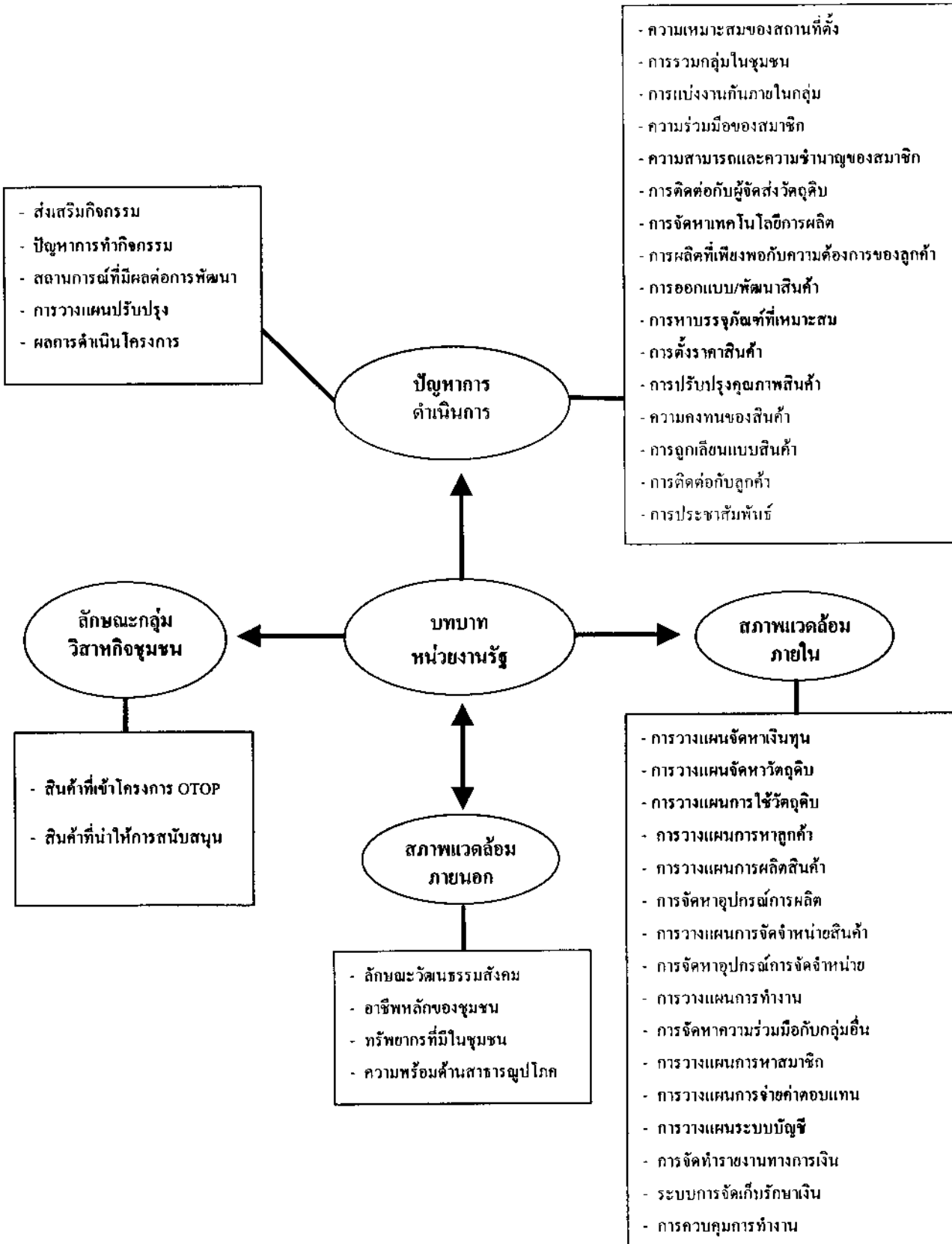
ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
		<ul style="list-style-type: none"> - การจัดหาเทคโนโลยีการผลิต - การผลิตที่เพียงพอกับความ ต้องการของลูกค้า - การออกแบบสินค้า / การพัฒนา สินค้า - การหาบรรจุมันท์ที่เหมาะสม - การตั้งราคาสินค้า / การคิดค้น ทุนสินค้า - การปรับปรุงคุณภาพสินค้า - ความคงทนของสินค้า - การถูกเลียนแบบสินค้าของกลุ่ม - การติดต่อกับลูกค้า - การประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้ยังนำโปรแกรมลิสรามาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในกลุ่มของหน่วยงานรัฐ (นตผ. จังหวัด) กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- กำหนดโมเดลการวิจัยตามกรอบโมเดล คือ
 - ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน่วยงานรัฐกับลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 - ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน่วยงานรัฐกับสภาพแวดล้อมภายใน
 - ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน่วยงานรัฐกับสภาพแวดล้อมภายนอก
 - ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน่วยงานรัฐกับปัญหาการดำเนินงาน
- กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ
 1. ตัวแปรสังเกตได้ (ตัวแปรภายนอก) คือ ตัวแปรที่เชิงสาเหตุอยู่ภายนอก
 2. ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน) เป็นตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปร
นั้นมาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

ตารางที่ 3 – 5 แสดงตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทั้งตัวแปรสังเกตได้และ
ตัวแปรแฝง

ภาพที่ 3-2 : ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย



ตารางที่ 3-5 : ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หน่วยงานรัฐ

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
<p>1. บทบาทของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมส่งเสริมชุมชน - ปัญหาการทำกิจกรรมส่งเสริม - สถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน - ผลการดำเนินการของโครงการ - การวางแผนปรับปรุง 	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาแรงงาน - การพัฒนารูปแบบสินค้า - การประชาสัมพันธ์ - การรวมกลุ่มและความร่วมมือ - การขาดความรู้ - ขาดงบประมาณ - ขาดความต่อเนื่องและความพร้อมของกลุ่ม - สินค้าล้าสมัยและพัฒนาได้ยาก - วัตถุดิบเป็นฤดูกาลและมีน้อย - ขาดทักษะการให้คำแนะนำ - ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานช่วยเหลือ - ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ - ขาดแคลนวัตถุดิบในพื้นที่ - สร้างรายได้ - พัฒนาสินค้า - พัฒนาคคน - พัฒนาเทคโนโลยี - การแข่งขัน - อำนาจการซื้อ - พัฒนาสินค้าให้ดีขึ้น - หาดตลาดที่แน่นอน

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
2. ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - สินค้าที่อยู่ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ - สินค้าที่ควรสนับสนุน 	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตร / เกษตรแปรรูป - หัตถกรรม - จักสาน - อาหาร / ขนม - ดอกไม้ประดิษฐ์ - เครื่องปั้นดินเผา - เครื่องเหล็ก – มีด - เกษตร / เกษตรแปรรูป - หัตถกรรม - จักสาน - อาหาร / ขนม - ดอกไม้ประดิษฐ์ - เครื่องปั้นดินเผา - เครื่องเหล็ก – มีด
3. สภาพแวดล้อมภายนอก	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะวัฒนธรรมสังคม - อาชีพหลักของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังพาทักทายกันและความเป็นอยู่เรียบง่าย - ต่างคนต่างอยู่ - ผสมผสานทางวัฒนธรรม - อนุรักษ์ / ไม่ยอมรับสิ่งใหม่ - ชอบศิลปะ - เกษตรกรรม - ประมง - ท่องเที่ยว - ปศุสัตว์ - รับจ้าง - ชำรภาพการ

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
4. สภาพแวดล้อมภายใน	<ul style="list-style-type: none"> - ทรัพยากรที่มีในชุมชน - ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค - ลักษณะการดำเนินการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าขาย - หักถดถอม - จักสาน - เกษตร - แหล่งธรรมชาติ - ประมง - แร่ธาตุ / เหมือง - แหล่งโบราณสถาน - ไฟฟ้า - โทรศัพท์ - แหล่งน้ำ / น้ำ - การวางแผนการจัดจำหน่าย - การจัดหาอุปกรณ์การจัดจำหน่ายสินค้า - การวางแผนการหาลูกค้า - การวางแผนการประชาสัมพันธ์ - การจัดหาอุปกรณ์การผลิต - การวางแผนการใช้วัตถุดิบ - การวางแผนการผลิตสินค้ากลุ่ม - การวางแผนการจัดหาเงินทุน - การวางแผนการทำงานในกลุ่ม - การจัดหาความร่วมมือกับกลุ่มอื่น - การควบคุมการทำงาน - การวางแผนการหาสมาชิก - การวางแผนระบบบัญชีทางการเงิน - การจัดเก็บรักษาเงิน - การวางแผนจ่ายผลตอบแทน

ปัจจัย	ตัวแปรสังเกตได้(ตัวแปรภายนอก)	ตัวแปรแฝง (ตัวแปรภายใน)
		<ul style="list-style-type: none"> - ความเหมาะสมของสถานที่ตั้ง - การรวมกลุ่มในชุมชน - การแบ่งงานกันภายในกลุ่ม - ความร่วมมือของสมาชิก - ความสามารถและความชำนาญของสมาชิก - การติดต่อกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ - การจัดหาเทคโนโลยีการผลิต - การผลิตที่เพียงพอกับความต้องการลูกค้า - การออกแบบและการพัฒนาสินค้า - การหาบรรจุกู้เงินที่เหมาะสม - การตั้งราคาสินค้า - การปรับปรุงคุณภาพสินค้า - การถูกเลียนแบบสินค้า - การติดต่อกับลูกค้า - การประชาสัมพันธ์

- การวิเคราะห์องค์ประกอบความสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมลิสเรล นำผลการวิเคราะห์มาสร้างสเกลองค์ประกอบและแปลความหมาย ผลวิเคราะห์ คือ
 1. พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (สปส.) ของตัวแปรสังเกตได้กับตัวแปรแฝง ซึ่งมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่าใกล้ 1 หมายความว่า มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสูงกับตัวแปรแฝง เพื่อจะได้กำหนดรูปแบบของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจนว่ามีปัจจัยด้านใดเด่นชัดต่อแบบของการดำเนินงาน
 2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงด้วยค่าองค์ประกอบร่วมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตหรือค่าไอเกน (eigen values) ซึ่งต้องมีค่ามากกว่า 1 จึงจะถือว่ามีความสำคัญสำหรับการวิเคราะห์

สัญลักษณ์ในการวางภาพ (ภาพที่ 3 - 1) เป็นดังนี้



แสดงถึงตัวแปรสังเกต



แสดงถึงตัวแปรแฝง



แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยตัวแปรที่หัวลูกศรจะเป็นตัวแปร
ผล



แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์ที่ไม่สามารถระบุได้ว่า ตัวแปรใดเป็น
ตัวแปรสาเหตุ และตัวแปรใดเป็นผล คือสามารถเป็นได้ทั้ง 2 ลักษณะ

- การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นำเสนอผลตามมุมมองของผู้บริหารเกี่ยวกับลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ลักษณะผู้บริหาร / ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก และปัญหาการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังนำเสนอผลตามมุมมองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กลุ่ม นตผ.) เกี่ยวกับบทบาทของงานรัฐ ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพแวดล้อมภายใน และปัญหาการดำเนินงาน โดยใช้ค่าทางสถิติ เช่น ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ และค่าคะแนนของการถ่วงน้ำหนักข้อมูลดังนี้

รายงานผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ถูกจัดทำไว้เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ แยกต่างหากจากโครงการย่อยชุดอื่น ๆ ขณะเดียวกัน สรุปผลและข้อเสนอแนะจะถูกนำไปใช้เป็นแนวทางในการร่างหลักสูตรฝึกอบรม ที่จะจัดทำขึ้นในโครงการวิจัยย่อยชุดที่ 4 เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ต่อไป

สรุปผล

การวิจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กำหนดพื้นที่ศึกษา 14 จังหวัดภาคใต้ เลือกศึกษาจาก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถามและข้อมูลทุติยภูมิ การจัดเก็บข้อมูล เลือก 7 จังหวัดเป็นตัวแทน ประกอบด้วย ภูเก็ต ตรัง สตูล สงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง และปัตตานี การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในรูปร้อยละ และการหาค่าความสัมพันธ์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ภายใต้โครงการการจัดการวิสาหกิจชุมชนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในบทนี้จะเสนอภาพรวมของผลการศึกษาในรูปแบบของอัตราร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยนำเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นความเห็นจากผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน และในส่วนที่สอง เป็นความเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน โดยแบ่งเป็น ลักษณะวิสาหกิจ สภาพแวดล้อมภายนอกและปัญหาการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายในและลักษณะการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน และปัญหาการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนในทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์: ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

ในส่วนของผู้บริหารวิสาหกิจได้แบ่งเป็น ลักษณะวิสาหกิจชุมชน ลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในของวิสาหกิจชุมชน และปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะวิสาหกิจชุมชน

การศึกษาในเรื่องดังกล่าวได้ทำการจัดเก็บข้อมูลวิสาหกิจชุมชนใน 7 จังหวัด คือ สงขลา ปัตตานี พัทลุง ตรัง ภูเก็ต นครศรีธรรมราช และสตูล จำนวน 170 ตัวอย่าง พบว่าการกระจายข้อมูลใน 7 จังหวัดดังกล่าวเป็นดังนี้

ตาราง 4-1 : จำนวนข้อมูลแยกตามจังหวัด

จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
สงขลา	25	14.70
ปัตตานี	25	14.70
พัทลุง	25	14.70
ตรัง	25	14.70
ภูเก็ต	22	12.94
นครศรีธรรมราช	25	14.70
สตูล	23	13.56
รวม	170	100.0

นอกจากนี้ ในการเก็บข้อมูลได้มีการกระจายการเก็บข้อมูลในแต่ละจังหวัดออกเป็น 5 กลุ่มชุมชน ที่มีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่จัดอยู่ใน 5 ระดับแรกของจังหวัดดังนี้

ตาราง 4 - 2 : จำนวนข้อมูลแยกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัด

ชุมชน/จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
สงขลา	25	14.70
กลุ่มจักสานเชือกกล้วย	5	2.94
กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	5	2.94
กลุ่มผลิตภัณฑ์กรงนก	5	2.94
กลุ่มทอผ้า	5	2.94
กลุ่มผลิตภัณฑ์จากส้มแขก	5	2.94
ปัตตานี	25	14.70
กลุ่มผู้ผลิตน้ำบูดู	5	2.94
กลุ่มผลิตบาติก	5	2.94
กลุ่มเย็บหมวกบ้านกะมียอ	5	2.94
กลุ่มสหกรณ์สะดาว (ลูกหยี)	5	2.94
กลุ่มดอกไม้ใบยาง	5	2.94
พัทลุง	25	14.70
กลุ่มหัตถกรรมแกะตัวหนังตะลุง	5	2.94
กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	5	2.94
กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระชูด	5	2.94
กลุ่มสหกรณ์โคนม	5	2.94
กลุ่มผ้าทอทอนชมพู	5	2.94
ตรัง	25	14.70
กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี	5	2.94
กลุ่มจักสานใบเตย	5	2.94
กลุ่มแกะสลักไม้เทพธาโร	5	2.94
กลุ่มบ้านนาปอ (มีด/พร้า)	5	2.94
กลุ่มน้ำปลาหงส์สตาร์	5	2.94

ชุมชน/จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
ภูเก็ต	22	12.94
กลุ่มผ้าบาติก	5	2.94
กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากเกสรปาล์ม	5	2.94
กลุ่มสับปะรด	2	1.18
กลุ่มผลิตข้าวหลาม	5	2.94
กลุ่มน้ำพริกกุ้งเสียบ	5	2.94
นครศรีธรรมราช	25	14.70
กลุ่มจักสานย่านลิเภา	5	2.94
กลุ่มเครื่องถม/เงิน	5	2.94
กลุ่มผลิตภัณฑ์กระชูด	5	2.94
กลุ่มทำขนมลา	5	2.94
กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า	5	2.94
สตูล	23	13.56
กลุ่มผลิตกาแฟโบราณ	5	2.94
กลุ่มควนขันบาติก	5	2.94
กลุ่มสตูลดินเผา	3	1.80
กลุ่มน้ำปลาทำพยอม	5	2.94
กลุ่มกะปิกุ้งแท้	5	2.94
รวม	170	100.0

จากตารางที่ 4-2 สามารถสรุปภาพรวมของสินค้าเข้าโครงการ OTOP ของวิสาหกิจชุมชนได้ตาม ตารางที่ 4-3 ดังนี้

ตาราง 4-3 : สินค้าที่เข้าโครงการ OTOP ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สินค้าหลัก	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรพื้นฐานและเกษตรแปรรูป	52	30.59
หัตถกรรม	50	29.41
จักสาน	30	17.65
อาหาร	20	11.76
อื่น ๆ : ดอกไม้ประดิษฐ์ เครื่องปั้นดินเผาและมีด	18	10.59
รวม	170	100.0

สินค้าอื่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 170 ตัวอย่าง พบว่าแม้ว่ากลุ่มชุมชนต่าง ๆ จะมีการผลิตสินค้าที่เข้าโครงการ OTOP ของกลุ่มอยู่แล้ว แต่ยังมีการผลิตสินค้าอื่นอีก โดยผลการศึกษาเป็นดังนี้

ตาราง 4-4 : สินค้าอื่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ประเภทสินค้า	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรพื้นฐาน	2	1.2
เกษตรแปรรูป	50	29.4
หัตถกรรม	70	41.2
จักสาน	25	14.7
อาหาร / ขนม	10	5.9
ดอกไม้ประดิษฐ์	10	5.9
เครื่องปั้นดินเผา	3	1.8
เครื่องเหล็ก / ทำมีด	5	2.9

ลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

ข้อมูลส่วนนี้เป็นข้อมูลที่สร้างความเข้าใจถึงผู้บริหารกลุ่มในการดำเนินการภายในกลุ่มชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลที่ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพหลักของผู้บริหาร การศึกษา ศาสนา สถานภาพ ประสบการณ์ และเวลาในการทำงานกับชุมชน ผลการศึกษาเป็นดังนี้

เพศ จากการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ มีถึงร้อยละ 74.1 เนื่องจากสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการนั้นเป็นสินค้าที่ผู้หญิงสนใจทำมากกว่าผู้ชาย

ตาราง 4-5 : เพศของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
หญิง	126	74.1
ชาย	44	25.9
รวม	170	100.0

อายุ จากการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุในช่วง 31-40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.1 เนื่องจากผู้บริหารชุมชนในช่วงอายุดังกล่าวมีความเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถ รับผิดชอบสูงและมีประสบการณ์มากพอที่จะบริหารจัดการกลุ่มชุมชนได้ โดยมีรายละเอียดของการกระจายกลุ่มอายุดังนี้

ตาราง 4 - 6 : อายุของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
20 – 30 ปี	29	17.0
31 – 40 ปี	63	37.1
41 – 50 ปี	44	25.9
51 – 60 ปี	20	11.8
มากกว่า 60 ปี	14	8.2
รวม	170	100.0

การศึกษา จากการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 63.5 เนื่องจากกลุ่มชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจชุมชนนั้น มักอยู่ในชนบทที่ห่างจากเมืองและโรงเรียน ทำให้โอกาสทางการศึกษาไม่มากนัก ประกอบกับการที่ต้องช่วยครอบครัวหารายได้ ทำให้ระดับการศึกษายังไม่สูงนัก โดยมีรายละเอียดการกระจายการศึกษาดังนี้

ตาราง 4 - 7 : การศึกษาของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	108	63.5
มัธยมศึกษา	43	25.3
ปวช./ปวส.	13	7.7
ปริญญาตรี	6	3.5
รวม	170	100.0

ศาสนา จากการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นชาวพุทธ คือ ร้อยละ 54.7 เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นชาวพุทธ แม้ว่าในภาคใต้จะมีกลุ่มประชากรนับถือศาสนาอิสลามอยู่มากก็ตาม โดยมีรายละเอียดการกระจายกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ตาราง 4 - 8 : ศาสนาของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

ศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
พุทธ	93	54.7
อิสลาม	77	45.3
รวม	170	100.0

สถานภาพสมรส จากการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างแต่งงานแล้วมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.2 โดยมีรายละเอียดการกระจายสถานภาพดังนี้

ตาราง 4 - 9 : สถานภาพสมรสของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	20	11.8
แต่งงานแล้ว	150	88.2
รวม	170	100.0

ประสบการณ์ จากการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์งานก่อนเริ่มทำผลิตภัณฑ์ชุมชนมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.4 เนื่องจากผู้บริหารชุมชนต้องช่วยครอบครัวทำงานตั้งแต่อายุน้อย โดยมีรายละเอียดการกระจายข้อมูลดังนี้

ตาราง 4 - 10 : ประสบการณ์งานก่อนเริ่มทำผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

ประสบการณ์ทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 2 ปี	28	16.5
2 - 5 ปี	35	20.6
6 - 10 ปี	18	10.6
11 - 15 ปี	30	17.6
16 - 20 ปี	23	13.5
21 - 30 ปี	19	11.2
มากกว่า 30 ปี	17	10.0
รวม	170	100.0

อาชีพหลัก จากการศึกษา พบว่าผู้บริหารกลุ่มมีอาชีพหลักเป็นการทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 45.9 รองลงมาเป็นการประกอบการรายย่อย โดยเป็นการทำงานที่ต้องใช้ฝีมือ เช่น การทำจักสาน การทอผ้า การทำเครื่องถม และเย็บผ้า เป็นต้น โดยมีอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ การเป็นแม่บ้าน รับเลี้ยงเด็ก ทำความสะอาด เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และนักศึกษา เป็นต้น โดยมีรายละเอียดการกระจายข้อมูลดังนี้

ตาราง 4 - 11 : อาชีพหลักของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของกิจการ	5	2.9
ค้าขาย	28	16.5
เกษตรกรรม	78	45.9
รับราชการ	3	1.8
ลูกจ้างหน่วยงานเอกชน	1	0.6
ผู้ประกอบการรายย่อย (งานฝีมือ)	37	21.7
อื่นๆ	18	10.6
รวม	170	100.0

จำนวนวันทำงานให้วิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาถึงจำนวนวันในการทำงานให้กับกลุ่มชุมชนของผู้รับผิดชอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าส่วนมากมาทำงานทุกวัน โดยมีอัตราร้อยละ 60.0 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 12 : จำนวนวันที่มาทำงานให้กลุ่มของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

จำนวนวันทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
1 วัน	8	4.7
2 วัน	13	7.7
3 วัน	14	8.2
4 วัน	5	2.9
5 วัน	13	7.7
6 วัน	15	8.8
7 วัน	102	60.0
รวม	170	100.0

จำนวนชั่วโมงที่มาทำงานให้กลุ่มชุมชน จากการศึกษาถึงจำนวนชั่วโมงที่มาทำงานในแต่ละวัน พบว่าส่วนมากจะมาทำงานที่กลุ่มชุมชนระหว่าง 4-6 ชั่วโมง โดยมีจำนวนถึง 74 ราย คิดเป็นอัตราร้อยละ 43.5

ตาราง 4 - 13 : จำนวนชั่วโมงที่มาทำงานให้กลุ่มชุมชนต่อวันของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

จำนวนชั่วโมงต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 3 ชั่วโมง	32	18.8
4 - 6 ชั่วโมง	74	43.5
7 - 10 ชั่วโมง	49	28.8
11 - 15 ชั่วโมง	12	7.1
มากกว่า 15 ชั่วโมง	3	1.8
รวม	170	100.0

สภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชน

ข้อมูลสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนจะตรวจสอบถึงสภาพแวดล้อมในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของวิสาหกิจชุมชน เพื่อทำการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของวิสาหกิจชุมชน ในภาคใต้

สภาพแวดล้อมภายใน

ในส่วนนี้เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การรวมกลุ่ม จำนวนปีที่ได้ตั้งมา จำนวนสมาชิกในกลุ่ม จำนวนผู้บริหาร การแบ่งงานกันทำ ผลตอบแทนที่ให้ การจัดหาวัตถุดิบ ลักษณะและราคาสินค้า แหล่งเงินทุน และลักษณะการดำเนินการ เป็นต้น โดยผลการศึกษาเป็นดังนี้

การรวมกลุ่มของชุมชน จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 170 ตัวอย่าง พบว่ามีลักษณะการรวมกลุ่มชุมชนกันในกลุ่มเพื่อนบ้านมากที่สุด มีจำนวน 99 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 58.2 โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

ตาราง 4 - 14 : การรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน

วิธีการรวมกลุ่มชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
เครือญาติ	30	17.6
เพื่อนบ้าน	99	58.2
พัฒนากรอำเภอเป็นผู้ประสานงาน	68	40.0
อื่น ๆ	8	4.7

จำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม จากการศึกษา พบว่าจำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนมากที่สุดคือ มีจำนวน 10-20 ครัวเรือน มีจำนวนมากที่สุดคือ 71 คนคิดเป็นร้อยละ 41.8 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 15 : จำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จำนวนครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10	16	9.4
10 – 20	71	41.8
21 – 30	48	28.2
มากกว่า 30	35	20.6
รวม	170	100.0

จำนวนสมาชิกในกลุ่ม จากการศึกษา พบว่าจำนวนสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีจำนวนไม่เกิน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 16 : จำนวนสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จำนวนสมาชิก	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 20 คน	52	30.6
20 – 29 คน	55	32.4
30 – 39 คน	12	7.1
40 – 59 คน	21	12.3
มากกว่า 60 คน	30	17.6
รวม	170	100.0

จำนวนปีที่ได้ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตั้งมานานกว่า 5 ปี มีจำนวน 94 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมา มีระยะเวลาการจัดตั้งมาในระหว่างช่วงเวลา 3-5 ปี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4-17 : จำนวนปีที่ได้ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จำนวนปี	จำนวน	ร้อยละ
1 – 2 ปี	29	17.1
3 – 5 ปี	47	27.6
มากกว่า 5 ปี	94	55.3
รวม	170	100.0

จำนวนผู้บริหารของกลุ่มวิสาหกิจ ในการศึกษาถึงจำนวนผู้บริหารของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่าส่วนมากมีจำนวนผู้บริหารมากกว่า 5 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างถึง 95 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 55.9 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4-18 : จำนวนผู้บริหารของกลุ่มวิสาหกิจ

จำนวนผู้บริหาร	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 3 คน	10	5.9
3 – 5 คน	65	38.2
มากกว่า 5 คน	95	55.9
รวม	170	100.0

การแบ่งงานและการมอบหมายงาน จากการศึกษาถึงการแบ่งงานและการมอบหมาย มีระบบการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 36.5 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4-19 : การแบ่งงานและการมอบหมายงาน

การแบ่งงานกัน	จำนวน	ร้อยละ
มีระบบการแบ่งงานชัดเจน	62	36.5
หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้สั่งงาน	40	23.5
ช่วยกันทำ	55	32.4
อื่น ๆ	13	7.6
รวม	170	100.0

ผลตอบแทนที่สมาชิกได้รับจากกลุ่ม ในการศึกษาเรื่องนี้ พบว่าส่วนใหญ่ได้รับผลตอบแทนตามปริมาณงานที่ทำ มีจำนวนถึง 136 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 80.0 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 20 : ผลตอบแทนที่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับ

ผลตอบแทนที่สมาชิกได้รับ	จำนวน	ร้อยละ
ตามปริมาณงานที่ทำ	136	80.0
เฉลี่ยเท่ากันทุกคน	20	11.8
ได้ตามเปอร์เซ็นต์ที่ขายได้	12	7.1
อื่น ๆ	2	1.1
รวม	170	100.0

ผลตอบแทนที่ให้กับผู้บริหารกลุ่ม จากการศึกษา พบว่าส่วนมากแล้วผู้บริหารของกลุ่มวิสาหกิจไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ มีจำนวนมากถึง 119 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 70.0 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 21 : ผลตอบแทนที่ให้กับผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลตอบแทนที่ผู้บริหารได้รับ	จำนวน	ร้อยละ
มีเงินเดือนให้	1	0.6
คิดตามเปอร์เซ็นต์ที่ขายได้	41	24.1
ไม่มี	119	70.0
อื่น ๆ	9	5.3
รวม	170	100.0

แหล่งเงินทุนของกลุ่มชุมชน จากการศึกษาดังแหล่งเงินทุนของกลุ่มชุมชนพบว่า เงินทุนส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานของรัฐ 57 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.5 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 22 : แหล่งเงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

แหล่งเงินทุน	จำนวน	ร้อยละ
จากสมาชิกกลุ่ม	45	26.5
จากหน่วยงานของรัฐ	57	33.5
จากการบริจาคของหน่วยงานอื่น ๆ	1	0.6
ผสมผสานระหว่างเงินทุนของกลุ่มและหน่วยงานของรัฐ	53	31.2
อื่น ๆ	37	21.8

สถานที่ทำการของกลุ่มชุมชน จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีสถานที่ทำการกลุ่ม โดยใช้พื้นที่บ้านของประธานกลุ่มมีจำนวน 92 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 54.1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 23 : สถานที่ทำการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สถานที่ทำการของกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
มีที่ตั้งถาวร	56	32.9
ไม่มีที่ตั้งแน่นอน	13	7.7
ตั้งตามบ้านสมาชิก	1	0.6
ตั้งที่บ้านประธานกลุ่ม	92	54.1
อื่น ๆ	8	4.7
รวม	170	100.0

ความสะดวกในการติดต่อกับสถานที่ทำงานกลุ่ม โดยส่วนใหญ่การเข้าถึงกลุ่มชุมชนมีความสะดวกถึง 148 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 87.1 โดยผู้ตอบอื่น ๆ เนื่องจากทางเข้าสู่สถานที่ทำงานกลุ่มมีความยากลำบากมาก แต่มีจำนวนน้อยคิดเป็นร้อยละ 2.9 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 24 : ความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ความสะดวกในการเข้าถึง	จำนวน	ร้อยละ
มีความสะดวก	148	87.1
ห่างไกลชุมชน	16	9.4
ห่างไกลกลุ่มสมาชิก	1	0.6
อื่น ๆ	5	2.9
รวม	170	100.0

ความพร้อมด้านสาธารณูปโภคของสถานที่ทำการ จากการศึกษา พบว่าที่ทำการของกลุ่มชุมชนมีจำนวน 153 แห่ง จาก 170 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 90 ที่มีน้ำ ไฟฟ้าและโทรศัพท์ และมีเพียงร้อยละ 1.8 ที่มีความพร้อมด้านอื่น ๆ อินเทอร์เน็ตคือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 – 25 : ความพร้อมด้านสาธารณูปโภคของสถานที่ทำกรวิสาหกิจชุมชน

สาธารณูปโภคที่มี	จำนวน	ร้อยละ
มีน้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์	153	90.0
มีน้ำและไฟฟ้า	14	8.2
อื่น ๆ (อินเตอร์เน็ต)	3	1.8
รวม	170	100.0

ลักษณะสินค้าของกลุ่ม จากการศึกษา พบว่าลักษณะสินค้าของกลุ่มมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด มีจำนวน 112 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 65.9 โดยในเรื่องอื่น ๆ จะเป็นในด้านคุณภาพของสินค้าและราคาสูงกว่า เป็นต้น

ตาราง 4- 26 : ลักษณะสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะสินค้า	จำนวน	ร้อยละ
แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด	112	65.9
เหมือนกับของกลุ่มอื่น	50	29.4
อื่น ๆ	8	4.7
รวม	170	100.0

ราคาสินค้าของกลุ่ม จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ราคาสินค้าของกลุ่มมีราคาพอกันกับกลุ่มอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 68.8 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4- 27 : ราคาสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ราคา	จำนวน	ร้อยละ
ราคาถูกกว่ากลุ่มอื่น	19	11.2
ราคาพอกัน	117	68.8
ราคาสูงกว่ากลุ่มอื่น	34	20.0
รวม	170	100.0

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าของกลุ่ม จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีวัตถุดิบในท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 73.5 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 28 : วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ใช้	จำนวน	ร้อยละ
มีวัตถุประสงค์ในท้องถิ่น	125	73.5
จัดหาจากนอกท้องถิ่น	77	45.3
วัตถุประสงค์ที่ใช้มีลักษณะเป็นฤดูกาล	22	12.9
อื่น ๆ	2	1.2

การจัดหาวัตถุดิบ จากการศึกษา พบว่าส่วนมากแล้วจัดหาวัตถุดิบเอง โดยสมาชิกของกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 88.2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 29 : การจัดหาวัตถุดิบ

วิธีการจัดหาวัตถุดิบ	จำนวน	ร้อยละ
จัดหาโดยสมาชิกของกลุ่ม	150	88.2
มีคนกลางจัดส่งให้	34	20.0
หน่วยราชการจัดส่งให้	1	0.6
อื่น ๆ	2	1.2

ความสามารถในการผลิต จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่แล้ว กลุ่มชุมชนสามารถผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า มีจำนวนถึง 118 ราย จากทั้งหมด 170 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.4 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 30 : ความสามารถในการผลิต

ความสามารถในการผลิต	จำนวน	ร้อยละ
ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า	118	69.4
ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า	45	26.5
ผลิตแล้วขายไม่หมด	5	2.9
อื่น ๆ	2	1.2
รวม	170	100.0

การจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่แล้วจะจำหน่ายโดยมีพ่อค้ามารับ 150 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.2 รองลงมาเป็นการขายเองที่ทำการคิดเป็นร้อยละ 78.8 หน่วยราชการช่วยจัดจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 64.1 เอาไปฝากขายตามร้านค้าคิดเป็นร้อยละ 40.6 และอื่น ๆ โดยมีการจำหน่ายตามงาน หรือผลิตตามคำสั่งซื้อ คิดเป็นร้อยละ 17.1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 31 : การจำหน่ายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

วิธีการจำหน่ายสินค้า	จำนวน	ร้อยละ
ขายเองที่ทำการ	134	78.8
มีพ่อค้ามารับ	150	88.2
เอาไปฝากขายตามร้านค้า	69	40.6
หน่วยราชการช่วยจัดจำหน่าย	109	64.1
อื่น ๆ	29	17.1

ลูกค้าของกลุ่มชุมชน จากการศึกษา พบว่าลูกค้าของกลุ่มชุมชนส่วนมากเป็นลูกค้าในจังหวัดใกล้เคียง คิดเป็นร้อยละ 86.5 รองลงมาคือ ลูกค้าในจังหวัดและลูกค้าในชุมชนใกล้เคียง คิดเป็นร้อยละ 82.9 และ 52.4 ตามลำดับ มีผู้ตอบอื่น ๆ โดยเป็นชาวต่างประเทศ ต่างจังหวัด กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 32 : ลูกค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ลูกค้าของกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
ลูกค้าในหมู่บ้าน/ชุมชนเดียวกัน	61	35.9
ลูกค้าในชุมชนใกล้เคียง	89	52.4
ลูกค้าในตัวเมือง	141	82.9
ลูกค้าในจังหวัดใกล้เคียง	147	86.5
อื่น ๆ	67	39.4

การตรวจสอบสินค้าที่ผลิตของกลุ่ม จากการศึกษา พบว่าในกลุ่มมีผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า คิดเป็นร้อยละ 40.0 สมาชิกผู้ผลิตสินค้าเป็นผู้ตรวจสอบเอง คิดเป็นร้อยละ 34.7 ส่วนอื่น ๆ นั้น ส่วนมากประธานกลุ่มเป็นผู้ตรวจสอบสินค้าเอง คิดเป็นร้อยละ 14.1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 33 : การตรวจสอบสินค้าที่ผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การตรวจสอบสินค้า	จำนวน	ร้อยละ
มีผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบ	68	40.0
สมาชิกผู้ผลิตสินค้าตรวจสอบเอง	59	34.7
ไม่มีการตรวจสอบ	29	17.1
อื่น ๆ	24	14.1

การติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มชุมชนไม่เคยติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นเลยถึง 84 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 49.4 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 34 : การติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น

การติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น	จำนวน	ร้อยละ
มีการแลกเปลี่ยนและรวบรวมจากกลุ่มอื่น	59	34.7
น้อยกว่า 5 กลุ่ม		
มีการแลกเปลี่ยนและรวบรวมจากกลุ่มอื่น	27	15.9
มากกว่า 5 กลุ่ม		
ไม่เคยติดต่อเลย	84	49.4
รวม	170	100.0

ลักษณะการจัดการ ในส่วนของการศึกษาถึงลักษณะการจัดการได้ทำการศึกษาในเรื่องการวางแผนการจัดการ และการควบคุม ได้แก่ การวางแผนการผลิตสินค้า การจัดจำหน่าย การทำงาน การหาสมาชิก การจ่ายผลตอบแทน ตลอดจนการวางแผนระบบบัญชีของกลุ่ม ส่วนการจัดการได้ศึกษาในเรื่องการจัดการเงินทุนวัตถุดิบ การหาลูกค้า อุปกรณ์การผลิต อุปกรณ์การจัดจำหน่ายสินค้า และการจัดหาความร่วมมือกับกลุ่มอื่น ๆ ส่วนการควบคุมได้ศึกษาถึงการจัดทำระบบรายงานทางการเงิน ระบบการจัดเก็บรักษาเงิน และการควบคุมการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการจัดการของกลุ่มชุมชนในการจัดเก็บตัวอย่างจำนวน 170 ชุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเรื่องของการมีระบบการจัดเก็บรักษาเงินอยู่ในเกณฑ์มาก (ค่าเฉลี่ย=4.04) ลักษณะการจัดการอันดับรองลงมาคือ การวางแผนการใช้วัตถุดิบ และการควบคุมการทำงานอยู่ในเกณฑ์มาก (ค่าเฉลี่ย = 3.93 และ 3.92 ตามลำดับ) โดยมีการวางแผนการหาสมาชิกอยู่ในเกณฑ์น้อย

(ค่าเฉลี่ย = 2.59) ซึ่งเป็นเกณฑ์ต่ำสุดในตัวแปรทั้งหมด และรองลงมาคือการจัดการจัดหาความร่วมมือกับกลุ่มชุมชนอื่น ๆ อยู่ในเกณฑ์น้อยเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย = 2.62) ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 35 : ลักษณะการจัดการ

ลักษณะการจัดการ	จำนวน ตัวอย่าง	ค่า ต่ำสุด	ค่า สูงสุด	ค่า เฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความเห็น
1. ระบบการจัดเก็บรักษาเงิน	170	1	5	4.04	0.95	มาก
2. การวางแผนการใช้วัตถุดิบ	170	1	5	3.93	0.75	มาก
3. การควบคุมการทำงาน	170	1	5	3.92	0.91	มาก
4. การวางแผนการทำงานในกลุ่ม	170	1	5	3.88	0.88	ปานกลาง
5. การวางแผนการผลิตสินค้าของกลุ่ม	170	1	5	3.85	0.92	ปานกลาง
6. การวางแผนการจัดหาวัตถุดิบ	170	1	5	3.84	0.86	ปานกลาง
7. การวางแผนจ่ายผลตอบแทน	170	1	5	3.80	1.05	ปานกลาง
8. การจัดหาอุปกรณ์การผลิต	170	1	5	3.69	0.84	ปานกลาง
9. การวางแผนการจัดจำหน่าย	170	1	5	3.61	0.80	ปานกลาง
10. การวางแผนระบบบัญชีของกลุ่ม	170	1	5	3.55	0.99	ปานกลาง
11. การจัดหาอุปกรณ์การจัดจำหน่ายสินค้า	170	1	5	3.54	0.81	ปานกลาง
12. การวางแผนการหาลูกค้า	170	1	5	3.41	1.07	ปานกลาง
13. การจัดทำรายงานทางการเงิน	170	1	5	3.28	1.07	ปานกลาง
14. การวางแผนการประชาสัมพันธ์	170	1	5	3.08	1.20	ปานกลาง
15. การวางแผนการจัดหาเงินทุน	170	1	5	3.02	1.27	ปานกลาง
16. การจัดการหาความร่วมมือกับ กลุ่มชุมชนอื่น ๆ	170	1	5	2.62	1.49	น้อย
17. การวางแผนการหาสมาชิก	170	1	5	2.59	1.17	น้อย

สภาพแวดล้อมภายนอก

ส่วนนี้ได้ทำการศึกษาถึงการได้รับการสนับสนุนและการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐในด้านการให้คำปรึกษา การจัดการฝึกอบรม การจัดนิทรรศการ การแนะนำการผลิต การหาอุปกรณ์การผลิต การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การหาผู้เชี่ยวชาญ การหาตลาด การหาเงินทุน การรับรองสินค้า และการหาเครือข่าย เป็นต้น

การศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐมากที่สุดในเรื่องการให้คำปรึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.19 รองลงมาคือ เรื่องการรับรองสินค้าที่ระดับค่าเฉลี่ย 3.92 โดยได้รับการสนับสนุนน้อยที่สุดในด้านการหาวัตถุดิบ โดยมีค่าเฉลี่ย 1.52 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 -36 : การส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ

การส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐ	จำนวน ตัวอย่าง	ค่า ต่ำสุด	ค่า สูงสุด	ค่า เฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความเห็น
1. การให้คำปรึกษา	170	1	5	4.19	0.80	มาก
2. การรับรองสินค้า	170	1	5	3.92	1.02	มาก
3. การจัดอบรม	170	1	5	3.91	1.02	มาก
4. การจัดนิทรรศการ	170	1	5	3.79	10.1	ปานกลาง
5. การหาตลาดให้	170	1	5	3.69	1.03	ปานกลาง
6. การแนะนำการผลิต	170	1	5	3.41	1.027	ปานกลาง
7. สนับสนุนให้มีการจัดการอย่างครบวงจร	170	1	5	3.24	1.13	ปานกลาง
8. การหาผู้เชี่ยวชาญ	170	1	5	3.05	1.41	ปานกลาง
9. การออกแบบบรรจุภัณฑ์	170	1	5	3.02	1.31	ปานกลาง
10. การหาเงินทุนให้	170	1	5	2.86	1.42	น้อย
11. การหาอุปกรณ์การผลิต	170	1	5	2.58	1.47	น้อย
12. การหาเครือข่าย	170	1	5	2.58	1.37	น้อย
13. การออกแบบผลิตภัณฑ์	170	1	5	2.62	1.47	น้อย
14. การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม	170	1	5	2.41	1.32	น้อย
15. การหาวัตถุดิบ	170	1	5	1.52	1.01	น้อยที่สุด

ปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน

การศึกษาในส่วนนี้ได้ทำการศึกษถึงปัญหาต่าง ๆ ที่วิสาหกิจชุมชนต้องเผชิญในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเหมาะสมทำเลที่ตั้ง ความพร้อมในด้านสาธารณูปโภค การแบ่งงานกันภายในกลุ่มชุมชน ความสามารถและความชำนาญ การจัดหาเทคโนโลยี คุณภาพของสินค้า การออกแบบสินค้า การถูกลอกเลียนแบบ ปริมาณการผลิต การติดต่อกับลูกค้า และความคงทนของสินค้า เป็นต้น

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการสอบถามในการดำเนินการด้านต่าง ๆ โดยค่าคะแนนที่ได้สูงแสดงว่าไม่มีปัญหา แต่ถ้าค่าคะแนนที่ได้ต่ำแสดงว่ามีปัญหา ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ไม่มีปัญหาในด้านสาธารณูปโภค โดยส่วนมากมีความพร้อมในด้านสาธารณูปโภคทุกด้าน ทั้งด้านไฟฟ้า น้ำ และโทรศัพท์ ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับมากกว่า 4.50 แต่ที่มีปัญหาสูงมากคือ ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาการผลิตเงินทุน การขนส่งสินค้า การหาสมาชิกใหม่ สถานที่แสดงสินค้า และความล่าช้าของข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น โดยมีระดับคะแนนอยู่ที่ 1.53 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 37 : ความพร้อม / ปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน

ความพร้อม/ปัญหา	จำนวน ตัวอย่าง	ค่า ต่ำสุด	ค่า สูงสุด	ค่า เฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความเห็น
1. ความพร้อมด้านไฟฟ้า	170	1	5	4.86	0.56	มาก
2. ความพร้อมด้านน้ำ	170	1	5	4.75	0.74	มาก
3. ความสามารถ/ความชำนาญของสมาชิก	170	1	5	4.61	0.71	มาก
4. ความพร้อมด้านโทรศัพท์	170	1	5	4.55	0.97	มาก
5. การติดต่อกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ	170	1	5	4.54	0.78	มาก
6. การตั้งราคาสินค้า/การคิดต้นทุนสินค้า	170	1	5	4.46	0.80	มาก
7. การติดต่อกับลูกค้า	170	1	5	4.43	0.88	มาก
8. การรวมกลุ่มกันในชุมชน	170	1	5	4.39	0.99	มาก
9. การแบ่งงานกันภายในกลุ่ม	170	1	5	4.39	0.88	มาก
10. ความร่วมมือของสมาชิก	170	1	5	4.39	0.95	มาก
11. ความคงทนของสินค้า	170	1	5	4.32	1.13	มาก
12. การปรับปรุงคุณภาพสินค้า	170	1	5	4.17	0.90	มาก
13. ความเหมาะสมของสถานที่	170	1	5	4.12	1.23	มาก
14. การออกแบบสินค้า	170	1	5	4.11	0.97	มาก
15. การจัดหาเทคโนโลยีการผลิต	170	1	5	3.96	1.17	ปานกลาง
16. การผลิตที่เพียงพอกับความต้องการ	170	1	5	3.84	1.32	ปานกลาง
17. การประชาสัมพันธ์	170	1	5	3.79	1.26	ปานกลาง
18. การหาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม	170	1	5	3.70	1.15	ปานกลาง
19. การถูกเลียนแบบสินค้า	170	1	5	3.58	1.40	ปานกลาง
20. อื่น ๆ	170	1	5	1.53	0.90	น้อยที่สุด

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์: ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ส่วนนี้ได้ทำการศึกษาดังกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกของวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นการตรวจสอบ และยืนยันผลการศึกษาในส่วนแรกที่เป็นข้อมูลจากผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งเป็นข้อมูลด้านสินค้าที่เข้าโครงการ OTOP สินค้าที่เห็นว่าควรให้การสนับสนุน ปัญหาในการให้การส่งเสริมกับวิสาหกิจชุมชน การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน และปัญหาของวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษาพบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (นตผ.) เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เจ้าหน้าที่อุตสาหกรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตร เจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาส่วนตำบล (อบต.) เจ้าหน้าที่หอการค้า จังหวัดในจังหวัดเป้าหมาย 7 จังหวัด จังหวัดละ 9 ราย โดยมีจำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชนทั้งสิ้น 63 ราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 38 : แสดงจำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	
	จำนวน	ร้อยละ
สงขลา	9	14.285
ปัตตานี	9	14.285
พัทลุง	9	14.285
ตรัง	9	14.285
ภูเก็ต	9	14.285
นครศรีธรรมราช	9	14.285
สตูล	9	14.29
รวม	63	100.0

ลักษณะสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชน

ตามทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนในส่วนของสภาพแวดล้อมแล้ว พบว่าลักษณะการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนโดยดูจากสินค้าส่วนใหญ่ที่เข้าโครงการ OTOP สินค้าที่ควรให้การสนับสนุน ทรัพยากรในท้องถิ่น อาชีพหลักของชุมชน ลักษณะวัฒนธรรมสังคม กิจกรรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และสถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 4 - 39 : ลักษณะสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชน (ตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ)

ลักษณะสภาพแวดล้อม	จำนวน	ร้อยละ
สินค้าที่เข้าโครงการ OTOP		
เกษตรพื้นฐาน/เกษตรแปรรูป	62	31.63
หัตถกรรม	44	22.44
จักสาน	22	11.22
อาหาร/ขนม	49	25.00
ดอกไม้ประดิษฐ์	10	5.10
เครื่องปั้นดินเผา	7	3.57
เครื่องเหล็ก-มีด	2	1.02
สินค้าที่ควรสนับสนุน		
เกษตรพื้นฐาน/เกษตรแปรรูป	40	30.07
หัตถกรรม	35	26.31
จักสาน	16	12.03
อาหาร/ขนม	30	22.55
ดอกไม้ประดิษฐ์	5	3.75
เครื่องปั้นดินเผา	4	3.00
เครื่องเหล็ก-มีด	3	2.25
ทรัพยากรในท้องถิ่น		
เกษตร	67	45.27
แหล่งธรรมชาติ	54	36.49
ประมง	15	10.14
แร่ธาตุ/เหมือง	8	5.40
แหล่งโบราณสถาน	4	2.70
อาชีพหลักของชุมชน		
เกษตรกรรม	64	53.78
ประมง	25	21.01
ท่องเที่ยว	10	8.41
ปศุสัตว์	3	2.52
รับจ้าง	6	5.04
ข้าราชการ	2	1.68
ค้าขาย	6	5.04
หัตถกรรม	2	1.68
จักสาน	1	0.84
วัฒนธรรมสังคม		
พึ่งพาอาศัยกัน และความเป็นอยู่เรียบง่าย	43	69.35
ต่างคนต่างอยู่	6	9.68
ผสมผสานทางวัฒนธรรม	6	9.68
อนุรักษ์/ไม่ยอมรับสิ่งใหม่	5	8.06
ชอบศิลปะ	2	3.23

ลักษณะสภาพแวดล้อม	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน		
การจัดอบรมให้ความรู้	29	28.42
การเข้าร่วมแสดงสินค้าและการประชาสัมพันธ์	19	18.63
การจัดหาทุนและงบประมาณ	16	15.69
การจัดตั้งกลุ่มและการส่งเสริมการพัฒนากลุ่ม	14	13.73
การหาตลาด	12	11.76
การให้คำปรึกษาแนะนำ	7	6.86
อื่น ๆ : ให้ข้อมูลจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ฯลฯ	5	4.90
สถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน		
นโยบายของรัฐ	13	22.41
เศรษฐกิจ	12	20.69
ความสงบ / ภัยสังคม / โรคระบาด	11	18.97
การบริหารจัดการกลุ่ม	8	13.79
ชุมชน - กระแสนุรักษ์ไทย	6	10.34
งบประมาณ	4	6.90
การรองรับสินค้า	2	3.45
สิ่งแวดล้อม	2	3.45

จากตาราง 4 - 38 จะพบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชน โดยส่วนมากเห็นว่าสินค้าที่เข้าโครงการ OTOP ของชุมชน (ร้อยละ 31.63) และสินค้าที่ควรสนับสนุน (ร้อยละ 30.07) เป็นสินค้าในกลุ่มเกษตรพื้นฐาน และเกษตรแปรรูป เนื่องจากภาคใต้มีภูมิอากาศแก่การทำกาแฟปลูกทางการเกษตร และมีสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นสินค้าเศรษฐกิจของประเทศ และสามารถนำพืชผลทางการเกษตรไปแปรรูปเป็นสินค้าอื่น ๆ ให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นและสามารถนำไปแปรรูปเป็นอาหารได้ จึงทำให้สินค้าหลักอันดับรองลงมาคือ กลุ่มอาหาร/ขนม (ร้อยละ 25.00) แต่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่า สินค้าที่ควรสนับสนุนอันดับรองลงมาอยู่ในกลุ่มหัตถกรรม (ร้อยละ 26.31) เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน และมีประวัติอันยาวนานมาแต่อดีต

ทรัพยากรในท้องถิ่นส่วนมากของภาคใต้เป็นการเกษตร (ร้อยละ 45.27) ซึ่งสอดคล้องกับการผลิตสินค้าหลัก และควรเป็นสินค้าที่สนับสนุนของวิสาหกิจชุมชน

อาชีพหลักของชุมชนส่วนมากเป็นด้านเกษตรกรรม (ร้อยละ 53.78) เนื่องจากทรัพยากรและสินค้าหลักที่ผลิตเป็นทางด้านเกษตร ดังนั้นอาชีพหลักจึงเป็นเกษตรกรรมด้วยเช่นกัน

วัฒนธรรมสังคมของภาคใต้ส่วนมากเป็นวัฒนธรรมแบบเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยกัน (ร้อยละ 69.35) เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมของชุมชนเกษตรที่เป็นวัฒนธรรมของบุคคลในภูมิภาค ซึ่งไม่ใช่ชุมชนเมืองที่มีแต่การแข่งขันและแย่งชิง

ผลการดำเนินการของโครงการของจังหวัด เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาพบว่าส่วนมาก (ร้อยละ 86.21) ทำให้เกิดการสร้างรายได้มากขึ้น มีการพัฒนาสินค้าดีขึ้น (ร้อยละ 86.21) มีการพัฒนาคน (ร้อยละ 82.76) มีการพัฒนาเทคโนโลยี (ร้อยละ 53.45) มีการแข่งขันดีขึ้น (ร้อยละ 79.31) และมีอำนาจซื้อในชุมชนดีขึ้น (ร้อยละ 84.48) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 40 : ผลการดำเนินการโครงการของจังหวัดเทียบกับปีที่ผ่านมา

(หน่วย : ร้อยละ)

ผลที่เกิดขึ้น	ดีขึ้น	เท่าเดิม	ลดลง	รวม
สร้างรายได้	86.21	10.34	3.45	100.00
พัฒนาสินค้า	86.21	10.34	3.45	100.00
พัฒนาคน	82.76	12.07	12.07	100.00
พัฒนาเทคโนโลยี	53.45	36.21	36.21	100.00
การแข่งขัน	79.31	17.24	17.24	100.00
อำนาจซื้อ	84.48	8.62	8.62	100.00

ปัญหาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนมาก พบว่าปัญหาส่วนมาก (ร้อยละ 38.10) เป็นปัญหาความร่วมมือและการรวมกลุ่ม และรองลงมาเป็นปัญหาการขาดความรู้ในการจัดการกลุ่ม (ร้อยละ 20.63) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 41 : ปัญหาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
การรวมกลุ่มและความร่วมมือ	24	38.10
การขาดความรู้	13	20.63
ขาดงบประมาณ	10	15.87
ขาดความต่อเนื่องและความพร้อมของกลุ่ม	5	7.94
สินค้าคล้ายกันและพัฒนาได้ยาก	4	6.35
วัตถุดิบเป็นฤดูกาลและมีน้อย	3	4.76
คุณภาพสินค้า	2	3.17
ขาดทักษะการให้คำแนะนำ	1	1.59
ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานช่วยเหลือ	1	1.59

ลักษณะการดำเนินการ

จากการศึกษาถึงลักษณะการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ความช่วยเหลือ พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีลักษณะการดำเนินการอยู่ในระดับพอใช้ในทุกอย่าง โดยมีการวางแผนการจัดจำหน่ายได้ดีกว่าเรื่องอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.86) แต่ก็ยังอยู่ในระดับปานกลาง และมีการวางแผนการจ่ายผลตอบแทนต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย = 2.37) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 - 42 : แสดงลักษณะการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนตามทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ลักษณะการดำเนินการ	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D.	ความเห็น
1. การวางแผนการจัดจำหน่าย	63	1	5	2.86	1.19	น้อย
2. การจัดหาอุปกรณ์การจัดจำหน่ายสินค้า	63	1	5	2.83	1.13	น้อย
3. การวางแผนการหาลูกค้า	63	1	5	2.79	1.22	น้อย
4. การวางแผนการประชาสัมพันธ์	63	1	5	2.76	1.20	น้อย
5. การจัดหาอุปกรณ์การผลิต	63	1	5	2.76	1.12	น้อย
6. การวางแผนการใช้วัตถุดิบ	63	1	5	2.75	1.19	น้อย
7. การวางแผนการผลิตสินค้ากลุ่ม	63	1	5	2.71	1.17	น้อย
8. การวางแผนการจัดหาเงินทุน	63	1	5	2.63	1.14	น้อย
9. การวางแผนการจัดหาวัตถุดิบ	63	1	5	2.63	1.15	น้อย
10. การวางแผนการทำงานในกลุ่ม	63	1	5	2.63	1.05	น้อย
11. การจัดหาความร่วมมือกับกลุ่มอื่น	63	1	5	2.63	1.08	น้อย
12. การควบคุมการทำงาน	63	1	5	2.54	1.27	น้อย
13. การวางแผนการหาสมาชิก	63	1	5	2.40	1.16	น้อย
14. การวางแผนระบบบัญชีทางการเงิน	63	1	5	2.40	1.13	น้อย
15. การจัดทำรายงานทางการเงิน	63	1	5	2.40	1.26	น้อย
16. ระบบการจัดเก็บรักษาเงิน	63	1	5	2.38	1.26	น้อย
17. การวางแผนจ่ายผลตอบแทน	63	1	5	2.37	1.29	น้อย

ปัญหาการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษาปัญหาในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่า การปรับปรุงคุณภาพสินค้าเป็นปัญหามากที่สุด ซึ่งมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.27) เมื่อเทียบกับปัญหาอื่น ๆ ซึ่งมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยเป็นปัญหารอง

ลงมา ได้แก่เรื่องการออกแบบสินค้าหรือการพัฒนาสินค้า (ค่าเฉลี่ย = 3.22) และการหาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 3.19) และความคงทนของสินค้า โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4.43 : แสดงปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนตามทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ปัญหา	จำนวน	ค่า ต่ำสุด	ค่า สูงสุด	ค่า เฉลี่ย	ค่า S.D.	ความเห็น
1. การปรับปรุงคุณภาพสินค้า	63	1	5	3.27	1.00	ปานกลาง
2. การออกแบบ/การพัฒนาสินค้า	63	1	5	3.22	1.08	ปานกลาง
3. การหาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม	63	1	5	3.19	1.15	ปานกลาง
4. ความคงทนของสินค้า	63	1	5	3.05	1.14	ปานกลาง
5. การประชาสัมพันธ์	63	1	5	2.95	1.07	น้อย
6. การผลิตที่พอกับความต้องการ	63	1	5	2.92	1.07	น้อย
7. การถูกเลียนแบบสินค้า	63	1	5	2.92	1.20	น้อย
8. การติดต่อลูกค้า	63	1	5	2.90	1.04	น้อย
9. การตั้งราคาสินค้า	63	1	5	2.89	1.11	น้อย
10. การรวมกลุ่มของชุมชน	63	1	5	2.87	1.20	น้อย
11. ความสามารถ/ชำนาญของสมาชิก	63	1	5	2.87	1.24	น้อย
12. ความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม	63	1	5	2.86	1.15	น้อย
13. การติดต่อกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ	63	1	5	2.83	1.16	น้อย
14. การแบ่งงานกันภายในกลุ่มชุมชน	63	1	5	2.83	1.17	น้อย
15. ความเหมาะสมของที่ตั้ง	63	1	5	2.75	1.27	น้อย
16. ความพร้อมด้านโทรศัพท์	63	1	5	2.71	1.34	น้อย
17. การจัดหาเทคโนโลยีการผลิต	63	1	5	2.63	1.10	น้อย
18. ความพร้อมด้านไฟฟ้า	63	1	5	2.62	1.40	น้อย
19. ความพร้อมด้านน้ำ	63	1	5	2.59	1.40	น้อย
20. อื่น ๆ	63	1	5	0.59	1.44	น้อยที่สุด

สรุป

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนแบ่งผลการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ การศึกษาจากผู้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และศึกษากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละจังหวัด โดยผลการศึกษากลุ่มที่ 1 ได้แยกผลการศึกษาเป็น 5 ส่วน คือ 1) ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) ข้อมูลผู้บริหารกลุ่ม 3) สภาพแวดล้อมภายใน

นอกของวิสาหกิจชุมชน 4) สภาพแวดล้อมภายในของวิสาหกิจชุมชน และ 5) ปัญหาในการดำเนินการ ผลการศึกษาในส่วนนี้ พบว่าลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการผลิตสินค้าที่เข้าโครงการ OTOP ส่วนมากเป็นสินค้าเกษตรแปรรูป และสินค้าเสริมจากสินค้าที่เข้าโครงการ OTOP เป็นสินค้าหัตถกรรม และเกษตรแปรรูปตามลำดับ ผู้บริหารกลุ่มเป็นเพศหญิง มีอายุในช่วง 31-40 ปี มีอาชีพหลักทางด้านเกษตรกรรม โดยให้เวลาในการทำงานให้ชุมชนวันละ 7-10 ชั่วโมง การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา นับถือศาสนาพุทธ แต่งงาน มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี มีการรวมกลุ่มกันกับเพื่อนบ้าน โดยมีสมาชิกระหว่าง 10-20 ครัวเรือน มีจำนวนสมาชิก 20-29 คน จัดตั้งมากกว่า 5 ปี มีจำนวนผู้บริหารกลุ่มชุมชนมากกว่า 5 คน มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน ให้ผลตอบแทนตามปริมาณงานที่ทำ ไม่มีผลตอบแทนให้กับผู้บริหารกลุ่ม เงินลงทุนของกลุ่มมาจากหน่วยงานของรัฐ ที่ตั้งจะใช้ที่บ้านประธานกลุ่ม มีการคมนาคมสะดวก มีสาธารณูปโภคครบ สินค้ามีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มอื่นชัดเจน ราคาสินค้าเท่ากับกลุ่มอื่น มีวัตถุดิบในการผลิตในท้องถิ่น จัดหาวัตถุดิบโดยสมาชิกของกลุ่ม สามารถผลิตได้พอเพียงกับความต้องการของตลาด ทำการขายโดยมีพ่อค้ามารับลูกค้าอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง มีผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า ไม่มีการติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ มีระบบการจัดเก็บรักษาเงินอยู่ในเกณฑ์ดี ปัญหาที่ประสบเป็นปัญหาอื่น ๆ คือ เรื่องเงินทุน วัตถุดิบเป็นฤดูกาล ความขัดแย้งในกลุ่ม การขนส่งสินค้า และการหาสมาชิกเพิ่ม รัฐบาลช่วยเหลือในการให้คำปรึกษา

จากการศึกษาในกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชน พบว่าสินค้าที่เข้าโครงการ OTOP ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสินค้าที่ควรให้การสนับสนุนเป็นสินค้าเกษตรพื้นฐาน และเกษตรแปรรูป โดยมีทรัพยากรและอาชีพหลักของชุมชนเป็นด้านเกษตรเช่นกัน โดยมีวัฒนธรรมสังคมแบบพึ่งพาอาศัยกันและมีความเป็นอยู่เรียบง่าย ผลการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดการดีขึ้นในการสร้างรายได้ การพัฒนาสินค้า การพัฒนาคน การพัฒนาเทคโนโลยี การแข่งขัน และอำนาจซื้อ การดำเนินการของกลุ่มอยู่ในเกณฑ์พอใช้ในทุกด้าน โดยมีการวางแผนการจัดจำหน่ายได้ดีกว่าทุกเรื่อง และมีปัญหามากในเรื่องการปรับปรุงคุณภาพสินค้า ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

บทที่ 5

ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อวิสาหกิจชุมชน

บทนี้จะเสนอผลการศึกษา โดยแบ่งปัจจัยต่าง ๆ ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพแวดล้อมภายใน และปัญหาการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน โดยนำเสนอผลการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจกับผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชนโดยใช้โปรแกรมลิสรล

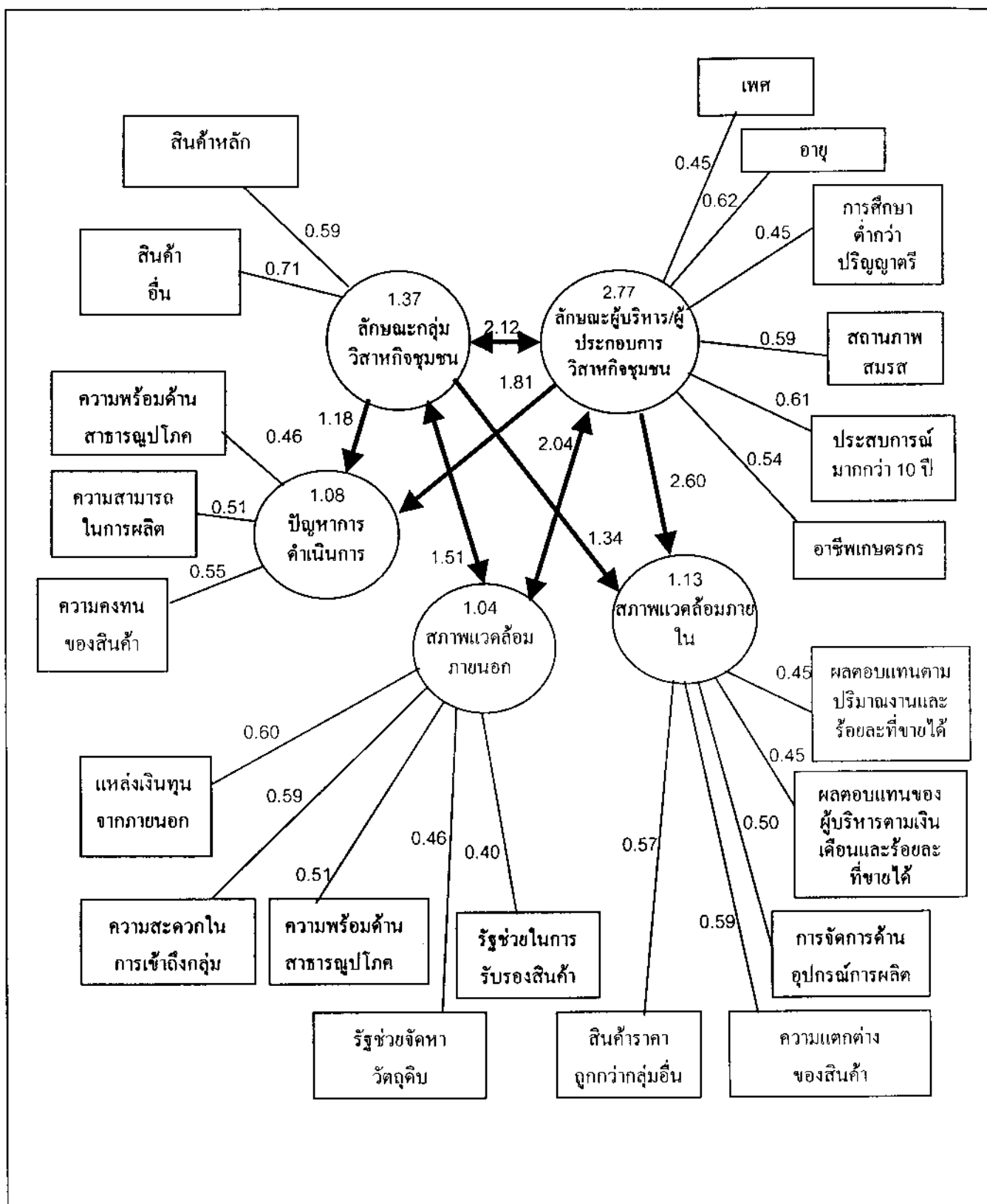
ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมต่อผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน

จากจำนวนผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มพื้นที่สุ่มตัวอย่าง 7 จังหวัดในภาคใต้ จำนวน 170 ตัวอย่าง พบว่าสภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุและเป็นผลกับวิสาหกิจชุมชน โดยลักษณะผู้บริหาร/ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์ กล่าวคือมีความเป็นเหตุและผลของกันและกันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ค่าองค์ประกอบร่วมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 2.12) และสภาพแวดล้อมภายนอก (ค่าองค์ประกอบร่วมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 2.04) และมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุกับสภาพแวดล้อมภายใน (ค่าองค์ประกอบร่วมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 2.60) และปัญหาการดำเนินการ (ค่าองค์ประกอบร่วมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 1.81) แต่ขณะเดียวกันปัญหาการดำเนินการมีความสัมพันธ์เชิงเป็นผลมาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ค่าองค์ประกอบร่วมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 1.18) นอกจากนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุและผลต่อสภาพแวดล้อมภายนอก (ค่าองค์ประกอบร่วมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 1.51) และมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุต่อสภาพแวดล้อมภายใน (ค่าองค์ประกอบร่วมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 1.34) ภาพที่ 5.1 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งหมด โดยมีความเชื่อมโยงของแต่ละปัจจัยดังนี้

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยตัวแปรหลายตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มตัวแปรวิสาหกิจชุมชน (ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 1.37) โดยลักษณะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุและผลต่อลักษณะผู้บริหาร/ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และสภาพแวดล้อมภายนอก และมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุต่อสภาพแวดล้อมภายใน และปัญหาการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน โดยอธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ

ภาพที่ 5-1 : ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจกับผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน



1. **สินค้าหลักของกลุ่ม** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.59) วิสาหกิจส่วนมากมีสินค้าหลักเป็นสินค้าหัตถกรรม (ร้อยละ 60.60) เนื่องจากเป็นงานฝีมือที่สืบทอดวัฒนธรรมต่อกันมาจากบรรพบุรุษ โดยมีการทำใช้กันเองในครัวเรือนจนมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้นตามนโยบายของรัฐ จึงได้มีการดึงเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีแต่ดั้งเดิมมาดำเนินการ

2. **สินค้าอื่นของกลุ่ม** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.71) วิสาหกิจชุมชนจำนวนมากมีสินค้าสนับสนุนอื่น ๆ เป็นสินค้าหัตถกรรม (ร้อยละ 41.2) และเป็นเกษตรแปรรูปเป็นอันดับรองลงมา (ร้อยละ 29.4) เนื่องจากมีการสืบทอดวัฒนธรรมความรู้ต่อกันมาในเรื่องการทำจักสาน เย็บผ้า ทอผ้า และภาคได้มีภูมิอากาศเหมาะกับการเกษตรหลายแขนง ทำให้สามารถนำเอาสินค้าเกษตรที่มีปริมาณมากเกินกว่าการบริโภคสดมาทำการแปรรูปให้เกิดมูลค่ามากขึ้น

ลักษณะผู้บริหาร/ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะผู้บริหาร/ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยตัวแปรหลายตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในตัวแปรของลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน(ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 2.77) โดยลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุเป็นผลกับกลุ่มวิสาหกิจ และสภาพแวดล้อมภายนอก และมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุกับสภาพแวดล้อมภายในและปัญหาการดำเนินการ ซึ่งสามารถอธิบายด้วยตัวแปรสังเกต 4 ตัวแปร คือ

1. **อายุ** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.62) ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีอายุในช่วง 31-40 ปี (ร้อยละ 37.1) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีวุฒิภาวะระดับปานกลาง และมีประสบการณ์การทำงานมาพอสมควร ทำให้สามารถชี้แนะ ให้คำปรึกษากลุ่ม แก้ปัญหาให้กลุ่มได้ และเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนของกลุ่ม

2. **สถานภาพสมรส** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.59) ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 88.2) เป็นผู้ที่มีสมรสแล้ว เนื่องจากคู่สมรสเป็นผู้นำท้องถิ่นอยู่แล้ว จึงเป็นการเสริมสร้างหน้าที่ยังงานของคู่สมรสอีกประการหนึ่ง ประกอบกับมีเวลาเพียงพอช่วยเหลืองานของชุมชน จึงได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในการเป็นผู้นำกลุ่ม

3. **ประสบการณ์การทำงาน** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.61) ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก (ร้อยละ 52.30) มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี เนื่องจากต้องช่วยครอบครัวทำงานตั้งแต่อายุน้อย และได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในช่วง 2-3 ปีมานี้มีการสนับสนุนจากรัฐมากขึ้นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จึงทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากหลายแหล่งมากขึ้น ทำให้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำกลุ่มได้

4. **อาชีพ** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.54) ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 45.9) มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับภูมิภาคภาคใต้ที่ประชากรมีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานวิสาหกิจชุมชนเป็นอาชีพเสริม

สภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วยตัวแปรหลายตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มตัวแปรสภาพแวดล้อมภายนอก (ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 1.04) โดยสภาพแวดล้อมภายนอกมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุและผลกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร คือ

1. แหล่งเงินทุน (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.60) วิสาหกิจชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 33.5) มีแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อความอยู่รอดของแต่ละชุมชน และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

2. ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.51) วิสาหกิจชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 90.0) มีสาธารณูปโภคด้านน้ำ ไฟ และโทรศัพท์ครบถ้วน เนื่องจากรัฐบาลให้การสนับสนุนและเป็นนโยบายของประเทศในการให้ทุกแห่งในประเทศมีไฟฟ้าใช้ ประกอบกับในปัจจุบันถึงแม้ระบบโทรศัพท์พื้นฐานตามบ้านจะไม่มีครบทุกแห่ง แต่ยังมีโทรศัพท์เคลื่อนที่บริการในหลายพื้นที่ของประเทศ เพื่อเพิ่มความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร

3. ความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มวิสาหกิจ (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.59) วิสาหกิจชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 87.1) มีความสะดวกในการที่ผู้ติดต่อหรือลูกค้าสามารถเข้าถึงกลุ่มวิสาหกิจได้ เนื่องจากทำเลที่ตั้งของกลุ่มจะจัดตั้งอยู่ที่บ้านของประธานกลุ่ม และใกล้แหล่งวัตถุดิบ ประกอบกับดำเนินการมาหลายปีแล้วทำให้ มีสาธารณูปโภคครบถ้วน และรัฐให้การสนับสนุน

สภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วยตัวแปรหลายตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มตัวแปรสภาพแวดล้อมภายใน (ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 1.13) โดยสภาพแวดล้อมภายในมีความสัมพันธ์เชิงเป็นผลจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร ดังนี้

1. ความแตกต่างของสินค้า (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.59) ลักษณะสินค้าของวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 65.9) มีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากสินค้านี้มีการทำการผลิตมานานและมีชื่อเสียง และมีเอกลักษณ์เด่นชัดของแต่ละจังหวัด ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องถม จักสานย่านลิเภา และกระจูด เป็นต้น

2. ราคาสินค้าถูกกว่ากลุ่มอื่น (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.57) สินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 68.8) ราคาพอกัน เนื่องจากการผลิตสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจมักไม่ได้คิดกำไรมากเกินไปเป็นราคาที่ต้นทุน ทำให้มีการตั้งราคาไม่ต่างกัน จึงขึ้นอยู่กับความชอบของผู้บริโภคและรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของสินค้า แต่ปัจจัยสังเกตได้ที่อธิบายความสัมพันธ์ของ

สภาพแวดล้อมภายในเป็นส่วนของราคาสินค้าที่ถูกกว่า ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. การจัดการด้านอุปกรณ์การผลิต (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.50) ลักษณะการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจในด้านการจัดการอุปกรณ์การผลิตอยู่ในเกณฑ์มาก (3.64) ซึ่งส่วนมากได้รับคำแนะนำและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ

ปัญหาการดำเนินการ

ปัญหาการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยตัวแปรปัญหาหลายตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มตัวแปรของปัญหา (ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 1.08) โดยปัญหาการดำเนินการมีความสัมพันธ์เชิงเป็นผลจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายด้วยตัวแปร 2 ตัวแปร ดังนี้

1. ความสามารถในการผลิต (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.51) การดำเนินการในด้านการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจส่วนมาก (ร้อยละ 69.4) สามารถผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า เนื่องจากผลิตตามปริมาณการสั่งซื้อของพ่อค้าคนกลาง และบริษัทยมากกว่าการผลิตที่นำไปวางขายทั่วไป

2. ความคงทนของสินค้า (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.55) ความคงทนของสินค้าของวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีความคงทนอยู่ในเกณฑ์มาก (4.32) เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีความปราณีตในการจัดทำ

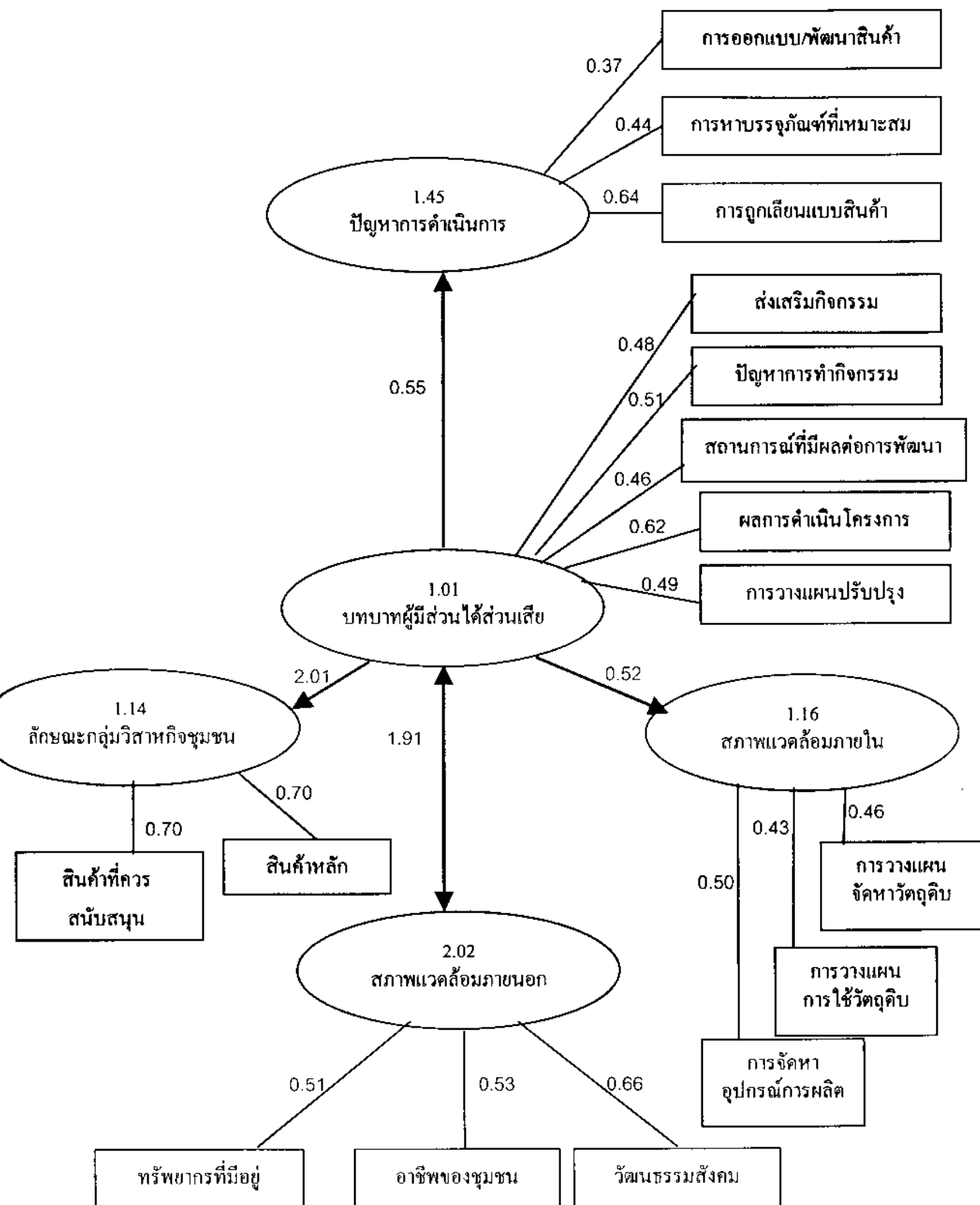
ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่พัฒนากรชุมชน ตัวแทนสำนักงานจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำการสำรวจใน 7 จังหวัด ๆ ละ 9 ราย รวมจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 63 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ค่าองค์ประกอบรวมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 2.01) และสภาพแวดล้อมภายนอก (ค่าองค์ประกอบรวมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 1.91) และสภาพแวดล้อมภายใน (ค่าองค์ประกอบรวมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 0.52) และปัญหาการดำเนินการ (ค่าองค์ประกอบรวมที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ = 0.55) ภาพที่ 5.2 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งหมด ซึ่งความเชื่อมโยงของแต่ละปัจจัยเป็นดังนี้

บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วยตัวแปรกิจกรรมหลายตัวแปร ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มตัวแปรบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 1.01)

ภาพที่ 5 - 2 : ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย



โดยบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายในและปัญหาการดำเนินการ และมีความสัมพันธ์เชิงเป็นผลจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งสามารถอธิบายด้วยตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ

1. **ปัญหาการทำกิจกรรมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.51) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่า ปัญหาการทำกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 38.09) เป็นเรื่องของการขาดความร่วมมือ การรวมกลุ่ม และความขัดแย้งกัน เนื่องจากการรวมกลุ่มกันเป็นเรื่องใหม่สำหรับวิสาหกิจชุมชน ทำให้ขาดความไว้วางใจกัน และเกรงว่าจะเกิดการแข่งขันกันได้ในอนาคต เนื่องจากเดิมเป็นการดำเนินงานกันภายในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นถ้าต้องมีการรวมกลุ่มกันอาจทำให้ต้องมีการบอกสูตรการทำการผลิตให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่สมาชิกของครอบครัวได้รับทราบ

2. **ผลการดำเนินโครงการของจังหวัด** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.62) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่า ผลการดำเนินโครงการของจังหวัดเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาส่วนมาก (ร้อยละ 86.20) มีการสร้างรายได้และการพัฒนาสินค้าดีขึ้น เนื่องจากแต่ละจังหวัดมีการมุ่งเน้นถึงการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาสินค้าของวิสาหกิจชุมชนกันอย่างแพร่หลาย ทำให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจ ซึ่งเป็นกลุ่มรากหญ้าของประเทศ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยตัวแปรหลายตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในตัวแปรของกลุ่มวิสาหกิจ (ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 1.14) โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงเป็นผลจากบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถอธิบายด้วยตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ

1. **สินค้าหลัก** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.70) สินค้าหลักของกลุ่มวิสาหกิจส่วนมาก (ร้อยละ 31.63) เป็นสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป เนื่องจากพื้นที่ภาคใต้ทำการเพาะปลูกและมีทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้มากเพราะสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวย

2. **สินค้าที่ควรสนับสนุน** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.70) สินค้าที่ควรสนับสนุนส่วนมาก (ร้อยละ 30.07) เป็นเรื่องเกษตรและเกษตรแปรรูป โดยสินค้าหัตถกรรมเป็นอันดับรอง (ร้อยละ 26.31) เนื่องจากการที่มีทรัพยากรธรรมชาติและทำการเพาะปลูกมากในพื้นที่ภาคใต้ ทำให้เกิดการแปรรูปทางการเกษตร เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและเป็นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มีรูปแบบหลากหลาย

สภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วยตัวแปรสภาพแวดล้อมภายนอกหลายตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มตัวแปรสภาพแวดล้อมภายนอก (ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 2.02) โดย

สภาพแวดล้อมภายนอกมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุต่อบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถอธิบายด้วยตัวแปร 3 ตัวแปร คือ

1. **ทรัพยากรที่มี** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.51) ทรัพยากรที่มีในพื้นที่ส่วนมาก (ร้อยละ 45.27) เป็นทรัพยากรทางการเกษตร เนื่องจากอาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ภาคใต้มีการทำการเกษตรทั้งพืชเศรษฐกิจและผลไม้ เนื่องจากมีภูมิอากาศเหมาะสมกับการเพาะปลูก

2. **อาชีพของชุมชน** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.53) อาชีพของชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 53.78) มีอาชีพเพาะปลูกทางการเกษตร เนื่องจากภูมิอากาศเอื้อต่อการเพาะปลูกทำให้เป็นทรัพยากรหลักของภาคใต้

3. **วัฒนธรรมสังคม** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.66) วัฒนธรรมสังคมในพื้นที่ส่วนมาก (ร้อยละ 67.74) มีลักษณะเรียบง่ายพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เนื่องจากภาคใต้เป็นภูมิภาคเดียวของประเทศที่มีความเป็นอยู่ของประชากรเป็นแบบวัฒนธรรมแตกต่างอย่างเด่นชัด ประกอบกับเป็นชุมชนชนบท ทำให้ความเป็นอยู่ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน และอยู่กันเป็นแบบญาติพี่น้องที่คอยให้ความช่วยเหลือกันและกัน

สภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วยตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในหลายตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มตัวแปรสภาพแวดล้อมภายใน (ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 1.16) โดยสภาพแวดล้อมภายในมีความสัมพันธ์เชิงเป็นผลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งอธิบายได้ด้วยตัวแปรเพียง 1 ตัว คือ

1. **การจัดหาอุปกรณ์การผลิต** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.50) การจัดหาอุปกรณ์การผลิต มีค่าเฉลี่ย = 2.76 ซึ่งความสามารถในการจัดหาอุปกรณ์การผลิตอยู่ในเกณฑ์น้อย เนื่องจากไม่ทราบว่ามิอุปกรณ์การผลิตอะไรอื่นอีกและไม่ทราบว่ามิอุปกรณ์การผลิตอยู่ที่ใดบ้าง และส่วนมากเป็นการผลิตแบบไม่ใช้เทคโนโลยี

ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยตัวแปรปัญหาหลายด้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มตัวแปรของปัญหา (ค่าสัมประสิทธิ์ในกลุ่ม = 1.45) โดยปัญหาการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงเป็นผลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรเพียง 1 ตัว คือ

1. **การถูกเลียนแบบสินค้า** (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.64) การถูกเลียนแบบมีค่าเฉลี่ย = 2.92 โดยสินค้าของวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้มีการถูกเลียนแบบในเกณฑ์น้อยเนื่องจากแต่ละชุมชนต่างก็มีวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาในการผลิตสินค้าต่างกัน

สรุป

ลักษณะผู้บริหาร/ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเป็นผลมาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสภาพแวดล้อมภายนอก โดยมีความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์ต่อกัน คือ ตัวแปรทั้ง 3 สามารถเป็นทั้งเหตุและผลกัน ส่วนสภาพแวดล้อมภายในและปัญหาการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเป็นผลมาจากลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก คือ ตัวแปรทั้ง 2 สามารถเป็นเหตุและผลต่อกัน นอกจากนี้บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายในและปัญหาการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้จะเสนอบทสรุปของการศึกษาสภาพแวดล้อมของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในภาคใต้ โดยแบ่งเป็นการสรุปผลในกลุ่มผู้ดำเนินการวิสาหกิจและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก่อนนำไปสู่การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุป

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในภาคใต้ ภายใต้โครงการการจัดการวิสาหกิจชุมชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชน 170 ราย แบ่งเป็น 7 จังหวัด คือ สงขลา ปัตตานี พัทลุง ตรัง ภูเก็ต นครศรีธรรมราช และสตูล โดยเลือกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้า 3-5 ดาว จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ จาก 7 จังหวัด และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชน โดยเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ใน 7 จังหวัดเป้าหมายจำนวน 63 ราย ซึ่งได้แก่ ตัวแทนกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เจ้าหน้าที่ อุตสาหกรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตร เจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาระดับตำบล และเจ้าหน้าที่หอการค้าจังหวัด

สรุปผลการศึกษาจึงได้ทำเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นข้อมูลจากวิสาหกิจชุมชน โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน คือ 1) ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) ลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน 3) สภาพแวดล้อมภายนอกของวิสาหกิจชุมชน 4) สภาพแวดล้อมภายในของวิสาหกิจชุมชน และ 5) ปัญหาในการดำเนินการ กลุ่มที่ 2 เป็นข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชน โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ 1) ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) สภาพแวดล้อมภายในของวิสาหกิจชุมชน 3) สภาพแวดล้อมภายนอกของวิสาหกิจชุมชน และ 4) ปัญหาการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการนำเสนอผลการศึกษาจะเป็นการเสนอในภาพรวมของวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอก มีลักษณะดังนี้

1. โครงสร้างพื้นฐาน สถานประกอบการสามารถเข้าถึงได้อย่างดี มีความสะดวก ร้อยละ 87.1 และมีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค ทั้งระบบน้ำ ไฟฟ้า และโทรศัพท์ ร้อยละ 90.0

2. การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ วิสาหกิจชุมชนมีความเห็นว่าหน่วยงานของรัฐ เข้ามามีบทบาทอย่างมากทางการให้คำปรึกษา การรับรองสินค้า การจัดอบรม การจัด นิทรรศการ และการตลาด หน่วยงานของรัฐมีบทบาทในระดับปานกลางถึงน้อย การแนะนำ การผลิต สนับสนุนให้มีการจัดการอย่างครบวงจร การหาผู้เชี่ยวชาญ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การหาเงินทุนให้ การหาอุปกรณ์การผลิต การหาเครือข่าย การออกแบบผลิตภัณฑ์ การแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อม และการหาวัตถุดิบ

สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วย สินค้า ผู้ประกอบการ การดำเนินงาน ความ สามารถทางการจัดการและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีผลการศึกษา ดังนี้

1. สินค้า สินค้าที่เข้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าเกษตรหรือเกษตร แปรรูปเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้ประกอบการจะมีสินค้าอื่น ๆ ด้วย ซึ่งมักจะเป็นสินค้าประเภท หัตถกรรม ร้อยละ 41.2

2. ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการมีลักษณะส่วนตัว คือ เป็นสตรี ร้อยละ 74.1 อายุ อยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 37.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 63.5 นับถือศาสนา พุทธ ร้อยละ 54.7 แต่งงานแล้ว ร้อยละ 88.2 และมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 45.9 ส่วน ลักษณะการทำงานในโครงการวิสาหกิจชุมชนของผู้ประกอบการ คือเป็นกลุ่มมีประสบการณ์งาน ก่อนเข้ามาทำงานในวิสาหกิจชุมชนมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 52.4 เมื่อเข้ามาทำงานในวิสาหกิจ ชุมชน อุทิศเวลาทำงานให้กับวิสาหกิจชุมชน โดยทำงานทุกวัน ร้อยละ 60.0 และทำงานวันละ 4-6 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 43.5

3. การดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนประเมินลักษณะการดำเนินงาน แยกตามกิจกรรม ทางการจัดการ คือ การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การผลิต และการเงิน ดังนี้

3.1 การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ วิสาหกิจชุมชนมีรูปแบบการจัดตั้ง ธุรกิจโดยการรวมกลุ่ม ซึ่งมักจะเป็น การรวมตัวของเพื่อนบ้าน ร้อยละ 58.2 หรือเป็นการรวมกลุ่มที่มีพัฒนาการเป็นผู้ประสานงาน ร้อยละ 40.0 จำนวน บุคลากรในองค์กรมีจำนวน 10-20 คน ร้อยละ 41.8 ซึ่งมีสมาชิกที่ เข้าร่วมทำงานไม่เกิน 30 คน ร้อยละ 63.0 ระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนมานานกว่า 5 ปี ร้อยละ 55.3 มีจำนวนผู้บริหารมากกว่า 5 คน ร้อยละ 55.9 มีการแบ่งงานและการมอบหมายงานอย่างชัดเจน ร้อยละ 36.5 พร้อมทั้งการกำหนดผลตอบแทนให้สมาชิกในกลุ่มตามปริมาณงานที่ทำ ร้อยละ

80.0 แต่ผู้บริหารกลุ่มไม่ได้รับผลตอบแทนในฐานะผู้บริหารงาน ร้อยละ 70.0 (จะได้รับเงินตามงานที่ทำในฐานะสมาชิกกลุ่มเท่านั้น) สถานที่ทำการของกลุ่ม จะใช้บริเวณบ้านของผู้นำ (ผู้ประกอบการ) ร้อยละ 54.1 และไม่มีเครือข่าย ร้อยละ 49.4

3.2 การตลาด วิสาหกิจชุมชนมีความเห็นว่าสินค้าของตนเองมีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน ร้อยละ 65.9 การกำหนดราคาสินค้าไม่แตกต่างจากกลุ่มอื่น ร้อยละ 68.8 ช่องทางการจัดจำหน่ายที่ใช้มีพ่อค้ามารับ ร้อยละ 88.2 และลูกค้าของวิสาหกิจชุมชน จะเป็นลูกค้าในจังหวัดใกล้เคียง ร้อยละ 86.2 หรือลูกค้าในจังหวัด ร้อยละ 82.9

3.3 การผลิต วิสาหกิจชุมชนใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ร้อยละ 73.5 โดยสมาชิกในกลุ่มจะจัดหาวัตถุดิบ ร้อยละ 88.2 สามารถผลิตสินค้าได้เพียงพอกับความ ต้องการของลูกค้า ร้อยละ 69.4 มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้า โดยกำหนด ผู้รับผิดชอบ ร้อยละ 40 หรือมอบหมายให้สมาชิกเป็นผู้ตรวจสอบเอง ร้อยละ 34.7

3.4 การเงิน วิสาหกิจชุมชนให้รูปแบบการจัดการแหล่งเงินจากหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 33.5 การผสมผสานระหว่างเงินทุนของกลุ่มและหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 31.2 และจากสมาชิกเอง ร้อยละ 26.5

4. ความสามารถทางการจัดการ ผู้ประกอบการประเมินความสามารถทางการจัดการ ทางด้านการวางแผน และการควบคุม ดังนี้

4.1 การวางแผน

4.1.1 การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผน เกี่ยวกับการทำงานในกลุ่มอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) การวางแผนจ่ายผลตอบแทนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.80) การจัดหาความร่วมมือกับกลุ่มชุมชนอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.62) และการวางแผนหาสมาชิกเข้าร่วมในกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.59)

4.1.2 การตลาด วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนเกี่ยวกับการวางแผนการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61) การจัดหาอุปกรณ์การจัดจำหน่ายสินค้าอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.54) และมีการวางแผนการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.08)

4.1.3 การผลิต วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนเกี่ยวกับการวางแผนการผลิต สินค้าของกลุ่มอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.85) การวางแผนการจัดหา วัตถุดิบ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.84) การวางแผนการใช้วัตถุดิบ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) และการจัดหาอุปกรณ์การผลิตอยู่ใน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69)

4.1.4 การเงิน วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาเงินทุน อยู่ใน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.02)

4.2 การควบคุม วิสาหกิจชุมชนมีการควบคุมการทำงานอยู่ในระดับมาก (ค่า เฉลี่ย 3.92) พร้อมมีการวางระบบการควบคุมทางด้านการเงินโดยมีระบบการ จัดเก็บรักษาเงินอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) และการจัดทำรายงานทาง การเงิน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28)

5. ปัญหาการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการประเมินสภาพปัญหาของการ ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการจัดการ ดังนี้

5.1 การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ วิสาหกิจชุมชนมีความเห็นว่า การ จัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ไม่เป็นปัญหาทางด้านความพร้อมโครงสร้าง พื้นฐาน ทางด้านไฟฟ้า น้ำ และโทรศัพท์ ความสามารถ / ความชำนาญของ สมาชิก การรวมกลุ่มกันในชุมชน การแบ่งงานกันภายในกลุ่ม การร่วมมือของ สมาชิก และความเหมาะสมของสถานที่ แต่ยอมรับว่าการหาสมาชิกใหม่มา ร่วมงานยังเป็นปัญหา

5.2 การตลาด วิสาหกิจชุมชนมีความเห็นว่า การตลาดไม่เป็นปัญหาการดำเนินงาน เกี่ยวกับการตั้งราคาสินค้า / การคิดต้นทุนสินค้า การติดต่อกับลูกค้า ความคง ทนของสินค้า การออกแบบสินค้า การประชาสัมพันธ์ การหาบรรจุภัณฑ์ที่ เหมาะสม และการถูกลอกเลียนแบบสินค้า แต่ยอมรับว่าระบบการขนส่งสินค้า และสถานที่แสดงสินค้าเป็นปัญหา

5.3 การผลิต วิสาหกิจชุมชนมีความเห็นว่า การผลิตไม่เป็นปัญหาการดำเนินเกี่ยว กับการติดต่อกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ การปรับปรุงคุณภาพสินค้า การจัดหา เทคโนโลยี การผลิต และการการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการ แต่ยอมรับว่า การผลิตโดยรวมยังเป็นปัญหาอยู่

5.4 การเงิน วิสาหกิจชุมชนมีความเห็นว่า การจัดหาแหล่งเงินเป็นปัญหาการดำเนินงาน

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : หน่วยงานของรัฐ (นตผ.)

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจโดยพิจารณาจากมุมมองของหน่วยงานของรัฐ สรุปประเด็นความเห็นเกี่ยวกับสภาพของชุมชน ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. เศรษฐกิจ ชุมชนมีทรัพยากรในท้องถิ่น คือ เกษตร ร้อยละ 45.27 และ แหล่งธรรมชาติ ร้อยละ 36.49 และมีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ร้อยละ 53.78 และประมง ร้อยละ 21.01

2. สังคม ชุมชนมีลักษณะวัฒนธรรม คือการพึ่งพาอาศัยกัน และความเป็นอยู่เรียบง่าย ร้อยละ 69.35

3. การเมือง หน่วยงานรัฐเข้ามามีบทบาทอย่างมากในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งแสดงจากการดำเนินกิจกรรม สนับสนุน ปัญหาการทำกิจกรรม สถานการณ์ที่มีผลกระทบพัฒนาโครงการ และผลการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐเกี่ยวกับโครงการ

3.1 กิจกรรมสนับสนุน หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับ โครงการนี้ดำเนินการสนับสนุน 3 ด้าน คือ (1) กิจกรรมสร้างศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ ร้อยละ 28.42 การให้คำปรึกษาแนะนำ ร้อยละ 6.86 และการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ร้อยละ 4.90 (2) กิจกรรมทางการตลาด โดยสนับสนุนการเข้าร่วมแสดงสินค้าและการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 18.63 และการหาตลาด ร้อยละ 11.76 และ (3) กิจกรรมการพัฒนากลุ่ม คือ การจัดตั้งกลุ่ม และส่งเสริมการพัฒนากลุ่ม ร้อยละ 13.73

3.2 ปัญหาของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานของรัฐมีความเห็นว่า ปัญหาสำคัญ 3 ลำดับแรก คือ (1) ปัญหาความร่วมมือและการรวมกลุ่ม (ร้อยละ 38.10) (2) ปัญหาการขาดความรู้ในการจัดการกลุ่ม (ร้อยละ 20.63) และ (3) ปัญหาขาดงบประมาณ (ร้อยละ 15.87)

3.3 สถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาโครงการ หน่วยงานของรัฐมีความเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อโครงการ คือ (1) นโยบายของรัฐ (ร้อยละ 22.41) (2) เศรษฐกิจ (ร้อยละ 20.69) (3) ความสงบ/ภัยสังคม / โรคระบาด (ร้อยละ 18.97) (4) การบริหารจัดการกลุ่ม (ร้อยละ 13.79) และ (5) ชุมชนและกระแสนุรักษ์ไทย (ร้อยละ 10.34)

3.4 ผลการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ หน่วยงานของรัฐมีความเห็นว่าผลการดำเนินงานของรัฐในรอบปี ปัจจุบัน (พ.ศ. 2546) เปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2545) เกิดผลดีขึ้น คือ (1) สร้างรายได้ (ร้อยละ 86.21) (2) พัฒนาสิน

ค่า (ร้อยละ 82.76) (4) พัฒนาเทคโนโลยี (ร้อยละ 53.45) (5) การแข่งขัน (ร้อยละ 79.31) และ (6) อำนาจซื้อ (ร้อยละ 84.48)

4. เทคโนโลยี หน่วยงานของรัฐมีความเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสาธารณูปโภค (น้ำ ไฟฟ้า และโทรศัพท์) และความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยีการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง

5. สิ่งแวดล้อม หน่วยงานรัฐมีความเห็นว่าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น โดยไม่สร้างจิตสำนึกการปลูกทดแทน จะเป็นผลกระทบต่อทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงทำลายสภาพแวดล้อม

หน่วยงานของรัฐประเมินสภาพแวดล้อมภายในวิสาหกิจชุมชนในฐานะผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับความสามารถทางการจัดการ และปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. ความสามารถทางการจัดการ หน่วยงานรัฐประเมินความสามารถทางการจัดการ 2 ด้าน คือ การวางแผน และการควบคุม ดังนี้

1.1 การวางแผน

1.1.1 การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนเกี่ยวกับการทำงานในกลุ่ม ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.63) การวางแผนจ่ายผลตอบแทนในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.37) การจัดหาความร่วมมือกับกลุ่มชุมชนอื่น ๆ ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.63) และการวางแผนหาสมาชิกเข้าร่วมในกลุ่มอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.40)

1.1.2 การตลาด วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนเกี่ยวกับการวางแผนการจัดจำหน่ายในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.86) การจัดหาอุปกรณ์การจัดจำหน่ายสินค้าในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.83) การวางแผนการหาลูกค้าในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.79) และมีการวางระบบการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.76)

1.1.3 การผลิต วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสินค้าของกลุ่มอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย .71) การวางแผนการใช้วัตถุดิบอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.75) และการจัดหาอุปกรณ์การผลิตอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.76)

1.1.4 การเงิน วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาเงินทุนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.63)

1.2 การควบคุม วิสาหกิจชุมชนมีการควบคุมการทำงานอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.54) พร้อมกับการวางระบบการควบคุมทางการเงิน โดยมีระบบการจัดเก็บรักษาเงินอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.38) การจัดทำระบบบัญชีอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.40) และการจัดทำรายงานทางการเงินอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.40)

2. ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานของรัฐประเมินสภาพปัญหาของการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการจัดการดังนี้

2.1 การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ หน่วยงานของรัฐประเมินว่า การดำเนินงานทางด้านนี้ของวิสาหกิจชุมชนเป็นปัญหา คือ ความพร้อมโครงสร้างพื้นฐาน ทางด้านไฟฟ้า น้ำและโทรศัพท์ ความสามารถ / ความชำนาญของสมาชิก การรวมกลุ่มในชุมชน การแบ่งงานกันภายในกลุ่ม การร่วมมือของสมาชิก และความเหมาะสมของสถานที่ตั้ง

2.2 การตลาด หน่วยงานของรัฐประเมินว่า การดำเนินงานด้านนี้ของวิสาหกิจชุมชนเป็นปัญหา คือ การตั้งราคาสินค้า / กาคิดต้นทุนสินค้า การติดต่อกับลูกค้า ความคงทนของสินค้า การออกแบบสินค้า ประชาสัมพันธ์ การหาบรรจูกิจกรรมที่เหมาะสม และการถูกลอกเลียนแบบสินค้า

2.3 การผลิต หน่วยงานรัฐประเมินว่าการดำเนินงานด้านนี้ของวิสาหกิจชุมชนเป็นปัญหา คือ การติดต่อกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ การปรับปรุงคุณภาพสินค้า การจัดหาเทคโนโลยีการผลิต และการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการ

2.4 การเงิน หน่วยงานของรัฐมีความเห็นว่า การดำเนินงานด้านนี้ของวิสาหกิจชุมชนเป็นปัญหา คือ การจัดหาแหล่งเงิน

ศักยภาพโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

จากผลการศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นำมาสู่การประเมินศักยภาพโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสภาพแวดล้อมภายนอก แสดงถึงโอกาสและอุปสรรคของโครงการดังนี้

สภาพแวดล้อมภายนอก	โอกาส	อุปสรรค
เศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - ภูมิประเทศเอื้อต่อการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป - สร้างรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชนเมื่อลูกค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิสาหกิจชุมชนเห็นโครงการเป็นเพียงรายได้เสริม ขาดความจริงจัง - สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไม่แตกต่างกัน และลอกเลียนแบบได้ง่าย
สังคม	<ul style="list-style-type: none"> - วัฒนธรรมสังคมที่เรียบง่ายและพึ่งพาอาศัยกัน - ความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มทำงานร่วมกัน - การรวมกลุ่มทำงานดำเนินการมานานแล้ว - เกิดกระแสอนุรักษ์สินค้าไทย 	<ul style="list-style-type: none"> - สังคมเกษตรกรรมทำให้ขาดความสามารถทางธุรกิจ วิสาหกิจชุมชน ความสนใจทางด้านการผลิต - การรวมกลุ่มทำงานดังกล่าวมีการทำงานในสังคม ยังขาดความชัดเจนการดำเนินงานด้านธุรกิจ
การเมือง (บทบาทของหน่วยงานของรัฐ)	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนในกิจกรรม 3 ด้าน คือ การสร้างศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การตลาด และการพัฒนากลุ่ม - รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันให้หน่วยงานรัฐดำเนินการโครงการดังกล่าว 	<ul style="list-style-type: none"> - วิสาหกิจชุมชนขาดความร่วมมือและการรวมกลุ่ม และขาดความสามารถทางการจัดการ - หน่วยงานรัฐขาดงบประมาณสนับสนุน และขาดบุคลากรที่มีความสามารถทางการจัดการ - ทัศนคติต่อความสามารถการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงานรัฐ

สภาพแวดล้อมภายนอก	โอกาส	อุปสรรค
เทคโนโลยี	<ul style="list-style-type: none"> - ผลการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐเกี่ยวกับโครงการออกมาในทิศทางที่ดีขึ้น - การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐมีลักษณะต่อเนื่อง - หน่วยงานของรัฐประสานความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทุกระดับตั้งแต่ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ - หน่วยงานของรัฐประสานความช่วยเหลือจากภาคเอกชนทางด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การให้สินเชื่อ เป็นต้น - โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ และการคมนาคม อยู่ในระดับน่าพอใจ - สถาบันที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือเทคโนโลยีทางการผลิต โดยการพัฒนาฝีมือแรงงาน การออกแบบเครื่องจักรที่เหมาะสม 	<ul style="list-style-type: none"> - วิสาหกิจชุมชนขาดความไว้วางใจในบุคลากรของรัฐทางด้านการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน และความโปร่งใสในการทำงาน - การเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบน้อย ทำให้ความไม่ต่อเนื่องของการดำเนินงาน - หน่วยงานของรัฐยังขาดความเข้าใจบทบาทหน้าที่เชิงบูรณาการ - ขาดสารสนเทศทางการจัดการรวมถึงการแจ้งข่าวสารที่รวดเร็ว - ขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและทักษะการผลิต

สภาพแวดล้อมภายนอก	โอกาส	อุปสรรค
สิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเน้นการเป็นสินค้าไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม - ชุมชนคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - วัตถุประสงค์ในชุมชนเริ่มลดลง อันเนื่องมาจากการไม่มีแผนปลูกทดแทน - วิสาหกิจชุมชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการผลิตต่อสภาพแวดล้อม เข้าใจว่า การทำงานของตนมีขนาดเล็กมาก คงไม่มีผล

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในวิสาหกิจชุมชน เป็นการประมวลความเห็นจากผู้ประกอบการและหน่วยงานรัฐ เพื่อนำไปสู่การประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

สภาพแวดล้อมภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
สินค้า	<ul style="list-style-type: none"> - นำสินค้าเกษตรที่มีอยู่มาก สร้างมูลค่าเพิ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตสินค้าหลายชนิด ทำให้ขาดการสร้างจุดเด่นของสินค้า
ผู้ประกอบการ	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะพื้นฐานเป็นผู้มีวุฒิภาวะทั้งทางด้านอายุ แต่งงานแล้ว และมีอาชีพหลัก - ลักษณะการทำงานเป็นผู้มีประสบการณ์ทำงานกลุ่มวิสาหกิจมานาน และอุทิศเวลาให้กับการทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับการศึกษาไม่สูง - ยังขาดประสบการณ์ตรงทางด้านธุรกิจ

สภาพแวดล้อมภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>การดำเนินงาน</p> <p>1. การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์</p> <p>2. การตลาด</p> <p>3. การผลิต</p> <p>4. การเงิน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมกลุ่มจากคนในชุมชนเดียวกัน ขนาดของกลุ่มไม่ใหญ่เกินไป ดำเนินงานมานาน - การจัดองค์กรที่ชัดเจน แยกเป็นผู้บริหารและสมาชิก - การมอบหมายงานและผลตอบแทนที่ชัดเจน - สินค้ามีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มอื่น - กำหนดราคาขายที่แข่งขันได้ - ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น - ผลิตสินค้าเพียงพอกับความต้องการของลูกค้า - หน่วยงานของรัฐเป็นแหล่งเงินทุน 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานที่ตั้งของกลุ่มพึ่งพาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง - ผู้บริหารไม่ได้รับผลตอบแทนในฐานะผู้บริหาร - การหาสมาชิกใหม่มาร่วมงานน้อย - ตลาดอยู่ภายในจังหวัด / จังหวัดใกล้เคียง - ช่องทางการจัดจำหน่ายขึ้นกับพ่อค้าคนกลาง - สถานที่แสดงสินค้าไม่พร้อม - ระบบการขนส่งสินค้าเป็นปัญหา - การผลิตโดยรวมเป็นปัญหา - ระบบการตรวจสอบคุณภาพไม่ชัดเจน - ขาดความสามารถในการแสวงหาแหล่งเงินจากภายนอก
<p>ความสามารถทางการจัดการ</p> <p>1. การวางแผน</p> <p>1.1 การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์</p> <p>1.2 การตลาด</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถวางแผนการทำงานในกลุ่มและจ่ายผลตอบแทนอยู่ในระดับมาก - สามารถวางแผนการจัด 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถวางแผนการจัดการหาความร่วมมือกับกลุ่มชุมชนอื่น ๆ และการหาสมาชิกใหม่อยู่ในระดับปานกลาง - สามารถวางแผนการประชาสัมพันธ์

สภาพแวดล้อมภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.3 การผลิต	<p>จำหน่ายและการจัดหาอุปกรณ์การจัดจำหน่ายสินค้าอยู่ในระดับมาก</p> <p>- สามารถวางแผนการผลิตสินค้า การจัดหาวัตถุดิบ การใช้วัตถุดิบ และการจัดหาอุปกรณ์การผลิตอยู่ในระดับมาก</p>	<p>สัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง</p> <p>- สามารถวางแผนการจัดการเงินทุนอยู่ในระดับปานกลาง</p>
1.4 การเงิน	<p>- การควบคุมโดยทั่วไปและการเงินอยู่ในระดับมาก</p>	<p>- การควบคุมโดยการจัดทำรายงานทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง</p>
2. การควบคุม		

หน่วยงานของรัฐในฐานะผู้เกี่ยวข้องประเมินความสามารถทางการจัดการทั้งทางด้านการวางแผนและการควบคุมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งคณะผู้วิจัยนำผลการประเมินของผู้ประกอบการมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินจุดแข็งจุดอ่อน เพื่อสะท้อนศักยภาพของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนความเห็นของหน่วยงานของรัฐจะเป็นแนวทางในการสนับสนุนโครงการดังกล่าว

จากแนวทางการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แสดงให้เห็นว่า วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพในการดำเนินงานของโครงการนี้ เนื่องจากมีโอกาส และจุดแข็ง ดังนี้

โอกาส - ทางด้านเศรษฐกิจ ที่จะนำสินค้าทางการเกษตรไม่เพิ่มมูลค่า ส่งผลทำให้เกิดรายได้เสริมแก่วิสาหกิจชุมชน

- ทางด้านสังคม มีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการทำงานเป็นกลุ่ม และกลุ่มได้ดำเนินมานาน มีความเข้มแข็งที่จะผลักดันโครงการ
- ทางด้านการเมือง หน่วยงานของรัฐกำหนดเป็นนโยบายสนับสนุนโครงการอย่างชัดเจน
- ทางด้านเทคโนโลยี มีการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีจากสถาบันที่เกี่ยวข้อง
- ทางด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนทั่วไปมีความรู้สึกรักว่าสินค้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มีส่วนช่วยทางด้านสิ่งแวดล้อม

จุดแข็ง - สินค้าที่นำมาเข้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าเกษตรที่ทำให้เกิดการสร้างมูลค่า

- ผู้ประกอบการมีความพร้อมทางด้านวุฒิภาวะ ประสบการณ์ทำงาน และเวลา
- การดำเนินงาน กิจการ การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การผลิต และการเงินมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง
- ความสามารถทางการจัดการ ทางด้านการวางแผน และการควบคุมมีความเข้มแข็ง

อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนต้องการการสนับสนุนเพื่อแก้ไขอุปสรรค และจุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการแก้ไขดังกล่าว เริ่มจากผู้ประกอบการเอง และหน่วยงานของรัฐ ซึ่งสนับสนุน อุปสรรค และจุดอ่อน ที่ควรพิจารณา มีดังนี้

อุปสรรค - ทางด้านเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการยังมีความคิดว่าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นเพียงโครงการสร้างรายได้เสริม นอกจากนี้สินค้ายังมีลักษณะไม่แตกต่างกัน และลอกเลียนแบบได้ง่าย

- ทางด้านสังคม ผู้ประกอบการมาจากสังคมเกษตรกรรม ทำให้ขาดความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจ
- ทางด้านการเมือง ผู้ประกอบการยังขาดข้อมูล และความไว้วางใจ หน่วยงานของรัฐ ในขณะที่หน่วยงานของรัฐขาดงบประมาณ บุคลากรที่มีความรู้ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการและหน่วยงานของรัฐยังมีทัศนคติที่ขัดแย้งกันทางด้านความสามารถทางการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงาน
- เทคโนโลยี ผู้ประกอบการขาดสารสนเทศ และข่าวสาร นอกจากนี้ยังขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและทักษะการผลิต
- สิ่งแวดล้อม วัตถุดิบลดลง และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการผลิต คือสิ่งแวดล้อม

จุดอ่อน - สินค้าของชุมชนมีหลายชนิดทำให้ขาดความสนใจในการสร้างจุดเด่นสินค้า

- ผู้ประกอบการขาดประสบการณ์ทางด้านธุรกิจ
- การดำเนินงานกิจการ การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การผลิต และการเงิน มีจุดบกพร่องในบางประการ ซึ่งหน่วยงานของรัฐประเมินว่าประเด็นดังกล่าว ควรต้องมีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน
- ความสามารถทางการจัดการ วิสาหกิจชุมชนยอมรับว่ามีจุดบกพร่องบางประการทางด้านการวางแผนและการควบคุม ซึ่งหน่วยงานของรัฐประเมินความสามารถทางการจัดการของวิสาหกิจชุมชนค่อนข้างน้อย และเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการของหน่วยงานรัฐที่เข้ามาช่วยสนับสนุน

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จากการประเมินของผู้ประกอบการ ได้แบ่งกลุ่มตัวแปรเป็น 5 กลุ่ม คือ ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายในของวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายนอกของวิสาหกิจชุมชน และปัญหาในการดำเนินการ นำตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปรมาประเมินความสัมพันธ์โดยใช้โปรแกรมลิสรเอล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่า *ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายนอก และลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน* มีผลกระทบซึ่งกันและกัน ในการหาแหล่งเงินทุนจากภายนอก ความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มความร่วมมือด้านสาธารณูปโภค ในการหาผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนที่มีประสบการณ์ อายุ สถานภาพสมรส และมีอาชีพเกษตรกร *สภาพแวดล้อมภายใน* เป็นผลลัพธ์จากลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและลักษณะผู้บริหารในการจัดการอุปกรณ์การผลิต การกำหนดราคาสินค้า และรูปแบบสินค้าที่แตกต่าง ส่วน *ปัญหาการดำเนินการ* เป็นผลลัพธ์จากลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและลักษณะผู้บริหาร ในด้านความสามารถในการผลิต และความคงทนของสินค้า

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จากความเห็นของหน่วยงานของรัฐ ได้แบ่งกลุ่มตัวแปรออกเป็น 5 กลุ่ม คือ ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย และปัญหาการดำเนินการ นำตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร มาประเมินความสัมพันธ์ โดยใช้โปรแกรมลิสรเอล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่า *บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสภาพแวดล้อมภายนอก* มีผลกระทบซึ่งกันและกัน ในเรื่องทรัพยากรที่มีในชุมชน อาชีพหลักของชุมชน โดยบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นในด้านการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน การวางแผนปรับปรุง การพัฒนาในด้านต่างๆ และอุปสรรคการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน *บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย* มีผลกระทบต่อ *สภาพแวดล้อมภายใน ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และปัญหาการดำเนินการ* ในเรื่องการจัดหาอุปกรณ์การผลิต การถูกเลียนแบบสินค้า ผลการดำเนินโครงการของจังหวัด และอุปสรรคการทำการส่งเสริมกิจกรรมชุมชน

6.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำให้ได้ภาพรวมของศักยภาพของโครงการ และข้อสนับสนุนเพื่อปรับปรุงแก้ไขของโครงการ ซึ่งเมื่อมีการค้นหาสาเหตุ พบว่า

1. สภาพแวดล้อมภายนอก ที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม มีสาเหตุของแต่ละปัจจัยดังนี้

- 1.1 **ทางด้านเศรษฐกิจ** สินค้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นสินค้าทางการเกษตรหรือการแปรรูปทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น ดังนั้นสภาพภูมิประเทศของภาคได้มีทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้มาก ประกอบกับมีภูมิประเทศร้อนชื้นและฝนตกมาก ทำให้เหมาะกับการเพาะปลูก นอกจากนี้ภาคได้มีชายฝั่งทะเลขนานทั้งสองข้าง ส่งเสริมให้การทำประมง
- 1.2 **ทางด้านสังคม** สินค้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์บางส่วนเป็นงานหัตถกรรม เป็นผลมาจากการสืบทอดทางวัฒนธรรม เช่น การแกะหนังตะลุง การทำเครื่องถม รวมถึงการจัดสาน นอกจากนี้สังคมที่มีลักษณะเกษตรกรรม ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน
- 1.3 **ทางด้านการเมือง** โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ถูกใช้เป็นเครื่องมือของภาครัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจสู่ระดับรากหญ้า ดังนั้นโครงการนี้จะถูกกำหนดเป็นแบบยุทธศาสตร์ของจังหวัด เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบปฏิบัติ จึงเกิดขึ้นอย่างมากมายเพื่อผลักดัน โครงการนี้ในรูปแบบของการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น การยกระดับสินค้า และการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน แต่ผลของการผลักดันอย่างมากมาย ทำให้เกิดช่องว่างการพัฒนาบุคลากรฝ่ายสนับสนุนที่มีความรู้ความสามารถหลากหลายรูปแบบเข้ามาในโครงการนี้ ทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้าน
- 1.4 **ทางด้านเทคโนโลยี** การกระตุ้นโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ส่งผลให้เกิดการขายตลาด ผู้ประกอบการเริ่มสนใจค้นหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการผลิต เช่น ตู้อบสินค้าการเกษตรในช่วงฤดูฝน การรวมตัวกันเพื่อเจรจาต่อรองราคาวัตถุดิบ เป็นต้น
- 1.5 **ทางด้านสิ่งแวดล้อม** ผู้ประกอบการยังขาดความรู้และประเมินปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยเข้าใจว่า วิสาหกิจชุมชนที่ตนเองรับผิดชอบมิได้ก่อให้เกิดปัญหา เช่น การใช้สารเคมีฟอกใบยาง เพื่อมาจัดทำดอกไม้ การขาดแคลนย่านลิเภา เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมภายใน ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า ผู้ประกอบการ การดำเนินงาน และความสามารถทางการจัดการ

- 2.1 **สินค้า** การเลือกสินค้าทางการเกษตรเข้าสู่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นการตัดสินใจที่เหมาะสม เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีอยู่แล้วภายในท้องถิ่น และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า
- 2.2 **ผู้ประกอบการ** เป็นผู้มีพื้นฐานทางการเกษตร การจัดการส่วนใหญ่ผูกพันกับการผลิต ดังนั้นประสบการณ์เหล่านี้ช่วยเสริมสร้างทางการผลิตสินค้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แต่ยังคงขาดความชัดเจนทางการดำเนินการเชิงธุรกิจ
- 2.3 **การดำเนินงาน** การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ มีความเข้มแข็งอันเนื่องมาจากการรวมกลุ่มมาจากเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้กัน มีความรู้จักคุ้นเคยสนิทสนมไว้วางใจและเข้าใจกัน การตลาดสามารถสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทสินค้าที่สืบทอดภูมิปัญญา แต่สินค้าบางกลุ่มไม่มีเอกลักษณ์ของตนเองทำให้ต้องพยายามปรับรูปแบบของสินค้า ทางด้านการผลิตเป็นกิจกรรม ที่วิสาหกิจชุมชนค่อนข้างจะมีความชำนาญ เพราะให้กรอบแนวคิดการผลิตทางการเกษตรมาปรับใช้และทางด้านการเงินเป็นข้อจำกัดอย่างมาก เพราะแหล่งเงินทุนจะมาจากภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การเพิ่มความสามารถทางการจัดการการเงิน จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีความสามารถทางการขยายธุรกิจ
- 2.4 **ความสามารถทางการจัดการ** วิสาหกิจชุมชนประเมินตนเองว่า มีความสามารถทางการวางแผนและการควบคุม แต่หน่วยงานของรัฐประเมินความสามารถทางการจัดการของวิสาหกิจชุมชนต่ำกว่า แสดงให้เห็นถึงทักษะที่ขัดแย้งกัน ผลการประเมินที่แตกต่างกันอาจเนื่องมาจากประสบการณ์ทางการจัดการธุรกิจที่แตกต่างกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

- 3.1 **ส่วนของผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน** ลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่แสดงโดยสินค้าที่เข้าโครงการ OTOP ที่เป็นเกษตรกรพื้นฐานและเกษตรกรแปรรูป และสินค้าอื่นที่ผลิต เป็นด้านหัตถกรรม มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับตัวแปรลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน ในด้านอายุ สถานภาพสมรส อาชีพหลัก เป็นเกษตรกร และมีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี และ สภาพแวดล้อมภายนอก ในด้านแหล่งเงินทุน ความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน และความพร้อมด้านสาธารณูปโภค ขณะที่ ลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อมภายใน ในด้านราคาสินค้าถูกกว่ากลุ่มอื่น ความแตกต่าง

ของสินค้า และการจัดการด้านอุปสงค์การผลิตและ*ปัญหาการค้าเนิการ* ในด้านความสามารถในการผลิต และความคงทนของสินค้า เนื่องจากการดำเนินธุรกิจ ถ้าจะทำให้มีความยั่งยืนและแข่งขันได้ในการประกอบการ จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ซึ่งสภาพแวดล้อมภายนอกจะมีอิทธิพลต่อลักษณะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และลักษณะผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน ส่วนปรัชญาการบริหารจัดการหรือแนวความคิดในการประกอบธุรกิจ รวมถึงความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้ประกอบการ จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จหรือเกิดปัญหาในการประกอบการได้

3.2 ส่วนของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐ เป็นตัวแปรหนึ่งในสภาพแวดล้อมภายนอกของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีบทบาทที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชนนั้น โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับ*สภาพแวดล้อมภายนอก* ในด้านการคำนึงถึงทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น อาชีพหลักของชุมชนเป็นการเกษตรกรรม และวัฒนธรรมสังคมของชุมชนที่เป็นแบบเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยกัน นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบต่อ *กลุ่มวิสาหกิจชุมชน* ในด้านการผลิตสินค้าหลักของชุมชนและสินค้าที่รัฐควรให้การสนับสนุนแก่ชุมชน ซึ่งควรเป็นด้านการเกษตรพื้นฐานและเกษตรแปรรูป และมีผลกระทบต่อ*สภาพแวดล้อมภายใน* ในด้านการจัดหาอุปกรณ์การผลิต เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนส่วนมากได้รับการสนับสนุนจากรัฐในการจัดหาอุปกรณ์การผลิตให้ตามที่เห็นเหมาะสมแก่กลุ่มวิสาหกิจ และมีผลกระทบต่อ *ปัญหาการค้าเนิการ* ในด้านการถูกเลียนแบบสินค้า เนื่องจากการให้การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ จะมองในภาพรวมของท้องถิ่น ในแต่ละจังหวัด ซึ่งอยู่ในภาคใด ทำให้การมองภาพท้องถิ่นภาคใดมีความคล้ายคลึงกันในด้านทรัพยากรที่มีของท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงทำให้เกิดการสนับสนุนในสินค้าคล้ายกัน ในหลายจังหวัดของภาคใด จึงเกิดความซ้ำซ้อนในตัวสินค้า ประกอบกับหน่วยงานของรัฐ พนักงานมีการย้ายงานตามภาระหน้าที่ และคำสั่ง ทำให้มีการหมุนเวียนไปในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเดียวกัน จึงเกิดการให้คำแนะนำแก่จังหวัดต่าง ๆ ไปในทิศทางเดียวกันประกอบกับสินค้าของวิสาหกิจชุมชนไม่มีความซับซ้อนในการผลิต ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและไม่มีการจดลิขสิทธิ์ จึงทำให้สินค้าหลายประเภทถูกเลียนแบบได้ง่าย *ปัญหาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน* เป็นเรื่องของการรวมกลุ่มกันเองและความร่วมมือกับองค์กรของรัฐ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนจะมีการรวมกลุ่มเฉพาะในหมู่บ้านเดียวกัน

หรือกลุ่มเครือข่ายด้วยกันทำนั้น ทำให้ไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้ตามที่องค์กรของรัฐบาลต้องการ โดยองค์กรของรัฐได้พยายามทำประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายให้ แต่ต้องติดขัดด้วยเรื่องปริมาณการผลิตที่วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถผลิตได้ ทำให้เกิดปัญหาในการส่งเสริมการขายตามมา

นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐมีทัศนคติว่าลักษณะการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในเกณฑ์น้อยในทุกด้านของการจัดการ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการควบคุม เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ได้ใกล้ชิดกับกลุ่มวิสาหกิจมากนัก ทำให้ไม่เข้าใจลักษณะการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนอย่างถ่องแท้ จึงมีทัศนคติเป็นเพียงภาพรวม และมองในเชิงเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ที่มีความแข็งแกร่งในการดำเนินการหรือเปรียบเทียบกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งผ่านช่วงการดำเนินการจากขั้นเริ่มต้นที่เป็นวิสาหกิจชุมชนไปแล้ว แต่ถึงกระนั้นก็ดี ผลการดำเนินการโครงการของจังหวัดก็ได้ทำให้เกิดการพัฒนาในด้านการสร้างรายได้ การพัฒนาเทคโนโลยี การแข่งขัน และอำนาจซื้อได้ เพราะรัฐได้ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างจริงจัง ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา จึงทำให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนกันมากจนเกิดความซ้ำซ้อนและสร้างความสับสนแก่วิสาหกิจชุมชน

ในส่วนของปัญหาการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน ผู้มีส่วนเสียเห็นว่ามีปัญหาในการปรับปรุงคุณภาพสินค้า การออกแบบและการพัฒนาสินค้า การหาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และความคงทนของสินค้า เนื่องจากการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าที่ผลิตตามภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งบางอย่างมีประวัติยาวนาน ทำให้ต้องการคงรูปแบบเดิม ไม่ยอมปรับเปลี่ยนเพราะเห็นว่าอย่างไรก็ตามสินค้าของชุมชนก็สามารถขายได้อยู่แล้ว ซึ่งทำให้มีปัญหาในการส่งเสริมของหน่วยงานของรัฐด้วย เมื่อสินค้าขาดการพัฒนาจึงทำให้ความคงทนของสินค้าเป็นปัญหาตามมา และจากการที่วิสาหกิจชุมชนเหล่านี้อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งห่างไกลจากส่วนกลางของประเทศ ทำให้ขาดแคลนบุคลากรในการออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของตนเอง และยังเมื่อขาดการร่วมมือ และร่วมกิจกรรมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับจังหวัดถึงระดับประเทศ ยิ่งทำให้ไม่เคยเห็นสินค้าหรือการบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจ ชุมชนของภูมิภาคอื่น ๆ

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของภาคใต้พบว่าวิสาหกิจชุมชน ควรต้องให้ความสนใจ และสนใจสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในของกลุ่มชุมชน ในด้านการรู้จักวิเคราะห์ตลาดและความต้องการของลูกค้า รวมถึงการวิเคราะห์คู่แข่งที่มีผลิตภัณฑ์ชนิดและรูปแบบเดียวกัน หรือที่มีการผลิตสินค้าที่สามารถ ทด

แทนสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจ การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในด้านวัตถุดิบที่มีในชุมชน และการวิเคราะห์ถึงรัฐบาลหรือนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อหาโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินการผลิตสินค้า OTOP นอกจากนี้ควรต้องทำการศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งได้แก่ การบริหารจัดการภายในกลุ่ม การจัดหาพนักงาน/สมาชิก และการมีทรัพยากรในการดำเนินการ เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนของกลุ่มวิสาหกิจเพื่อได้ทำการแก้ไขจุดอ่อนของกลุ่มได้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์โดยรวมไว้ดังนี้

1. การดำเนินการระดับวิสาหกิจชุมชน

จากปัญหาที่พบในการวิจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1.1 วิสาหกิจชุมชนควรมีการบริหารจัดการตามหลักการบริหารจัดการยุคใหม่ที่มีควมมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และควรบริหารจัดการในรูปแบบของธุรกิจมากกว่าการบริหารในรูปแบบสหกรณ์ เพราะจะทำให้ผู้บริหารกลุ่มขาดกำลังใจและขาดความทุ่มเทในการทำงาน เนื่องจากปัจจุบันไม่มีการจ่ายผลตอบแทนตามการผลิตสินค้าเท่านั้น
- 1.2 เสริมความรู้ในเชิงธุรกิจ การจัดการ และการจัดทำแผนธุรกิจ
- 1.3 ควรมีการพัฒนาความรู้ให้กับกลุ่มสมาชิก จะได้มีความรู้ในการบริหารจัดการ การผลิต การเงิน การตลาด การขนส่ง และการบรรจุภัณฑ์ ได้ทั่วถึงทุกคนในกลุ่ม
- 1.4 ควรมีที่ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นหลักแหล่งถาวร ไม่ใช่ตั้งอยู่ในบ้านหัวหน้ากลุ่มดังที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน
- 1.5 ควรทำการผลิตสินค้าที่ตนเองมีจุดแข็งและความถนัดมากกว่าเพื่อเป็นการกระจายความรับผิดชอบต่อการผลิตไปตามชุมชนและจังหวัดต่าง ๆ ที่มีจุดแข็ง ซึ่งจะทำให้ไม่มีการเลียนแบบสินค้ากัน โดยแต่ละกลุ่มจะผลิตสินค้าที่ตนเองมีจุดแข็งเท่านั้น
- 1.6 การจัดการการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของภาคได้ควรเน้นการผลิตสินค้าที่มีวัตถุดิบในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้สินค้ามีราคาถูกลง และสามารถแข่งขันได้ โดยไม่ต้องตัด ราคาขายของกลุ่มอื่น ๆ
- 1.7 การตระหนักในคุณภาพสินค้าตลอดเวลาเพื่อสร้างความจงรักภักดีต่อสินค้า
- 1.8 ควรมีการปลูกวัตถุดิบที่ต้องใช้ในการผลิต / หาแหล่งวัตถุดิบ เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการทดแทนและจะได้มีวัตถุดิบใช้ตลอดไป
- 1.9 การขยายตลาดให้เติบโตมากขึ้น

- 1.10 ควรให้คนยุคใหม่เข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อสืบสานภูมิปัญญาและสามารถนำแนวคิดใหม่มาใช้
- 1.11 รู้จักทำการตลาดให้เด่นชัดมีความแตกต่างจากกลุ่มชุมชนอื่น

2. การดำเนินการระดับจังหวัด

- 2.1 เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดควรต้องได้รับความรู้ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ และมีความเข้าใจชุมชนที่ตนดูแลเป็นอย่างดี เพื่อจะได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนได้อย่างถูกต้อง และสามารถกระตุ้นให้ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนมีแนวคิดในเชิงธุรกิจและการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี
- 2.2 ส่งเสริมให้เกิดแนวคิดในการปลูกทดแทนวัตถุดิบที่เริ่มลดลงในท้องถิ่นแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- 2.3 สร้างความเชื่อมโยง หรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันระหว่างหลายกลุ่มวิสาหกิจให้เกิดขึ้น เมื่อการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีจุดแข็งในสินค้าเดียวกัน
- 2.4 จัดกิจกรรมเสริมความรู้สมัยใหม่ หรือความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาสินค้าและการบรรจุภัณฑ์ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- 2.5 ปรับปรุงระบบข่าวสารข้อมูลที่ทำให้จะแจกจ่ายแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความรวดเร็วและทันเหตุการณ์
- 2.6 มีการติดตาม ประเมินผลและกระตุ้นการดำเนินการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. การดำเนินการระดับประเทศ

- 3.1 สร้างความร่วมมือในกลุ่มหน่วยงานของรัฐแบบบูรณาการในการให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชน โดยคำนึงถึงภาพรวมของประเทศมากกว่าผลงานของกระทรวง
- 3.2 ให้มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักเพียงหน่วยเดียวในการดูแลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สามารถตั้งงบประมาณขอการสนับสนุนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จากรัฐได้ โดยไม่ควรปล่อยให้ของบโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กันหลายหน่วยงาน เพราะเห็นว่ารัฐสนับสนุน จึงรุมขอกันมากมาย ทำให้ขาดการพัฒนาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อย่างเต็มที่ และเต็มรูปแบบ

- 3.3 กระตุ้นให้มีการรวมกลุ่มและร่วมกันทำการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีจุดแข็งและความสามารถคล้ายกัน หรือในกลุ่มที่มีจุดแข็ง และความสามารถที่ต่อเนื่องหรือใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ โดยการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม
- 3.4 กำหนดนโยบายเพื่อเสริมสร้างกระแสการอนุรักษ์มรดกไทยและสินค้าไทยอย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้บริหารทุกระดับปฏิบัติเป็นแบบอย่าง
- 3.5 มีนโยบายในการสร้างแรงงานที่มีความสามารถในการผลิตให้เพียงพอแก่ความต้องการของวิสาหกิจ

สรุป

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จากการประเมินของผู้บริหารวิสาหกิจ พบว่า สินค้าที่พัฒนาเข้าสู่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ สินค้าถาวร และเกษตรแปรรูป โดยผู้บริหารจะเป็นสตรีที่สมรสแล้ว มีอาชีพทางเกษตรกรรม แต่มีบทบาทเกี่ยวกับการทำงานกลุ่ม สภาพการจัดการภายในกลุ่มแสดงให้เห็นความเข้มแข็งของกลุ่ม มุ่งเน้นตลาดสินค้าในท้องถิ่นใกล้เคียง รวมทั้งการใช้แหล่งวัตถุดิบภายในท้องถิ่น ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่ามีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค และความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามปัญหาของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนยังคงมีอยู่ทางด้านการตลาดการเงิน เป็นต้น

ทางด้านหน่วยงานของรัฐประเมินสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีความเห็นว่าสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปเป็นสินค้าที่พัฒนาเข้าสู่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเมินว่าสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่าทรัพยากรท้องถิ่นที่นำมาใช้ จะเป็นปัญหาเนื่องจากมีปริมาณลดลง และมีความเห็นว่าผู้ประกอบการมาจากสังคมเกษตรกรรมและวัฒนธรรมที่มีความเรียบง่าย อาจไม่ต้องการผลักดันตนเองเข้าสู่ภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงทางธุรกิจ อย่างไรก็ตามในฐานะหน่วยงานของรัฐที่กำหนดให้สินค้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นกิจกรรมเสริมสร้างรายได้ จึงมีโครงการพัฒนาผู้ประกอบการในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการประเมินปัญหาของวิสาหกิจชุมชน มาจากตัวสินค้า ความต่อเนื่องของการผลิต การขาดแคลนวัตถุดิบ รวมถึงความเป็นผู้ประกอบการของวิสาหกิจชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 2544 โครงการเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.
- ฉัตรทิพย์ มากสุภา 2544 แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน : ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม กรุงเทพมหานคร : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ (บรรณาธิการ) 2544 หนึ่งครัวเรือน สองวิถีการผลิต : ทางออกวิกฤตเศรษฐกิจไทย กรุงเทพมหานคร : เอคิสันเพรส โปรดักส์.
- ตาโรจน์ ใจพิทักษ์ชวน 2003 การจัดการเชิงกลยุทธ์ กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ท็อป จำกัด.
- www.thaitambon.com. 2544 หลักเกณฑ์การคัดเลือกสินค้าเข้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.
- Beal, Reginald M. 2000 “Competing effectively : environmental scanning , competitive strategy, and organizational performance in small manufacturing firms, Journal of Small Business Mangement v.38 no.1
- Besser, Terry L., 1999 “Community involvement and the perception of success among small business operators in small towns” , Journal of Small Business Mangement v.37 no.4
- Boehm, Ammon, 2002 “Corporate social responsibility : a complementary perspective of community and corporate leaders , Business and Society Review , v.107 no.2
- Borch, Odd Jarl , Huse , Morten and Senneseth , Knut , 1999 “Resource configuration competitive strategies , and corporate entrepreneurship : an empirical examination of small firms” , Entrepreneurship Theory and Practice ; v.24 no.1
- Bygrave, William and Minniti, Maria,2000,“The social dynamics of entrepreneurship” Entrepreneurship Theory and Practice ; v.24 no.3

- Dollinger, Marc . J. 2003 , Entrepreneurship : Strategies and Resources , 3rd edition , Prentice-Hall.
- Kean, Rita , Gaskil , LuAnn and leistrity , Larry, 1998 “Effects of community characteristics , business environment and competitive strategies on rural retail business performance” Journal of Small Business Management ; v.36 no.2
- Post , James E.,Lawrence , Anne T. and Weber , James , 2002. Business and Society : Corporate Strategy , Public Policy , Ethics , 10th edition, McGraw Hill Companies, Inc.
- Thompson, Arthur A. Jr. and Strickland, A.J.III 2003. Steategic Management : Concepts and Cases , 13th edition , Mc Graw-Hill-Irwin.
- Wheelen, Thomas L., and Hunger , J. David 2004 : Strategic Management and Business Policy , 9th edition , Prentice Hall , P.61.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเลขที่

--	--	--

แบบสอบถาม

โครงการที่ 1 : การศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
ภายใต้โครงการการจัดการวิสาหกิจชุมชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

.....

ตอนที่ 1 : ข้อมูลวิสาหกิจชุมชน

1.1 สถานที่ดำเนินการ ตำบล.....จังหวัด.....
กลุ่ม / ชุมชน.....

1.2 สินค้าหลักของกลุ่ม (ระบุ).....

1.3 สินค้าอื่นของกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เกษตรพื้นฐาน
- เกษตรแปรรูป
- เฟอร์นิเจอร์
- เครื่องหนัง
- หัตถกรรม ระบุ.....
- จักสาน
- อาหาร / ขนม
- ของเล่น
- ผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพร
- ของที่ระลึก
- เครื่องประดับ
- ดอกไม้ประดิษฐ์
- เครื่องปั้นดินเผา
- เครื่องเหล็ก / ทำมีด
- อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 : ข้อมูลส่วนตัว (ผู้รับผิดชอบกลุ่ม : ประธานกลุ่ม ฯลฯ)

2.1 เพศ

- หญิง
 ชาย

2.2 อายุ

- 20-30 ปี
 31-40 ปี
 41-50 ปี
 51-60 ปี
 มากกว่า 60 ปี

2.3 อาชีพหลัก

- เจ้าของกิจการ (ระบุประเภท).....
 ค้าขาย
 พนักงาน
 เกษตรกรรม
 รับราชการ
 ลูกจ้างหน่วยงานเอกชน
 อื่น ๆ (ระบุ).....

2.4 ท่านใช้เวลาในการทำงานกับชุมชนแค่ไหน

- น้อยกว่า 3 ชั่วโมง/วัน
 4-5 ชั่วโมง/วัน
 5-6 ชั่วโมง/วัน
 มากกว่า 6 ชั่วโมง/วัน (ระบุ)..... ชั่วโมง/วัน

หรือ

- 1 วัน/สัปดาห์
 2 วัน/สัปดาห์
 3 วัน/สัปดาห์
 4 วัน/สัปดาห์
 5 วัน/สัปดาห์
 6 วัน/สัปดาห์
 7 วัน/สัปดาห์

2.5 การศึกษา

- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษา
- ปวช./ปวส.
- ปริญญาตรี
- สูงกว่าระดับปริญญาตรี (ระบุ).....

2.6 ศาสนา

- พุทธ
- อิสลาม
- คริสต์
- อื่น ๆ (ระบุ).....

2.7 สถานภาพ

- โสด
- แต่งงานแล้ว
- อื่น ๆ (ระบุ).....

2.8 ประสบการณ์งานก่อนเริ่มทำผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้

- น้อยกว่า 5 ปี
- 6 - 15 ปี
- 16-30 ปี
- มากกว่า 30 ปี

ตอนที่ 3 : สภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชน

3.1 การรวมกลุ่มของชุมชนทำโดยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เครือญาติ
- เพื่อนบ้าน
- พัฒนาการอำเภอเป็นผู้ประสานงาน
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.2 จำนวนสมาชิกในกลุ่ม (ตามจำนวนครัวเรือน)

- น้อยกว่า 10 ครัวเรือน
- 10 – 20 ครัวเรือน
- 21 – 30 ครัวเรือน
- มากกว่า 30 ครัวเรือน (ระบุ).....ครัวเรือน

3.3 จำนวนสมาชิกในกลุ่ม (ตามจำนวนคน)

- น้อยกว่า 20 คน
- 20 – 29 คน
- 30 – 39 คน
- 40 – 59 คน
- มากกว่า 60 คน (ระบุ).....คน

3.4 จำนวนปีที่ได้ตั้งกลุ่มมาแล้ว

- น้อยกว่า 1 ปี
- 1 – 2 ปี
- 3 – 5 ปี
- มากกว่า 5 ปี (ระบุ).....ปี

3.5 จำนวนผู้บริหารของกลุ่ม

- น้อยกว่า 3 คน
- 3 – 5 คน
- มากกว่า 5 คน (ระบุ).....คน

3.6 การแบ่งงาน / การมอบหมายงาน

- มีระบบการแบ่งงานอย่างชัดเจน
- หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้สั่งงาน
- ช่วย ๆ กันทำ
- อื่น (ระบุ).....

3.7 ผลตอบแทนที่สมาชิกได้รับจากกลุ่ม

- ตามปริมาณงานที่ทำ
- เฉลี่ยเท่ากันทุกคน
- ให้ตามเปอร์เซ็นต์ที่ขายได้
- อื่น(ระบุ).....

3.8 ผลตอบแทนที่ให้กับผู้บริหารกลุ่ม

- มีเงินเดือนให้
- คิดตามเปอร์เซ็นต์ที่ขายได้
- ไม่มี
- อื่น(ระบุ).....

3.9 แหล่งเงินลงทุนของกลุ่ม

- จากสมาชิกกลุ่ม
- จากหน่วยงานของรัฐ
- จากการบริจาคของหน่วยงานอื่น ๆ
- ผสมผสานระหว่างเงินทุนของกลุ่มและหน่วยงานของรัฐ
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.10 สถานที่ทำการของกลุ่ม

- มีที่ตั้งถาวร
- ไม่มีที่ตั้งแน่นอน
- ใช้พื้นที่ตั้งตามบ้านสมาชิกกลุ่ม
- ใช้พื้นที่ตั้งตามบ้านประธานกลุ่ม
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.11 ความสะดวกในการติดต่อกับสถานที่ทำการของกลุ่ม

- การเข้าถึงสะดวก
- ห่างไกลจากชุมชน
- ห่างไกลจากกลุ่มสมาชิก
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.12 ความพร้อมด้านสาธารณูปโภคของสถานที่ทำการ

- มีน้ำ ไฟฟ้า และโทรศัพท์
- มีน้ำ และไฟฟ้า
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.13 ลักษณะสินค้าของกลุ่ม

- แตกต่างจากของกลุ่มอย่างชัดเจน
- เหมือนกับของกลุ่มอื่น
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.14 ราคาสินค้าของกลุ่ม

- ราคาถูกกว่าของกลุ่มอื่น
- ราคาพอ ๆ กัน กับของกลุ่มอื่น
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.15 วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตสินค้าของกลุ่ม

- มีวัตถุประสงค์ในท้องถิ่น
- จัดหาจากนอกท้องถิ่น (ระบุ).....
- วัตถุประสงค์ที่ใช้มีลักษณะเป็นฤดูกาล
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.16 การจัดหาวัตถุดิบ

- จัดหาเองโดยสมาชิกของกลุ่ม
- มีพ่อค้า/คนกลางจัดส่งให้
- หน่วยงานราชการจัดส่งให้
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.17 ความสามารถในการผลิต

- ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า
- ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า
- ผลิตแล้วขายไม่หมด
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.18 การจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม

- ขายเองที่ทำการ
- มีพ่อค้ามารับ
- เอาไปฝากขายตามร้าน
- หน่วยราชการช่วยจัดจำหน่าย
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.19 ลูกค้าที่ซื้อสินค้าของกลุ่มเป็นใคร

- ลูกค้าในหมู่บ้าน / ชุมชนเดียวกัน
- ลูกค้าในชุมชนใกล้เคียง
- ลูกค้าในตัวเมือง
- ลูกค้าในจังหวัดใกล้เคียง
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.20 การตรวจสอบสินค้าที่ผลิตของกลุ่ม

- มีผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า
- สมาชิกผู้ผลิตสินค้าเป็นผู้ตรวจสอบเอง
- ไม่มีการตรวจสอบ
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3.21 การติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น

- มีการแลกเปลี่ยนและรวบรวมจากกลุ่มอื่น น้อยกว่า 5 กลุ่ม
- มีการแลกเปลี่ยนและรวบรวมจากกลุ่มอื่น มากกว่า 5 กลุ่ม
- ไม่เคยติดต่อเลย

ตอนที่ 4 : ลักษณะการจัดการ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใดช่องหนึ่งที่สุดสอดคล้องกับการประเมินรูปแบบการจัดการของกลุ่มที่ท่านทำงาน (คะแนน 1 = น้อยที่สุด และ 5 = มากที่สุด)

ลักษณะการจัดการ	คะแนน				
	1	2	3	4	5
1. การวางแผนการจัดหาเงินทุน					
2. การวางแผนการจัดหาวัตถุดิบ					
3. การวางแผนใช้วัตถุดิบ					
4. การวางแผนการหาลูกค้า					
5. การวางแผนการผลิตสินค้าของกลุ่ม					
6. การจัดหาอุปกรณ์การผลิต					
7. การวางแผนการจัดจำหน่าย					
8. การจัดหาอุปกรณ์การจัดจำหน่ายสินค้า					
9. การวางแผนการประชาสัมพันธ์					
10. การวางแผนการทำงานในกลุ่ม					
11. การจัดการหาความร่วมมือกับกลุ่มชุมชนอื่น ๆ					
12. การวางแผนการหาสมาชิก					
13. การวางแผนจ่ายผลตอบแทน					
14. การวางแผนระบบบัญชีของกลุ่ม					
15. การจัดทำรายงานทางการเงิน					
16. ระบบการจัดเก็บรักษาเงิน					
17. การควบคุมการทำงาน					

ตอนที่ 5 : ความพร้อม/ปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใดช่องหนึ่งที่สอดคล้องกับปัญหาในการดำเนินการ

(คะแนน 1 = มีปัจจัยดังกล่าวน้อย-มีปัญหามาก และคะแนน 5 = มีปัจจัยดังกล่าวมาก-มีปัญหาน้อย)

ปัญหา	คะแนน				
	1	2	3	4	5
1. ความเหมาะสมของสถานที่ตั้ง					
2. ความพร้อมด้านไฟฟ้า					
3. ความพร้อมด้านน้ำ					
4. ความพร้อมด้านโทรศัพท์					
5. การรวมกลุ่มกันในชุมชน					
6. การแบ่งงานกันภายในกลุ่มชุมชน					
7. ความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม					
8. ความสามารถและความชำนาญของสมาชิก					
9. การติดต่อกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ					
10. การจัดหาเทคโนโลยีการผลิต					
11. การผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า					
12. การออกแบบสินค้า / การคิดต้นทุนสินค้า					
13. การหาบรรจุกิจภัณฑ์ที่เหมาะสม					
14. การตั้งราคาสินค้า / การคิดต้นทุนสินค้า					
15. การปรับปรุงคุณภาพสินค้า					
16. ความคงทนของสินค้า					
17. การถูกเลียนแบบสินค้าของกลุ่ม					
18. การติดต่อกับลูกค้า					
19. การประชาสัมพันธ์					
20. อื่น ๆ (ระบุ).....					

ตอนที่ 6 : การส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐ

หน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(คะแนน 1 = ได้รับการส่งเสริมน้อย และคะแนน 5 = ได้รับการส่งเสริมมาก)

กิจกรรม	คะแนน				
	1	2	3	4	5
1. ให้อุปกรณ์					
2. จัดอบรม					
3. จัดนิทรรศการ					
4. แนะนำการผลิต					
5. หาอุปกรณ์การผลิต					
6 การออกแบบผลิตภัณฑ์					
7. การออกแบบบรรจุภัณฑ์					
8. หาวัตถุดิบ					
9. หาตลาด					
10. หาเงินทุนให้					
11. การรับรองสินค้า					
12. หาผู้เชี่ยวชาญ					
13. หาเครือข่าย					
14. แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม					
15. สนับสนุนให้มีการจัดการอย่างครบวงจร					

แบบสอบถามเลขที่

--	--	--

แบบสอบถาม

โครงการที่ 1 : การศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
ภายใต้โครงการการจัดการวิสาหกิจชุมชนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

.....

แบบสอบถามเจาะลึก

ตอนที่ 1 : ข้อมูลเบื้องต้น

- 1.1 สถานที่ ตำบล.....จังหวัด.....
 หน่วยงาน.....
 ตำแหน่งงาน.....

ตอนที่ 2 : ข้อมูลสภาพแวดล้อมชุมชน

2.1 สินค้าหลัก / เค้าของชุมชน / อำเภอ / จังหวัด - เหตุผล

1. เกษตรพื้นฐาน
 2. เกษตรแปรรูป
 3. หัตถกรรม
 4. จักสาน
 5. อาหาร/ขนม
 6. ดอกไม้ประดิษฐ์
 7. เครื่องปั้นดินเผา
 8. เครื่องเหล็ก-มีด

เหตุผล.....

2.2 สินค้าที่น่าสนใจ / ส่งเสริมให้เป็นตัวแทนของชุมชน / อำเภอ / จังหวัด

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 ลักษณะวัฒนธรรมสังคม / ความเป็นอยู่ของชุมชน / อำเภอ / จังหวัด

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 อาชีพหลักของชุมชน / อำเภอ / จังหวัด

.....

.....

.....

.....

.....

2.5 ทรัพยากรที่มีในชุมชน / อำเภอ / จังหวัด

.....

.....

.....

.....

.....

2.6 กิจกรรมที่ส่งเสริม / สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน (ในปีที่ผ่านมา)

.....

.....

.....

.....

.....

2.7 ปัญหาในการทำกิจกรรมสนับสนุน / ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

2.8 สถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

2.9 ผลการดำเนินการของโครงการจังหวัด เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา

ผลที่เกิดขึ้น	ดีขึ้น	เท่าเดิม	ลดลง
- สร้างรายได้			
- พัฒนาสินค้า			
- พัฒนาคน			
- พัฒนาเทคโนโลยี			
- การแข่งขัน			
- อำนาจซื้อ			

ตอนที่ 3 : ลักษณะการดำเนินการ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใดช่องหนึ่งที่สอดคล้องกับการประเมินรูปแบบการจัดการของกลุ่มที่ท่านได้สัมผัส (คะแนน 1 = น้อยที่สุด และ 5 = มากที่สุด)

ลักษณะการดำเนินการ	คะแนน				
	1	2	3	4	5
1. การวางแผนการจัดหาเงินทุน					
2. การวางแผนการจัดหาวัตถุดิบ					
3. การวางแผนการใช้วัตถุดิบ					
4. การวางแผนการหาลูกค้า					
5. การวางแผนการผลิตสินค้าของกลุ่ม					
6. การจัดหาอุปกรณ์การผลิต					
7. การวางแผนการจัดจำหน่าย					
8. การจัดหาอุปกรณ์การจัดจำหน่ายสินค้า					
9. การวางแผนการประชาสัมพันธ์					
10. การวางแผนการทำงานในกลุ่ม					
11. การจัดการหาความร่วมมือกับกลุ่มชุมชนอื่น ๆ					
12. การวางแผนการหาสมาชิก					
13. การวางแผนจ่ายผลตอบแทน					
14. การวางแผนระบบบัญชีของกลุ่ม					
15. การจัดทำรายงานทางการเงิน					
16. ระบบการเช็คเก็บรักษาเงิน					
17. การควบคุมการทำงาน					

ตอนที่ 4 : ปัญหาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใดช่องหนึ่งที่สอดคล้องกับปัญหาในการดำเนินการ

(คะแนน 1 = มีปัญหาน้อย และคะแนน 5 = มีปัญหามาก)

ปัญหา	คะแนน				
	1	2	3	4	5
1. ความเหมาะสมของสถานที่ตั้ง					
2. ความพร้อมด้านไฟฟ้า					
3. ความพร้อมด้านน้ำ					
4. ความพร้อมด้านโทรศัพท์					
5. การรวมกลุ่มกันในชุมชน					
6. การแบ่งงานกันภายในกลุ่มชุมชน					
7. ความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม					
8. ความสามารถและความชำนาญของสมาชิก					
9. การติดต่อกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ					
10. การจัดหาเทคโนโลยีการผลิต					
11. การผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า					
12. การออกแบบสินค้า / การพัฒนาสินค้า					
13. การหาบรรจุกู้ยืมที่เหมาะสม					
14. การตั้งราคาสินค้า / การคิดต้นทุนสินค้า					
15. การปรับปรุงคุณภาพสินค้า					
16. ความคงทนของสินค้า					
17. การถูกเลียนแบบสินค้าของกลุ่ม					
18. การติดต่อกับลูกค้า					
19. การประชาสัมพันธ์					
20. อื่น ๆ (ระบุ).....					